

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Journal of Humanities and Social Sciences

VOL.18 NO.1

ปีที่ 18 ฉบับที่ 1

มกราคม
พฤษภาคม 2565



วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ที่ปรึกษา	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฎชากุล
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชิดชัย อุดมพันธ์
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตรจำนงค์ ข้าราชการบำนาญ ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สดชื่น ชัยประสาธน์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์นฤมิตร สอดสุข มหาวิทยาลัยรังสิต รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยืนยง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูว่วน มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุสสัน อุทัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ โชะเฮง มหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์สุริยงค์ ลิ่มสังภาศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ฝ่ายจัดการ: นางสาวมาริสา สำลี, นางสาวนุรีโลลา ยูแม

จัดรูปเล่มและออกแบบปก: นางสาวนุรีโลลา ยูแม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO>

Scan QR Code:



Journal of Humanities and Social Sciences

กำหนดออก: ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน, กรกฎาคม-ธันวาคม)

สำหรับท่านใดที่สนใจสมัครสมาชิก สามารถส่งเป็นอนาณัติ

สมัครสมาชิกเป็นรายปี (2 ฉบับ) ราคา 200 บาท

ชื่อผู้รับเงิน นางสาวนุรีโลลา ยูแม

ที่ทำการไปรษณีย์ รุสะมิแล 94000

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการวารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตำบลรุสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

Email: Husojournal@gmail.com

ข้อคิดเห็นใดๆ ของบทความที่เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้เป็น
ของผู้เขียนไม่ถือเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
และหากประสงค์จะนำบทความใดในวารสารไปเผยแพร่ซ้ำ
โปรดติดต่อผู้เขียนบทความโดยตรง

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (มกราคม - มิถุนายน, กรกฎาคม - ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ ข้าราชการและนักวิชาการ นำเสนอผลงานเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิจัย (Research Article)
2. บทความวิชาการ (Academic Article)
4. ปรีทัศน์หนังสือ (Book Review)
5. บทความปริทัศน์หนังสือ

ต้นฉบับที่พิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น หากกองบรรณาธิการตรวจสอบพบว่าบทความใดไม่เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว หรือต้องการถอนบทความหลังจากที่กองบรรณาธิการดำเนินการขั้นตอนต่างๆ ไปแล้ว ผู้เขียนจะต้องชำระค่าดำเนินการจำนวน 5,000 บาท ให้แก่กองบรรณาธิการวารสารด้วย

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ถือเป็นขั้นที่สุด

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม- มิถุนายน 2565) นำเสนอบทความ จำนวน 7 บท จำแนกเป็นบทความวิจัยจำนวน 6 บท บทปริทัศน์หนังสือ จำนวน 1 บท บทความในวารสารฉบับนี้นำเสนอความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ที่หลากหลายสาขาทั้งในด้านรัฐศาสตร์ การเมือง สังคมศาสตร์ ศาสนา ภาษา วรรณกรรม และการท่องเที่ยว ในด้านพื้นที่ ก็ครอบคลุมทั้งพื้นที่ในส่วนภูมิภาค และประเทศในเอเชีย

บทความแรกที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ได้แก่ เรื่องการใช้กระบวนการทางรัฐธรรมนูญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐและชนกลุ่มน้อย: ศึกษาบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามชายแดนใต้ในกระบวนการทางประชาธิปไตย ของ มุฮัมหมัดอิลยาส หญาปริง บทความนี้นำเสนอประเด็นเรื่องรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นประเด็นร้อนแรงและอยู่ในความสนใจของสังคมไทยในขณะนี้ ผู้วิจัยได้นำผู้อ่านไปสู่โลกของสามจังหวัดโดยขยายภาพให้เห็นถึงวิถีการตอบรับของประชาชนและกลุ่มผู้นำศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดต่อเรื่องดังกล่าวในเชิงลึก บทความนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสารหลากหลายจากงานศึกษาโลกมุสลิมแล้ว ยังใช้ข้อมูลเชิงลึกในการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ในมุมมองที่ยังไม่เคยมีใครนำเสนอ จนนำมาซึ่งคำตอบที่สามารถนำไปขยายผลสำหรับการแก้ปัญหาต่างๆ นอกเหนือจากเรื่องรัฐธรรมนูญอีกด้วย

บทความถัดมาคือบทความเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา: ชุมชนแหลมนกตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ของ ประจวบ ทองสี ที่ใช้กลุ่มข้อมูลเป็นกรณีศึกษาของชาวชุมชนแหลมนกตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของประชากรที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน คือ ศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ เพื่อค้นหาคำตอบว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชนทั้งสองศาสนาในพื้นที่

บทความต่อมาบทความเรื่อง*ความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ* ของ ณัฏฐดา สมสิทธิ์ และวิมลมาศ ปุณฑกุล บทความเรื่องนี้เป็นวิจัยทางด้านวรรณกรรมในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นเมือง โดยผู้เขียนได้ใช้ระเบียบวิธีทางวรรณกรรม ศึกษาผ่านงานของมาลัยชูพินิจ หนึ่งในนักเขียนกลุ่มสุภาพบุรุษที่มีอิทธิพลทางด้านความคิดในช่วงทศวรรษ 2470 เป็นต้นมา การได้มาซึ่งคำตอบทำให้เห็นถึงมโนทัศน์ของนักคิดคนสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว

บทความต่อมาเป็นการศึกษากระบวนการจัดการกับปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เนื่องจากการปรับเปลี่ยนทางสังคมในสถานการณ์โควิดหรือยุค New Normal ในบทความเรื่อง*การท่องเที่ยวเรือสำราญ: กระบวนการบริหารจัดการ และรักษาคอนแ่งในยุค New Normal* ของ ศุภากร สุรดิษฐ์กูร์ และวรรษิศา บุญญาณเมธพร เป็นการศึกษากระบวนการจัดการคนแ่งหรือทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถให้อยู่ในองค์กรโดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการของการสรรหาคัดเลือก และรักษาให้คนแ่งอยู่ในองค์กรอย่างยาวนาน เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

บทความเรื่อง*ภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งเกาหลียุคปัจจุบัน* ของ สิทธิณี ธรรมชัย เป็นบทความที่นำผู้อ่านไปสู่โลกของเพลงลูกทุ่งในสาธารณรัฐเกาหลี ผู้อ่านจะได้สัมผัสถึงกลิ่นอายความเป็นลูกทุ่ง

ของเพลงประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียด้วยกัน ผ่านการวิจัยทางด้าน
ภาษาศาสตร์ อันจะทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่ง
เกาหลีในยุคปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ

บทความสุดท้ายได้แก่บทความเรื่อง**รูปแบบและวิธีการดำเนินงานการประกันภัยอิสลาม (ตะกาฟูล) ในประเทศไทย** ของอับบาส
หัลบัตวัง และธวัช นุ้ยผอม ที่นำผู้อ่านไปพบกับการศึกษาอุตสาหกรรม
การประกันภัยอิสลามที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานรูปแบบ
การประกันภัยภายใต้บทบัญญัติทางศาสนา ซึ่งวิจัยโดยการรวบรวม
เอกสารและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษารูปแบบและการดำเนิน
การของตะละฟูลในประเทศไทย

ท้ายสุดผู้อ่านจะได้พบกับบทปริทัศน์หนังสือเรื่อง**มิใช่เป็นเพียงนางเอก** ของ สายธาร ทิมทับ ที่จะเชิญชวนท่านไปรู้จักกับงานวิจารณ์
วรรณกรรมชั้นครู ทั้งในฐานะงานที่วิเคราะห์วรรณกรรมอย่างได้ลึกซึ้ง
ชัดเจน แต่ขณะเดียวกันก็สามารถสื่อสาร ทำความเข้าใจกับผู้อ่านในวง
กว้างได้อย่างเข้าใจและสนุกสนาน นับว่าเป็นศิลปะในการเขียนหนังสือ
ชั้นครูที่ควรอ่านทั้งเพื่อความสนุกสนาน และสร้าง “ต้นแบบ” ในการ
ผลิตงานชั้นเลิศ

บทความอันหลากหลายที่ได้นำเสนอแก่ผู้อ่านในฉบับนี้ ทางกอง
บรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ได้เปิดโลกวิชาการทาง
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้แก่ผู้อ่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า
วารสารฉบับนี้จะเป็นพื้นที่หนึ่งที่จะได้รับการหยิบยื่นโอกาสจากทั้งผู้อ่าน
และผู้เขียนในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่สังคมวิชาการทางด้านนี้ต่อไป

บรรณาธิการ



สารบัญ

การใช้กระบวนการทางรัฐธรรมนูญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
ระหว่างรัฐและชนกลุ่มน้อย: ศึกษาบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม
ชายแดนใต้ในกระบวนการทางประชาธิปไตย

The Constitutional Process in the Conflict Resolution Between
State and Minority: A Study of the Role of Religious Leaders
in the Democratic Process in the Southern Border Provinces
of Thailand.

มุฮัมหมัดอิลยาส หญาปรัง

10

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของ
ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา: ชุมชนแหลมนก
ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

Factors influencing the coexistence in a multicultural society of
Thai Buddhists and Muslims Case Study: Laem Nok Community,
Ban Na Subdistrict, Mueang District, Pattani Province

ประจวบ ทองศรี

48

ความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ

The Urbanity in Malai Chupinit's Literary Works

ณัชรดา สมสิทธิ์, วิมลมาศ ปฤษฎากุล

84

- การท่องเที่ยวเรือสำราญ: กระบวนการบริหารจัดการ
และรักษาคนเก่งในยุค New Normal
Cruise Tourism: Talent Management Process and Retention
in the New Normal
ศุภากร สุรดิษฐ์, วรวิดา บุญญาณเมธพร 118
- ภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งเกาหลียุคปัจจุบัน
Figurative Language in contemporary Korean Teuroteus
สิทธิณี ธรรมชัย 152
- รูปแบบและวิธีการดำเนินงานการประกันภัยอิสลาม (ตะกาฟูล)
ในประเทศไทย
Model and Operations of Islamic Insurance (Takaful)
in Thailand
อับบาส หลับด้าง และธวัช นัยพอม 184

การใช้กระบวนการทางรัฐธรรมนูญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
ระหว่างรัฐและชนกลุ่มน้อย: กรณีศึกษาบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม
ในสามจังหวัดชายแดนใต้ในกระบวนการทางประชาธิปไตย¹

The Constitutional Process in the Conflict Resolution
Between State and Minority: A Study of the Role of Religious
Leaders in the Democratic Process in the Southern Border
Provinces of Thailand

มุฮัมหมัดอิลยาส หนูปราง *

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

***Corresponding Author E-mail:** yahprung@hotmail.com

Received: February 15, 2022

Revised: June 5, 2022

Accepted: June 17, 2022

Available: June 30, 2022

Journal of Humanities and Social Sciences

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการใช้กระบวนการทางรัฐธรรมนูญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐและชนกลุ่มน้อย: กรณีศึกษาบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามชายแดนใต้ในกระบวนการทางประชาธิปไตย ได้รับทุนจากรัฐบาลฟินแลนด์ ผ่านสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในโครงการ Conflict Transformation for Peace in the Deep South through Institution and Constitutional Reforms Amidst Thailand's Transitional Period ประจำปี พ.ศ. 2564

A b s t r a c t

This research aimed at the study of arguments about constitutionalism in the system of Muslim political thoughts. The study focuses on the adoption of constitutional system in the two centers of the Muslims world, namely, the Ottoman Turkey and Iran, the center of the Sunni Islam and the Shiite respectively. Muslims' views on politics and governance around the world also influenced by these changes, including the Malayu Muslims Patani in southern Thailand. This research is conducted through qualitative method by which depth interviews and focus group were employed with the key informants of the religious leaders in the three provinces of southern Thailand. The study found that the Malayu Muslims appropriated the idea of constitutional system, and they participated in the democratic process when ever the political climate is opened. The success of the campaign conducted by Patani's religious leaders to reject drafted constitution 2017 was yet another proves that the people of Malayu Muslims Patani aware of the implications of constitution system on their life and their society. This constitution's awareness can be mobilized to have Patani's courses be written in the new constitution in order to protect rights and gives them a power to conduct their own affairs. This

constitutional provision would serve as a framework providing peaceful coexistence of the Muslim minority within the Thai state.

Keywords:

Constitution, Ulama, Democratic Process, Islamic political thought, Malayu Muslim Patani

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อถกเถียงเกี่ยวกับความคิดเรื่องการปกครองแบบรัฐธรรมนูญในความคิดทางการเมืองอิสลามในโลกมุสลิมโดยศึกษาประวัติศาสตร์การมีส่วนร่วมของผู้นำศาสนาในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญในออตโตมันตุรกีและอิหร่านซึ่งเป็นศูนย์กลางของโลกมุสลิมขุนหนี่และชีอะฮ์ตามลำดับโดยอิทธิพลทางความคิดเรื่องรัฐธรรมนูญนิยมได้ส่งผลต่อระบบคิดทางการเมืองของมุสลิมทั่วโลก รวมทั้งมลายูมุสลิมปาตานี งานวิจัยยังจะได้ศึกษาการรณรงค์ของผู้นำศาสนาเพื่อไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และข้อถกเถียงเรื่องรัฐธรรมนูญกับแนวคิดอิสลามในบริบทของปาตานี ตลอดจนศึกษาข้อเสนอของผู้นำศาสนา และหาแนวทางเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้นำศาสนาในการผลักดันการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เพื่อบรรจุประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนภาคใต้ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประวัติความคิดทางการเมืองอิสลามในโลกมุสลิมและสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งดำเนินการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้นำศาสนาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลการศึกษาพบว่าชาวมลายูมุสลิมมีความเข้าใจการเมืองการปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญและได้รับเอาแนวคิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสถาบันมาใช้ในการอยู่ร่วมกันกับรัฐไทยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตยเมื่อโอกาสทางการเมืองเปิด ความสำเร็จในการรณรงค์ของผู้นำศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อลงมติไม่รับรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. 2560 เป็นตัวชี้วัดว่าชาวมลายูมุสลิมมีความเข้าใจระบบรัฐธรรมนูญและผลของมันต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ความเข้าใจดังกล่าวสามารถนำมาขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ปาดานีมีตัวตนและที่ทางในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อันเป็นอีกหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับประเทศไทย

คำสำคัญ:

รัฐธรรมนูญ, ผู้นำศาสนา, กระบวนการประชาธิปไตย, ความคิดทางการเมืองอิสลาม, มลายูมุสลิมปาดานี

บทนำ

งานวิจัยของ ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรีและสุกรี หลังบุเต๊ะ (2551) เรื่องการปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีการต่อสู้ด้วยอาวุธเพื่อการปกครองตนเองแห่งนี้เป็นต้นด้วยการปกครองรูปแบบการกระจายอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่สามารถสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ งานวิจัยชิ้นนี้ยังยืนยันด้วยว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสมควรปรับปรุงทั้งในเชิงรูปแบบและเนื้อหาการปกครองท้องถิ่นที่เป็นอยู่ (เทศบาล อบต. และ อบจ.) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอข้างต้นของงานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการยืนยันอีกครั้งจากงานวิจัยของอิศรวิทย์และคณะ (2562) ที่ชี้ว่าประชาชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ต้องการอยู่ร่วมกันในลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรมโดยใช้รูปแบบการปกครองท้องถิ่น งานวิจัยทั้งสองชิ้นดังกล่าวสนับสนุนข้อสรุปในงานวิจัยของสุริยะ สะนิวา (2554) ในทศวรรษก่อนหน้านั้นว่ากระบวนการประชาธิปไตยที่เปิดกว้างให้คนในพื้นที่ได้เข้าร่วมอย่างอิสระมีส่วนช่วย (contribute) อย่างสำคัญให้เกิดความสงบในช่วงเวลานั้นแม้จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่การที่งานวิจัยเบื้องต้นดังที่กล่าวมาชี้ไปในทิศทางเดียวกันในลักษณะที่ว่าประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อ้าแขนรับเส้นทางของกระบวนการประชาธิปไตยนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการแสวงหาช่องทางใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอันมีรากฐานมาจากการเมืองของรัฐบาลสมัยใหม่ที่สัมพันธ์กับเชื้อชาติ ดินแดนและอำนาจอธิปไตย

ประวัติการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มข้นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ. 2548 หลังจากเหตุการณ์ความไม่สงบระลอกใหม่ที่ปะทุขึ้นในช่วงต้นปี พ.ศ. 2547 โดยในครั้งนั้นประชาชนในพื้นที่เห็นว่ารัฐดำเนินการผิดพลาด

ในการจัดการปัญหาความรุนแรงอันนำไปสู่การเสียชีวิตของผู้เห็นต่าง และเจ้าหน้าที่เป็นจำนวนมาก การเลือกตั้งครั้งนั้นกลุ่มวาระที่นำโดย นายวันมูฮัมหมัดนอร์ มะทาและเป็นอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งสังกัดพรรครัฐบาลที่นำโดยพรรคไทยรักไทยไม่ได้รับการเลือกตั้งกลับมาแม้แต่คนเดียว (ประชาชนไปใช้สิทธิร้อยละ 75.93, 73.59 และ 72.92 ในจังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี ตามลำดับ) นักวิชาการลงความเห็นว่าผลการเลือกตั้งชี้ให้เห็นว่าประชาชนรวมกันลงโทษ (collective punishment) กลุ่มวาระที่ผ่านกระบวนการประชาธิปไตย (อิมรอน ซาเหะ และยาสมิน ชัตตาร์, 2563, 69.) ถ้าไม่นับการเลือกตั้งครั้งถัดมาในปี พ.ศ. 2549 ที่พรรคฝ่ายค้านหลักคือพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยและพรรคมหาชนบอยคอตการเลือกตั้งและต่อมาศาลรัฐธรรมนูญประกาศให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะการเลือกตั้งครั้งต่อมาในปี พ.ศ. 2550 หลังจากรัฐประหารโดย พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน พรรคเพื่อไทยได้มาแค่ที่นั่งเดียวในจังหวัดยะลา (ประชาชนไปใช้สิทธิร้อยละ 78.09, 77.66 และ 76.64 ในจังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี ตามลำดับ) อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากความไม่ไว้วางใจของประชาชนต่อกลุ่มวาระที่ ขณะที่การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2554 พรรคเพื่อไทยไม่ได้แม้แต่ที่นั่งเดียวในระบบส.ส.เขต (ประชาชนไปใช้สิทธิร้อยละ 77.53, 78.02 และ 76.84 ในจังหวัด ยะลา นราธิวาส ปัตตานี ตามลำดับ) วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ประชาชนในพื้นที่ได้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งอีกครั้งโดยมีสัดส่วนการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสูงที่สุดในประเทศ (ร้อยละ 82.35) และแม้การเลือกตั้งครั้งนี้มีการขัดขวางจากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ทำให้ 9 จังหวัดจาก 14 จังหวัดภาคใต้ไม่สามารถจัดการเลือกตั้งได้ แต่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถจัดการเลือกตั้งได้เกือบร้อยละ 100 (นราธิวาสร้อยละ 100 ปัตตานีร้อยละ 99.87 ยะลา

ร้อยละ 99.31) (อิมรอน ซาเหะ และยาสมิน ชัตตาร์, 2563, น.101) แต่การเลือกตั้งครั้งนี้เกิดขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มอำนาจเก่าและพรรคไทยรักไทยซึ่งต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้สั่งให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ พัฒนาการทางการเมืองต่อจากนั้นจึงไปในทิศทางของการปฏิเสธกระบวนการทางประชาธิปไตยและนำไปสู่การรัฐประหารโดยคณะนายทหารที่เรียกตัวเองว่าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในที่สุด กระนั้นก็ตามเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคสช. และมีการลงประชามติในเวลาต่อมาโดยประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ลงมติไม่รับรัฐธรรมนูญฉบับนี้เฉลี่ยถึงร้อยละ 64.60 (ร้อยละ 65.47, 66.10, 62.24 ยะลา นราธิวาส ปัตตานี ตามลำดับ) ยิ่งยืนยันว่าประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุสลิมมีความตื่นรู้และเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแข็งขัน ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้นอาจนำไปสู่ข้อสรุปเบื้องต้นว่าการสร้างกติกาการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตยเป็นกลไกที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ และถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีค่ายิ่ง

การรณรงค์เพื่อไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ถือเป็นหมุดหมายที่มีนัยสำคัญในบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สามารถตีความได้ว่าประชาชนตระหนักถึงผลของกฎกติกาในการกำหนดวิถีชีวิตของพวกเขา โดยการรณรงค์ครั้งนี้กลุ่มผู้นำศาสนาและครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีบทบาทอย่างแข็งขันด้วยพวกเขามองว่าข้อความบางตอนในรัฐธรรมนูญอาจนำไปสู่การตีความที่ไปจำกัดหรือเป็นการสร้างอุปสรรคในการสนับสนุนการศึกษาอิสลามของเยาวชนในพื้นที่อื่นจะส่งผลต่อตัวตนและสังคมมุสลิมโดยรวม

การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของกติกาในการกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมอันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขหรือนำไปสู่ความขัดแย้งอันเป็นผลมาจากกติกานั้นนับเป็นพัฒนาการทางการเมืองของผู้นำศาสนาที่น่าสนใจยิ่ง เนื่องจากปทัสฐาน (norm) ของการมองปัญหาความขัดแย้ง สงคราม และสันติภาพของผู้นำศาสนามักได้รับอิทธิพลหรือถูกครอบงำจากคำอธิบายทางเทววิทยาเป็นหลัก เช่น แนวคิดเรื่อง ดารุลฮัรบีหรือดินแดนแห่งสงคราม การญิฮาดหรือการต่อสู้ในหนทางศาสนา กล่าวโดยสรุปคือในโลกทัศน์ของผู้นำศาสนา การเปลี่ยนแปลงมักกระทำผ่านการต่อสู้คือการญิฮาด ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังหรือไม่ก็ตาม

ความคิดของผู้นำศาสนาในการร่วมกันสร้างกติกาเพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง จึงนับได้ว่าเป็นปริมณฑลที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาว่าผู้รู้ศาสนา (อุลาม่า) ในสังคมมุสลิมนั้นเป็นกลุ่มทางสังคมที่ได้รับการเคารพนับถือเป็นพิเศษเนื่องจากความรู้ทางศาสนาที่มุสลิมถือว่ามีความเกียรติและมีคุณค่ามากกว่าความรู้ทางโลก การเป็นครู หรือการดำรงตำแหน่งอิหม่าม (ผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจและบริหารจัดการมัสยิด) ยิ่งทำให้ผู้รู้ ผู้นำศาสนามีตำแหน่งแห่งที่ที่มีอิทธิพลทางการเมืองในหมู่มุสลิมให้ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง งานศึกษาบทบาทและอิทธิพลของอุลาม่าในสังคมมุสลิมจำนวนมากยืนยันถึงความจริงทางสังคมดังกล่าว³ และเมื่อเรามองไปยังประวัติศาสตร์ของสังคมมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้นำศาสนาในการเข้าร่วมถกเถียงและร่างรัฐธรรมนูญในศูนย์กลางของโลกมุสลิมอย่างออกโตมันตุรกี อิหร่าน หรือการร่วมถกเถียงในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญของมุสลิมในฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1987 อันเป็นการเปิดทาง

³เช่น Zaman, M. Quasim. (2002). The 'Ulama in contemporary Islam: custodians of change. Princeton and Oxford: Princeton University Press; Hallaq, B. Wael. (2009). Shari'ah Practice Transformations. New York. Cambridge University Press.

ไปสู่การเจรจาพูดคุยและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่าง
รัฐบาลฟิลิปปินส์กับขบวนการ MILF และ MNLF ในมินดาเนาในเวลา
ต่อมาหรือการร่วมในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญอินโดนีเซียของบรรดา
ผู้รู้อิสลาม ล้วนเป็นตัวอย่างที่น่าจะนำมาศึกษาสะท้อนย้อนคิด
เปรียบเทียบ ถอดบทเรียนโดยดึงต้นทุนทางสังคมที่ผู้นำศาสนาใน
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอยู่จากการเข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง
เมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา
เพื่อหาทางออกต่อปัญหาความขัดแย้งผ่านกระบวนการและกลไกของ
รัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมไทยกำลังเริ่มดำเนินการไป
สู่กระบวนการแก้ไขกติกาการอยู่ร่วมกันหรือรัฐธรรมนูญอยู่ในขณะนี้

แม้มีข้อเสนอเรื่องการปกครองพิเศษในรูปแบบต่างๆ เพื่อ
แก้ปัญหาคความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ แต่ข้อเสนอเหล่านั้น
เกิดจากสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นและมักจะเลื่อนหาย
ไปกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงหรือการเมืองเกิดการ
เปลี่ยนหัว การมีกติกาบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหทางการเมือง
(political settlement) ของสามจังหวัดชายแดนใต้ซึ่งได้รับการ
บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเกิดจากการผลักดันของคนในพื้นที่และโดย
เฉพาะอย่างยิ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำศาสนา น่าจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งและ
เป็นช่องทางสำคัญในการแสวงหาความเห็นพ้องต้องกัน ความชอบธรรม
และดำเนินไปในแนวทางสันติวิธี ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น บทความนี้
มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาข้อถกเถียงเรื่องรัฐธรรมนูญใน
ระบบคิดทางการเมืองอิสลาม 2) เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนการรณรงค์
เพื่อลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ของเครือข่ายผู้นำศาสนา
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอของผู้นำศาสนาใน
กระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ปัญหาคความไม่สงบในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ผลการศึกษา พบว่า

รัฐธรรมนูญในความคิดทางการเมืองของมุสลิม

แนวคิดเรื่องการปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญ เป็นมโนทัศน์ใหม่ที่ก่อตัวขึ้นในระบบคิดทางการเมืองของมุสลิมในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ทั้งในอียิปต์ อิหร่าน และออตโตมัน (ตุรกี) ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางอำนาจของโลกมุสลิม แม้สภาพสังคมและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของศูนย์กลางอำนาจเหล่านี้จะมีความแตกต่างกัน แต่รูปแบบ (pattern) การตื่นรู้ทางการเมืองของผู้คนมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกัน คือ เกิดการวิพากษ์ระบอบการเมืองการปกครองที่ใช้อำนาจโดยคนๆ เดียว (despotic rule) โดยกระแสคลื่นทางความคิดของผู้คนได้ก่อตัวขึ้นเพื่อเรียกร้องไปสู่ระบอบการปกครองที่ใช้รัฐธรรมนูญ (Enayat, H., 2006, p. 242) และต้องการรัฐบาลซึ่งสะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน (El-Affendi, A., 2010, p. 11)

เมื่ออาณาจักรมุสลิมออตโตมัน (the Ottoman Empire) ซึ่งปกครองโดยซุลต่าน (sultan) ค่อยๆ เสื่อมถอยลงหลังจากที่เผชิญกับความท้าทายจากมหาอำนาจตะวันตกซึ่งได้รุกคืบเข้ามายึดครองทั้งดินแดนและเส้นทางการค้าที่เคยครอบครองโดยออตโตมัน อาณาจักรที่ใหญ่โตแต่ระบอบการปกครองยังคงยึดตามแบบจารีตจึงไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมื่อต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความท้าทายของโลกสมัยใหม่ การใช้อำนาจของตามอำเภอใจ (despotic rule) ของซุลต่าน ตลอดจนการคอร์รัปชันที่แพร่หลายและเรื้อรังในอาณาจักรที่ครอบคลุมพื้นที่ 1 ใน 3 ของโลกแห่งนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญญาชนและชนชั้นนำ เช่น Ziya Pasha (ค.ศ.1829-1880) Namik Kemal (ค.ศ.1840-1888) Ibrahim Sinasi (ค.ศ.1826-1871) และกลุ่มนายทหารหนุ่มที่เรียกว่ายังเติร์ก (Young Turk) ค่อยๆ ก่อตัวเข้มแข็งขึ้นและผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบอบการปกครอง กลุ่มชนชั้นนำเหล่านี้เป็นผู้ที่เคยไปศึกษาในประเทศยุโรป จึงคุ้นเคยกับความคิดทางการเมือง วิถีชีวิตและความเจริญก้าวหน้า

ของยุโรปเป็นอย่างดี เมื่อมองสะท้อนย้อนคิดกลับมายังอดีตมัน พวก เขาได้ข้อสรุปว่าเคล็ดลับความสำเร็จของยุโรปนั้นไม่ใช่แค่เพียงการ ค้นพบทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้นหากแต่ยุโรปเจริญ ก้าวหน้าก็เพราะยุโรปได้พัฒนาระบบการจัดการทางการเมือง (political organization) อย่างมีประสิทธิภาพ กระนั้นก็ตามแม้กลุ่ม ปัญญาชนหัวก้าวหน้าและยังเติร์กจะชื่นชมต่อวิถีของตะวันตกและ ต้องการให้ออตโตมันเข้าสู่โลกสมัยใหม่อย่างมั่นคง แต่พวกเขายังคง ตระหนักถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ออตโตมันใน ฐานะที่เป็นอาณาจักรมุสลิม และด้วยตัวพวกเขาเองก็เป็นมุสลิมที่ยึด มั่นในศาสนาอิสลามและยังคงยึดถือคุณค่าทางศาสนาไว้อย่างมั่นคง ประกอบกับเมื่อพิจารณาว่าอิสลามยังคงครองฐานคิดของประชาชน และชนชั้นผู้รู้ทางศาสนาด้วยแล้ว แนวทางการปฏิรูปจึงต้องดำเนินไป อย่างระมัดระวัง คือต้องไม่ละทิ้งอิสลามเพื่อแลกกับวิถีความก้าวหน้า ของตะวันตก การนำเอาแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและสถาบันทาง ประชาธิปไตยเช่นรัฐสภาของตะวันตกเข้ามาแทนที่ระบอบเดิมจึงต้อง ไม่เป็นการนำสิ่งใหม่ที่แปลกปลอมเข้ามาสู่ศาสนาอิสลาม หากแต่ต้อง ดำเนินการในลักษณะของการปฏิรูปเพื่อกลับไปสู่จิตวิญญาณที่แท้จริง ของ (คำสอน) ของอิสลาม ระบบรัฐสภาจึงได้รับการอธิบายโดยปัญญา ชนปฏิรูปด้วยการใช้แนวคิดอิสลามเป็นกรอบอ้างอิง โดยข้อถกเถียง ของฝ่ายปฏิรูปคือ รัฐสภาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ชูรอ (ปรึกษาหารือ ซึ่งสถาบันชูรอเป็นสถาบันทางการเมืองในยุคต้นของอิสลาม) ฝ่ายปฏิรูปชี้ว่าการนำสถาบันทางการเมืองแบบรัฐสภาซึ่งถูกบัญญัติ ไว้ในรัฐธรรมนูญคือการกลับไปสู่จิตวิญญาณของอิสลามนั่นเอง

ต่อมาเมื่อมีอำนาจมากขึ้น ขบวนการปฏิรูปที่นำโดยกลุ่ม ยังเติร์กจึงดำเนินการปลดซุลต่านอับดุลฮาซิท (Abdulaziz: ครองราชย์ ค.ศ.1861-1876) และเมื่อซุลต่านอับดุลฮามิดที่ 2 (Abdulhamid II: ครองราชย์ ค.ศ.1876-1909) ขึ้นครองราชย์กลุ่มเหล่านี้จึงใช้อำนาจ

กดดันให้ซุลต่านอับดุลอะมิดนำเอาระบบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญมาใช้โดยกำหนดให้มีรัฐสภาที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้งอันเป็นตัวแทนของชาวมุสลิม ชาวคริสต์และชาวยิวเพื่อป้องกันการเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในจากมหาอำนาจยุโรปที่มักอ้างว่า เข้ามาเพื่อปกป้องชนกลุ่มน้อยทางศาสนาในอาณาจักรออตโตมัน (Hourani, A., 2013, p. 39) ซุลต่านอับดุลอะมิดยินยอมตามความต้องการของฝ่ายปฏิรูป และได้ลงนามประกาศใช้รัฐธรรมนูญในวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ.1867 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ร่างขึ้นโดยฝ่ายปฏิรูปซึ่งได้นำเอาระบบสภาคู่มาใช้ กล่าวคือมีสมาชิกวุฒิสภา (Senate) ที่มาจากการแต่งตั้งของซุลต่าน และสมาชิกสภาผู้ช่วย (Chamber of Deputies) ที่มาจากการเลือกของคณะผู้เลือกตั้งซึ่งได้รับการเลือกมาจากประชาชน ซุลต่านอับดุลอะมิดได้เปิดรัฐสภาในวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ.1877 (Rogan, E., 2015, p. 2)

เนื่องจากอิสลามเป็นศาสนาประจำอาณาจักร ก่อนหน้าที่จะมีรัฐธรรมนูญชาวมุสลิมจึงได้รับสิทธิทางการเมืองเหนือศาสนาอื่น แต่รัฐก็ได้ให้อำนาจชนกลุ่มน้อยทางศาสนาปกครองตนเองทั้งในเรื่องข้อปฏิบัติทางศาสนาและเรื่องทางแพ่ง (civil case) (Hourani, A., 2013, p. 30) ขณะที่เนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นการปฏิวัติความคิดเรื่องสิทธิกล่าวคือกำหนดให้ประชาชนที่อยู่ภายใต้อาณาจักรฯ มีสิทธิเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงศาสนา รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังบัญญัติให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าไปทำหน้าที่สมาชิกสภาฯ (ซึ่งก่อนหน้านี้ชนกลุ่มน้อยทางศาสนาได้ถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีตำแหน่งทางการเมือง) นอกจากนั้นยังมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่เรียกว่ากฎหมายสัญชาติ (Nationality Law) ซึ่งบัญญัติให้ประชาชนออตโตมันมีสถานะความเป็นพลเมืองเท่าเทียมกันอีกด้วย

การถกเถียงเรื่องระบอบการปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญมาถึงจุดเปลี่ยนเมื่อออตโตมันพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 อันนำไปสู่การยกเลิกระบอบการปกครองในรูปแบบคิลาฟะฮ์ (Khilafah)⁴ ซึ่งเป็นระบอบที่ซุลต่านเป็นผู้นำทางการเมืองในทางการสืบสายเลือดโดยอ้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจปกครองของคอลีฟะฮ์หรือกาหลิบ อย่างไรก็ตามการยกเลิกระบอบการปกครองและสถาบันการเมืองเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 500 ปีย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากผู้คนยังคงจินตนาการถึงฐานะความเป็นผู้นำโลกมุสลิมของคอลีฟะฮ์เช่นเดียวกับฐานะความเป็นผู้นำของพระสันตะปาปาในจาริตของคatholic⁵ การต่อต้านจากผู้นำทางศาสนาและเครือข่ายสถาบันในระบอบจาริตซึ่งผูกโยงอยู่กับผลประโยชน์จากอำนาจเดิมของซุลต่านจึงมีความเข้มข้นขึ้น การปะทะกันทางความคิดได้ปะทุขึ้นอย่างแพร่หลายและดุเดือด หนึ่งในนั้นมาจาก Mustapha Kemal (ค.ศ.1881-1938) ผู้นำกลุ่มยังเติร์กและผู้สถาปนารัฐตุรกีสมัยใหม่ที่ชื่อว่า

ระบอบที่เรียกว่า คิลาฟะฮ์ (ในอดีต) หมายถึงการมี
รัฐบาลและการบริหารจัดการ ตัวผู้นำทางการเมืองที่
เรียกตัวเองว่าคอลีฟะฮ์ (หรือกาหลิบ) ที่อ้างว่าเป็นผู้นำ

⁴รายละเอียดเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบคิลาฟะฮ์ โปรดดู มุฮัมหมัดอิลยาส หน้า
ปรั้ง (2566). ความคิดทางการเมืองอิสลาม: กำเนิด พัฒนาการ และข้อถกเถียงในปัจจุบัน.
กรุงเทพฯ: ปาตานี พอร์รัม.

⁵แม้โรมันจะล่มสลายไปหลายศตวรรษก่อนหน้าแต่จินตนาการของตะวันตกในฐานะผู้สืบทอด
ความเป็นผู้นำของอาณาจักรโรมันอันยิ่งใหญ่ยังคงครอบงำสภาวะจิตใจของชาวตะวันตก
จินตนาการดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลต่อเนื่องสืบมาจนกระทั่งก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 โดย
แสดงออกมาในรูปของการตั้งชื่อตำแหน่งผู้นำในเยอรมัน เช่น Kaiser และ Czar ซึ่งทั้ง
2 ตำแหน่งดังกล่าวมาจาก Caesar ของอาณาจักรโรมัน ในโลกมุสลิมก็เช่นเดียวกัน โดย
การปกครองในระบอบคิลาฟะฮ์ในฐานะระบอบที่สมบูรณ์และผู้นำของมุสลิมทั้งโลกได้
ครอบงำจินตนาการของมุสลิมตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน โดยมุสลิมบางกลุ่มถึงกับ
เคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูระบอบคอลีฟะฮ์ขึ้นมาใหม่ เช่น ขบวนการไอซิส ที่นำโดย อัลแบกดาดี

ระบอบที่เรียกว่า คิลาฟะฮ์ (ในอดีต) หมายถึงการมีรัฐบาลและการบริหารจัดการ ตัวผู้นำทางการเมืองที่เรียกตัวเองว่าคอลลีฟะฮ์ (หรือกาหลิบ) ที่อ้างว่าเป็นผู้นำของมุสลิมทั่วโลกและต้องการปกครองชาติมุสลิมทั่วโลกย่อมพบว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะปกครองหรือบริหารจัดการ (กิจการของมุสลิมทั่วโลก) ข้าพเจ้าสารภาพว่าในสภาพการณ์ปัจจุบัน ถ้ามีใครแต่งตั้งข้าพเจ้าให้เป็นคอลลีฟะฮ์ ข้าพเจ้าย่อมต้องขอลาออกอย่างแน่นอนเมื่อเราย้อนกลับไปดูข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ เราจะพบว่าชาวอาหรับได้สถาปนาระบอบคิลาฟะฮ์ขึ้นที่แบกแดด และชาวอาหรับก็ได้สถาปนาระบอบคิลาฟะฮ์เช่นเดียวกันนี้ที่ คอร์โดวา (สเปน) และเราพบว่าทั้งเปอร์เซีย อีฟกัน หรือมุสลิมในแอฟริกา ต่างก็ไม่เคยยอมรับหรือขึ้นตรงต่อองค์คอลลีฟะฮ์ที่มีฐานอำนาจอยู่ที่คอนสแตนติโนเปิ้ล (ตุรกี) ความคิดในเรื่ององค์คอลลีฟะฮ์ที่เป็นผู้นำหนึ่งเดียวมีอำนาจสูงสุดปกครองทั่วโลกมุสลิมเป็นความคิดที่มาจากหนังสือที่แต่งขึ้นมิได้มาจากสภาพความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ องค์คอลลีฟะฮ์ไม่เคยมีอำนาจหรือใช้อำนาจในลักษณะเดียวกันกับการมีอำนาจและการใช้อำนาจทางศาสนาของพระสันตะปาปา (โป๊ป) ในจารีตของคาทอลิก ศาสนาอิสลามของเราไม่มีข้อบังคับหรือระบบคิดตั้งเช่นศาสนาคริสต์ (ที่อำนาจทางศาสนาจะต้องผ่านตัวผู้นำศาสนาดังเช่นโป๊ป) (Enayat, H., 2006, p.80-81)

การมาถึงจุดที่ระบอบคอลิฟะฮ์ที่มีอำนาจตัดสินใจคนเดียว
ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ในโลกสมัยใหม่ทำให้มุสลิมต้องหันไปสู่การ
ปกครองในลักษณะรัฐธรรมนูญหรือรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism)

การปกครองในลักษณะรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญนิยมหรือการปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญมิได้เป็น
สิ่งเดียวกันกับประชาธิปไตย เนื่องจากการปกครองแบบเผด็จการก็
สามารถใช้รัฐธรรมนูญได้ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญเป็นเงื่อนไขสำคัญ
เบื้องต้นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยหลักการสำคัญของ
การปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญคือ การดำเนินการทางสังคมนั้นต้องอยู่
ภายใต้กรอบกฎหมายแห่งรัฐที่ใช้บังคับทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง
ซึ่งกฎหมายดังกล่าวคือรัฐธรรมนูญนั่นเอง (Gordon, Scott, 1999,
p. 240) ในขณะที่ระบอบการปกครองแบบกษัตริย์หรือ ชูลต่านหรือคอลิ
ฟะฮ์ซึ่งดำเนินการมาอย่างยาวนานในโลกมุสลิมนั้น ผู้ปกครองมีอำนาจ
ตามอำเภอใจสามารถตัดสินใจสั่งการได้ในทุกเรื่อง ทุกที่ ทุกเวลาโดยไม่
ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย (legibus solutus)⁶ ซึ่งลักษณะการใช้อำนาจ
โดยไม่จำกัดนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับเฉพาะตัวผู้นำหรือกษัตริย์เท่านั้นแต่เกิด
ขึ้นเป็นปทัสถานทั่วทั้งสังคมจากชั้นบนสุดจนถึงชั้นล่างสุด กล่าวคือผู้มี
อำนาจที่ลดหลั่นลงไปสามารถใช้อำนาจตามอำเภอใจในการสั่งการผู้อยู่
ใต้อำนาจได้โดยไม่ถูกจำกัดด้วยกฎหมาย (ที่ใช้บังคับกับทุกคนในสังคม)
(Ansary, T., 2009, p. 277) แต่ในระบอบรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญคือ
กฎหมายที่กำหนดว่าใครในสังคมเป็นผู้มีอำนาจและอำนาจนั้นถูกกำกับ
ด้วยเงื่อนไขอะไร กล่าวคือ ในทางการเมืองการปกครองการตัดสินใจ
นั้นต้องมีกฎหมายให้อำนาจ และอำนาจนั้นมีการวางข้อกำหนดหรือ

⁶ ศัพท์กฎหมายภาษาละติน แปลว่าได้รับการปลดปล่อยพ้นจากกฎหมาย ไม่ผูกมัด
โดยกฎหมาย

เงื่อนไขในการใช้ หรือกล่าวอย่างสรุปคือ รัฐธรรมนูญมีกลไกที่สกัดกัน หรือกีดขวางการใช้อำนาจโดยพลการหรือไม่ชอบธรรม รวมทั้งป้องกันการฉวยใช้อำนาจโดยมิชอบหรือผิดกฎหมาย (นอร์แบ็ต บ็อบบิโอ, 2558, น.18) การปกครองโดยรัฐธรรมนูญนั้นผู้นำจะใช้อำนาจในเรื่องใดได้ก็ต่อเมื่อกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจเอาไว้แน่นอน บูมอริ ยีหมะ (2561, น. 4-5) ชี้ว่า “แนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม คือการจัดทำรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษรที่บัญญัติให้มีกลไกในการจำกัดอำนาจของรัฐเพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจเกินเลยจนส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน”

กล่าวสำหรับอิหร่านซึ่งเป็นศูนย์กลางของโลกมุสลิม ชีอะฮ์ เหตุการณ์ที่นำไปสู่การก่อตัวขึ้นของระบอบการปกครองโดยใช้รัฐธรรมนูญในอิหร่านเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1890 เมื่อประชาชน พ่อค้า และผู้นำศาสนารวมตัวกันประท้วงเนื่องจากไม่พอใจที่กษัตริย์ Nasir al-Din Shah (ครองราชย์ ค.ศ.1848-1896) มอบสัมปทานกิจการยาสูบ ทั้งการปลูก การขาย และการส่งออกเป็นเวลา 50 ปี แก่อังกฤษโดยที่ผลประโยชน์ตกเป็นของผู้รับสัมปทานและกษัตริย์ขณะที่ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์ซ้ำเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบยังถูกบีบให้ขายยาสูบในราคาถูกแก่อังกฤษ แม้ในท้ายที่สุดกษัตริย์ Nasir al-Din Shah ได้ยอมยกเลิกสัมปทาน แต่เหตุการณ์นี้นำไปสู่การเคลื่อนไหวต่อไปเพื่อให้มีรัฐธรรมนูญและรัฐสภาเพื่อจำกัดอำนาจของกษัตริย์ การต่อสู้และถกเถียงถึงความถูกต้องชอบธรรมของระบอบรัฐธรรมนูญในระบบคิดอิสลามจึงเริ่มดุเดือดขึ้นโดยฝ่ายกษัตริย์ได้ร่วมมือกับนักวิชาการศาสนาอิสลามสายจารีตออกคำวินิจฉัยทางศาสนาว่า ระบอบรัฐธรรมนูญนั้นไม่ใช่อิสลาม และอิหร่านมีรัฐธรรมนูญอยู่แล้วนั่นคือชะรีอะฮ์ ฝ่ายกษัตริย์ยังได้โจมตีระบอบประชาธิปไตยอีกด้วยโดยชี้ว่าระบอบประชาธิปไตยไม่มีในอิสลาม อิสลามอนุญาตเฉพาะระบอบกษัตริย์เท่านั้น

ข้อถกเถียงทางเทววิทยาที่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามา
ควบคุมระบอบการเมืองผ่านรัฐธรรมนุญมาจาก มุฮัมหมัดฮุสเซน นาอีนี
(Muhammad Hussain Na'ini: ค.ศ.1860-1936) (อ้างถึงใน Kurzman,
Kurzman, C., 2002, p. 119) นักวิชาการศาสนาคนสำคัญของสำนักคิด
ชีอะฮ์เชื่อว่า เนื่องจากอิหม่ามยังคงดำรงอยู่ในสภาพเร้นกาย⁷ และด้วย
ความเชื่อที่ยืนยันว่าอำนาจอื่นที่ไม่ได้มาจากอิหม่ามนั้นเป็นอำนาจ
ที่มีข้อผิดพลาดได้ (fallible) ดังนั้นอำนาจของผู้นำในปัจจุบันย่อมมี
ข้อผิดพลาด และข้อผิดพลาดนั้นสามารถชดเชยได้ด้วยการมีรัฐธรรมนุญ
เพื่อจำกัดและตรวจสอบอำนาจโดยรัฐสภาที่มาจากประชาชนนาอีนี
ปฏิเสธข้อโต้เถียงของนักวิชาการศาสนาฝ่ายอนุรักษนิยมที่นำโดย
เชค ฟัซลุลเลาะห์ นูรี (Fazlullah Nuri: ค.ศ.1843-1909) ที่เห็นว่าการ
ให้เสรีภาพแก่ประชาชนจะนำไปสู่การละทิ้งศาสนา นาอีนีชี้ว่า เสรีภาพ
ของบุคคลเป็นหลักการพื้นฐานและเป็นเงื่อนไขสำคัญของการปฏิบัติ
ตามชาร์อะฮ์ กล่าวคือชาร์อะฮ์ใช้บังคับกับเสรีชน เสรีภาพจึงเป็นส่วน
ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ (part and parcel) ของชาร์อะฮ์ ในทาง
ตรงข้ามการขู่เข็ญและการใช้กำลังเข้าบังคับจากเผด็จการต่างหากที่
ขัดกับชาร์อะฮ์ การกระทำเช่นนั้นเปรียบเหมือนการกราบไ้บูชาเจว็ด
ซึ่งเป็นบาปหนักในอิสลาม (Kurzman, C., 2002, p. 119)

⁷คือสภาพที่อยู่นอกเหนือจากการรับรู้ในระบบผัสสะของมนุษย์ เป็นแนวคิด
เชิงรหัสยนิยม (mysticism); ดูแนวคิดเรื่องอิหม่ามในระบบความคิดทางการเมือง
มุสลิมชีอะฮ์ได้ที่ มุฮัมหมัดอิลยาส หน้าปรัง (2565). แนวคิดทางการเมือง
อิสลาม: กำเนิด พัฒนาการ และข้อถกเถียงในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ปาตานี ฟอรัม.

⁸ตรวจสอบอิสลามหรือวิถีของอิสลามประกอบไปด้วยโลกทัศน์ ระบบมาตรฐานทางจริยธรรม
การยกระดับจิตวิญญาณ กฎหมายอิสลาม ระบบความเชื่อ วัตรปฏิบัติทางศาสนกิจ
องค์ประกอบทั้งหมดเหล่านี้มีลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวมไม่แยกออกจากกัน

การต่อสู้ทางความคิดระหว่างฝ่ายนิยมกษัตริย์และฝ่ายที่ต้องการนำเอาระบอบรัฐธรรมนูญและรัฐสภามาใช้เพื่อจำกัดอำนาจของกษัตริย์ได้ดำเนินต่อเนื่องนานเกือบสองทศวรรษ โดยเมื่อระบอบกษัตริย์ตกต่ำลงจากความไร้ประสิทธิภาพเนื่องจากไม่สามารถแก้ปัญหาที่อิหร่านกำลังเผชิญกับความท้าทายในโลกสมัยใหม่ได้ และในท้ายที่สุดเมื่อกลุ่มมุสลิมหัวก้าวหน้าได้รับความนิยมจากประชาชนซึ่งให้การตอบรับอย่างล้นหลามต่อการเรียกร้องให้มีรัฐบาลที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Enayat, H., 2006, p. 244) กษัตริย์ Muzaffar al-Din (ครองราชย์ ค.ศ.1896-1907) จึงยินยอมให้มีรัฐธรรมนูญและนำเอาระบบรัฐสภามาใช้ โดยภายในเวลา 2 ปีรัฐสภาซึ่งมีชื่อเรียกว่า มัจญลิส (Majles) ได้ออกกฎหมายจำนวนหลายฉบับซึ่งมีเนื้อหาที่เป็นการวางรากฐาน เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการสื่อสาร ตีพิมพ์ ตลอดจนเสรีภาพและสิทธิของประชาชนอิหร่าน

คลื่นอิทธิพลของการถกเถียงเรื่องรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นในศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองของโลกมุสลิมทั้งในออตโตมันตุรกีและอิหร่านได้ถาโถมสู่ประเทศอื่นๆ ในโลกมุสลิมที่กำลังต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมเพื่อปลดปล่อยตัวเองเป็นอิสระโดยประเทศที่กำลังก่อตัวขึ้นนี้กำลังค้นหารูปแบบการปกครองเป็นของตนเอง ประกอบกับเมื่อการปกครองโดยผู้นำคนเดียวซึ่งครอบงำจินตนาการทางการเมืองของมุสลิมมาช้านานได้ล่มสลายลง และเจ้าอาณานิคมได้วางระบบราชการโดยทำลายระบอบจารีตดั้งเดิมทิ้งไป ทำให้สังคมมุสลิมจำต้องอำแขนับระบบรัฐสมัยใหม่ที่มีการปกครองโดยรัฐธรรมนูญไปโดยปริยาย กรณีที่กล่าวมานี้เกิดขึ้นทั้งในมาเลเซียซึ่งมีการร่างรัฐธรรมนูญให้ชุดท่านอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญโดยมีอำนาจดูแลศาสนาแต่อำนาจการบริหารประเทศเป็นของรัฐบาลและรัฐสภา ขณะที่อินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศที่มีประชากรมุสลิมมากที่สุดในโลกและต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมดัตช์มาอย่างยาวนานได้มีความพยายามในการจัดตั้งรัฐอิสลาม แต่ท้ายที่สุดกลุ่มมุสลิมต้อง

ยินยอมเข้าสู่กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อจัดสรรอำนาจและสถาบัน
การเมืองที่เปิดกว้างแก่ความเชื่อและชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ส่วนในประเทศ
อินเดียเมื่อปากีสถานแยกตัวออกไปทำให้มุสลิมกลายเป็นชนกลุ่มน้อย
และเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญกลุ่มมุสลิมจึงได้เข้าร่วมและสามารถ
ผลักดันให้มีรัฐธรรมนูญที่รับประกันสิทธิและเสรีภาพของมุสลิมในอินเดีย

เราอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทัศนคติความ
คิดทางการเมืองของมุสลิมจากระบอบผู้นำที่เป็นผู้มีอำนาจสั่งการ
แก้ไขปัญหา โดยมีสมมุติฐานว่าถ้าผู้นำเป็นคนดี มีศีลธรรม (virtuous
ruler) จะสามารถแก้ไขปัญหาทางการเมืองและปัญหาอื่นๆ ในสังคมไป
สู่ระบอบการจัดการสถาบันทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการ
แก้ไขปัญหาทางการเมืองและปัญหาต่างๆ ในเชิงสถาบันแทนการพึ่งพิง
ตัวผู้นำ กล่าวอย่างสรุปคือ ในอดีตนั้นเมื่อเกิดปัญหาทางการเมืองขึ้นเช่น
ปัญหาชนกลุ่มน้อย (ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่การศึกษาชิ้นนี้ให้ความสนใจ)
ตัวผู้นำจะเป็นผู้คิดหาวิธีการในการแก้ปัญหา (ซึ่งอาจมีคำแนะนำจาก
คณะที่ปรึกษา) โดยความคิด (ideo) ของวิธีการดังกล่าวอาจมาจากหลัก
การทางศาสนา หรือจารีตประเพณี โดยภาพรวมแล้วการแก้ไขปัญหา มัก
เป็นไปในลักษณะของการใช้กำลังปราบปรามและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จาก
รัฐบาลเพื่อควบคุมดูแล หรือที่เรียกว่ากระบวนการรวบอำนาจและสั่งการ
จากส่วนกลาง (centralization) ขณะที่การแก้ไขปัญหาในเชิงสถาบันต่อ
ปัญหาชนกลุ่มน้อย เช่นการกระจายอำนาจแก่ชนกลุ่มน้อยให้สามารถ
ปกครองตนเอง หรือการกำหนดหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ ของชนกลุ่มน้อย
ไว้ในรัฐธรรมนูญ และมีสถาบันที่คอยตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและ
การใช้สิทธิเสรีภาพของชนกลุ่มน้อยตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญยังไม่
เป็นที่รู้จักมากนัก

ภายใต้ระบอบการปกครองของการเมืองแบบผู้นำคนเดียว
(despotic rule) ระบบคิดของมุสลิมผู้ถูกปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
มุสลิมชนกลุ่มน้อยซึ่งถูกกดขี่จากระบอบการปกครองดังกล่าวมักแก้ไข

ปัญหาทางการเมืองด้วยกระบวนการทัศน์ของการต่อสู้หรือญิฮาด เนื่องจากผู้นำคือผู้สั่งการและเป็นผู้ที่คอยรักษาระบบการปกครองให้ดำเนินไปได้ การโค่นอำนาจของผู้นำคือการทำลายระบบที่อยู่ยุติธรรมเพื่อสถาปนาระบบในจินตนาการที่มีความยุติธรรมกว่า (ซึ่งเป็นระบบผู้นำอีกเช่นกัน) โดยมุสลิมมีการสร้างความชอบธรรมให้กับการเรียกร้องไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยภาษาของศาสนาหรือเทววิทยา เช่น ญิฮาด (ต่อสู้) กับ ตอฆูต (ทรวาญ) เพื่อได้ ชะฮีด (เสียชีวิตในหนทางของศาสนา)

เมื่อขบวนการชาตินิยมที่กำลังต่อสู้เพื่อปลดปล่อยจากการยึดครองของเจ้าอาณานิคมในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 มีความเข้มแข็งขึ้น มโนทัศน์เรื่องการต่อสู้เพื่อมาตุภูมิซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของความเป็นชาติ (nationhood) ในรัฐชาติสมัยใหม่ก็ได้รับการผนวกให้เป็นภาระหน้าที่ทางศาสนาด้วยเช่นกัน ดังคำพูด ของเชควันอะห์หมัด อัลฟาฏอนี (พ.ศ.2399-2451) ผู้รู้ทางศาสนา (อุลาม่าห์) คนสำคัญของปาตานี ซึ่งมีชีวิตอยู่ช่วงปลายของการปกครองของซุลต่านอับดุลฮามิด ที่กล่าวว่า

จำเป็นต่อบุคคลที่บรรลุนิติภาวะทุกคนต้องดูแลตนเองและผู้อยู่ใต้การปกครองในกรณีต่อไปนี้ การปฏิบัติตามกฎหมายอิสลามตามศาสนบัญญัติ การปกป้องศาสนา ชีวิตของตนเอง ทรัพย์สิน ชาติพันธุ์ สติปัญญาและเกียรติยศ และจำเป็นต้องพิทักษ์รักษา มาตุภูมิ เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปด้วยดี และต้องมีรัฐบาลที่บริหารการเมืองที่ดีเยี่ยม (อ้างถึงใน อิสมาแอล เบญจสมิทธิ, 2551, น. 217)

การ “พิทักษ์รักษามาตุภูมิเพื่อสถาปนารัฐบาลที่บริหารการ
เมืองที่ดีเยี่ยม” ย่อมเป็นจินตนาการทางการเมืองของเขควันอะห์หมัด
อัลฟาฏอนี ที่สนับสนุนให้ขบวนการของชาวมลายูปาตานีต่อสู้ (กับรัฐไทย)
เพื่อสถาปนาอำนาจอริฐของชาวปาตานีขึ้น กระบวนทัศน์การต่อสู้เพื่อ
สถาปนาอำนาจอริฐนี้ (ในกรณีของมุสลิมคือจินตนาการรัฐอิสลามใน
ลักษณะต่าง ๆ) เป็นกระบวนทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการก่อเกิดพัฒนาการ
และการคงอยู่ของขบวนการต่อสู้ของชาวปาตานีต่อเนื่องมาจนถึงกระทั่ง
ปัจจุบัน

กระนั้นก็ตามแม้ความคิดในเรื่องการต่อสู้เพื่อสถาปนารัฐขึ้นจะ
กลายเป็นกระแสหลักของขบวนการต่อสู้ของชาวปาตานี แต่ความคิดใน
เชิงการเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใน
เชิงสถาบันก็เริ่มมีที่ทางขึ้นเมื่อฮัจญีสุหลง บินอับดุลกอเดร์ (พ.ศ. 2438-
2497) ซึ่งเป็นนักการศาสนาแนวปฏิรูปได้ปฏิสัมพันธ์กับคณะราษฎรโดย
เฉพาะอย่างยิ่งพระยาพลพลพยุหเสนา และเมื่อเกิดการเลือกตั้งในปี
พ.ศ.2489 ฮัจญีสุหลงก็เข้าร่วมสนับสนุนผู้สมัคร เจริญ สืบแสง (พ.ศ.
2445-2512) อย่างแข็งขัน พัฒนาการทางความคิดการเปลี่ยนแปลง
เชิงสถาบันเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมมลายูปาตานีได้ก้าวไปอีกขั้น
เมื่อ ฮัจญี สุหลง ได้เสนอข้อเรียกร้อง 7 ข้อ¹ ซึ่งเป็นการเรียกร้องสู่
การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง หนึ่งในนั้นคือ “ขอให้มึบุคคลซึ่งเป็น
ผู้นำที่นับถือศาสนาอิสลามที่กำเนิดใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้
(ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล) ด้วยการคัดเลือกจากการออก

¹รายละเอียดและการวิเคราะห์ข้อเรียกร้อง 7 ข้อของ ฮัจญีสุหลง โปรดดู โชคชัย วงศ์ธานี,
“ถอดรื้อวาทกรรม ‘ข้อเรียกร้องฮัจญีสุหลง’ ความขัดแย้งจากอคติและการตีความคำร้อง
ขอแห่งประวัติศาสตร์ยุคปัตตานี”, ใน Proceedings of the International Conference
on the Phantasm in Southern Thailand: Historical Writings on Patani and the Islamic
World, Patrick Jory and Jirawat Saengthong eds., Vol. 1, p.411-466.

เสียงของพลเมืองใน 4 จังหวัดดังกล่าว โดยให้เขามีอำนาจเต็ม” (โชคชัย วงศ์ธานี, 2009, น. 432) เจมส์ โอเกีย (อ้างใน อิมรอน ซาเหาะ และ ยาสมิน ซัตตาร์, 2563, น. 46) ขี้ว่า “การที่หะยีสุหลงสนับสนุนนักการเมืองเป็นการชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่หะยีสุหลงกำลังเคลื่อนไหวหรือเรียกร้องของหะยี สุหลงนั้น เขาหวังที่จะใช้รัฐสภาในการให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่วางไว้”

เมื่อฮัจญีสุหลงโดนจับในข้อหาเป็นกบฏทำให้บรรยากาศของการเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของชาวมลายูปาตานีมีความยากลำบากขึ้น ความกลัวได้ปกคลุมไปทั่วเนื่องจากผู้นำศาสนาหลายคนถูกสังหารหรือถูกอุ้มหายไปประกอบกับบรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้นมีความเป็นเผด็จการอำนาจนิยมมีการปราบปรามผู้เห็นต่างด้วยกฎหมายการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ โดยกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจลงโทษใครก็ตามที่สงสัยหรือมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ซึ่งหมายรวมถึงขบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย (สุริยา สะนิวา, 2554, น. 49)

อย่างไรก็ตามบรรยากาศทางการเมืองได้เปลี่ยนไปในช่วงต้นทศวรรษ 2520 เมื่อพล อ. เปรม ติณสูลานนท์ (ครองอำนาจปี พ.ศ. 2523-2531) ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี และได้เซ็นนโยบาย 26/23 โดยนำแนวทางการเมืองนำการทหารมาใช้ทำให้บรรยากาศการเมืองและการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางประชาธิปไตยเปิดกว้างขึ้น เปิดโอกาสให้มีการรวมกลุ่มทางการเมืองของชาวมลายูมุสลิมเพื่อหันมาสู่การต่อสู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย นี่เองเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งกลุ่มวะดะห์ ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งกลุ่มนี้ได้กลายเป็นกลุ่มที่ทรงพลังในการขับเคลื่อนวาระทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างตามกระบวนการของประชาธิปไตยในทศวรรษต่อมา โดยเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กลุ่มวะดะห์ซึ่งร่วมรัฐบาลและผู้นำกลุ่มคือ วันมูฮัมหมัดนอร์

มะทา ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภาได้ทำการผลักดันให้เกิดธนาคาร
อิสลาม เปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการอิสลาม
ปรับปรุงระบบการศึกษาศาสนาในระดับเด็กเล็ก (ตาดีกา) (นัจมุดดิน
อูมา, 2553, น. 50)

**การเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันไม่ให้อำนาจรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2560: บทบาท
ของผู้นำศาสนา**

ร่างรัฐธรรมนูญที่ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ได้รับการ
แต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ได้รับการ
การวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักทั้งในเชิงเนื้อหาที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และ
ในเชิงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
ในการยกร่าง คณะรัฐประหารที่นำโดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่ง
แต่งตั้ง พล.อ.ประยุทธ์ เองเป็นรัฐมนตรีได้ห้ามไม่ให้มีการรณรงค์เพื่อ
ให้ประชาชนตื่นรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของรัฐธรรมนูญที่เต็มไปด้วยกลไกการ
คงอำนาจของคณะรัฐประหารเอาไว้ โดยบัญญัติให้องค์กรอิสระต่างๆ
ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้งเท่านั้นมี
อำนาจตรวจสอบ ถอดถอน สมาชิกของสถาบันทางการเมืองที่มาจาก
การเลือกตั้งของประชาชน นอกจากนั้นยังบัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภา
สามารถเลือกนายกรัฐมนตรีได้และต้องใช้เวลาของวุฒิสมาชิกใน
การแก้ไขรัฐธรรมนูญอีกด้วย

เนื่องจากมีงานวิพากษ์รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2560 เป็นจำนวน
มากและการศึกษารัฐธรรมนูญเพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อดี-ข้อเสีย อยู่นอก
เหนืองานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นการเพียงพอในขั้นตอนนี้ที่จะกล่าวว่าเมื่อมีการ
ลงประชามติจากประชาชนเพื่อนำร่างรัฐธรรมนูญไปประกาศใช้จึงมี
ความพยายามในทุกวิธีการจากฝ่ายรัฐบาลและคสช. ในการผลักดันให้
ร่างรัฐธรรมนูญผ่านประชามติ อย่างไรก็ตามแม้มีความพยายามปิด
กั้นประชาชนจากการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลง

เนื้อหาสาระที่ไม่เป็นประชาธิปไตย แต่ภาคประชาชนและนักวิชาการก็พยายามสร้างพื้นที่เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญควบคู่ไปด้วยตามข้อจำกัดของกฎหมายพิเศษและสภาพบรรยากาศทางการเมืองที่มีการสร้างความเกลียดชัง ก่อวอน และคุกคามนักวิชาการและนักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตย อนุสรณ์ อุณโณ นักวิชาการผู้นำการเคลื่อนไหวณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งถูกตำรวจสน.ดอนเมือง ฝ่าติดตามถึงที่พักชี้ว่า “การลิดรอนสิทธิเสรีภาพและการข่มขู่คุกคามคนที่เห็นต่างเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและถูกกฎหมายมากขึ้นเพราะนอกจากพันธกิจของ คสช. จะถ่ายโอนให้ กอ.รมน. ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการโดยตำแหน่งแล้ว กลไกรัฐทั้งหมดก็จะถูกใช้เพื่อการนี้” (อนุสรณ์ อุณโณ, สัมภาษณ์, วันที่ 20 มกราคม 2565)

การตื่นรู้ของประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้เกี่ยวกับอำนาจของรัฐธรรมนูญในการกำกับวิถีชีวิตประจำวันของตนเองมีความเด่นชัดมากขึ้นเมื่อกลุ่มผู้รณรงค์ไม่รับร่างฯ ได้นำเอาประเด็นการศึกษาและศาสนาที่บัญญัติไว้ในร่างรัฐธรรมนูญมาตีแผ่ กล่าวคือในร่างรัฐธรรมนูญมาตราที่ 54 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” นั้นหมายความว่าตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้รัฐจะสนับสนุนค่าใช้จ่ายหรือเรียนฟรีแก่นักเรียนจนถึงระดับมัธยมปีที่ 3 (ม.3) เท่านั้น ซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 ที่รัฐสนับสนุนจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6)¹⁰

¹⁰ แม้ทั้งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มีถ้อยคำคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้ แต่รัฐธรรมนูญปี 2560 ได้เพิ่มถ้อยคำสำคัญคือคำว่า “ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน”จนจบการศึกษภาคบังคับ... ทำให้การศึกษาก่อนวัยเรียนซึ่งใช้เวลา 3 ปีได้ถูกนับรวมเข้าไปในระยะเวลา 12 ปีที่รัฐต้องสนับสนุนด้วย ทำให้รัฐสามารถจัดการศึกษาฟรีแก่นักเรียนได้จนถึงมัธยม 3 เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญมาตรา 54 ส่งผลกระทบ
อย่างลึกซึ้งและเป็นวงกว้างต่อสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ ฮาฟิซ อิเล
(สัมภาษณ์, วันที่ 25 พฤศจิกายน 2564) นายกสมาพันธ์โรงเรียนสอน
ศาสนาอิสลามจังหวัดยะลาชี้ว่า

ระบอบที่เรียกว่า คิลาฟะฮ์ (ในอดีต) หมายถึงการมี
รัฐบาลและการบริหารจัดการ ตัวผู้นำทางการเมืองที่
เรียกตัวเองว่าคอลีฟะฮ์ (หรือกาหลิบ) ที่อ้างว่าเป็นผู้นำ
เนื่องจากระบบการศึกษาของจังหวัดชายแดนใต้เป็น
ระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและผู้ปกครอง
ส่วนใหญ่นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนประเภท
นี้ ถ้ารัฐหยุดการสนับสนุนการเรียนในระดับมัธยม
ปลายหมายความว่าผู้ปกครองต้องจ่ายค่าเทอมและค่า
ใช้จ่ายอื่นๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งกระทบโดยตรงต่อชีวิต
ความเป็นอยู่ของชาวบ้านเป็นวงกว้าง นอกจากนั้นใน
ระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นอกจากมี
การเรียนการสอนหลักสูตรสามัญของกระทรวง
ศึกษาธิการแล้วยังมีการเรียนการสอนศาสนาด้วย การ
ที่รัฐไม่สนับสนุนการเรียนในระดับมัธยมปลายจึงหมายถึง
ถึงการไม่สนับสนุนการเรียนศาสนา นั่นทำให้การศึกษา
ศาสนาของเยาวชนก็ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเช่น
กัน กล่าวโดยสรุปคือในสามจังหวัดชายแดนใต้การ
ศึกษาแยกไม่ออกกับศาสนา และเมื่อบุตรหลานไม่ได้
เรียนศาสนาจึงเป็นเรื่องใหญ่มาก

การยึดโยงเป็นเนื้อเดียวกันระหว่างการศึกษาและศาสนานี้เอง ทำให้ผู้รู้ทางศาสนาซึ่งขณะเดียวกันเป็นครูผู้สอนและบางส่วนเป็นผู้บริหารสถานศึกษาด้วยเห็นถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญและผลกระทบในการกำหนดความเป็นไปของปริณิทนศาสตร์อย่างชัดเจนขึ้น แม้ก่อนหน้านี้ประชาชนในสามจังหวัดภาคใต้จะรับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มีเนื้อหาที่ไม่แตกต่างกันมากนักกับรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ.2540 การรับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 จึงอาจอนุมานได้ว่าเป็นการโหวตตามเสียงส่วนใหญ่ แต่การไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 เป็นการโหวตในสภาพที่ผลออกมาขัดแย้งกับภูมิภาคอื่นและเป็นการโหวตในบริบทของการใช้อำนาจกดทับจากคสช. ผลโหวตที่ออกมาจึงเป็นการสะท้อนว่าผู้โหวตได้ศึกษาเนื้อหารัฐธรรมนูญอย่างเข้มข้นมาก่อน อุตสาข ผู้รู้ศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดนราธิวาส ยืนยันว่า (สัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565)

ก่อนหน้านี้ไม่ได้สนใจรัฐธรรมนูญเลยเพราะคิดว่ารัฐธรรมนูญจะเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้ร่างก็ได้มีผลต่อชาวบ้าน เราก็ทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด ไม่ว่าอะไรเกิดขึ้นเป็นการกำหนดของพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า การต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม เราเน้นการสอนและทุ่มเทให้มากที่สุด เราญาติขาด (ต่อสู้) ตัวของเรา แล้วอัลเลาะห์จะเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ความดีในที่สุด แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ในเรื่องรัฐธรรมนูญปี 2560 ขึ้น ทำให้เข้าใจได้มากขึ้นว่า เราต้องพยายามเปลี่ยนแปลงกฎกติกาในสังคมให้ถูกต้องเป็นธรรมด้วย การต่อสู้ของเราจึงต้องขยายรวมถึงการต่อสู้ในการให้มีความเป็นธรรมในเรื่องกติกาด้วย นั่นคือรัฐธรรมนูญ

ความกังวลในเรื่องผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการศึกษา
ศาสนาถูกตอกย้ำให้เป็นจริงมากขึ้นเมื่อร่างรัฐธรรมนูญมาตรา 67
บัญญัติว่า

รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนา
อื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็น
ศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน
รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่
หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการ
พัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไก
ในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา
ไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชน
มีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าว
ด้วย

แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งว่าศาสนาอื่นจะได้
รับการคุ้มครอง แต่การกล่าวเน้นย้ำเป็นการเฉพาะถึงพุทธศาสนา
นิกายเถรวาท และให้ดำเนินมาตรการป้องกันการบ่อนทำลายพระพุทธ
ศาสนาไม่ว่ารูปแบบใดโดยสนับสนุนให้ชาวพุทธมีส่วนร่วมในการดำเนิน
มาตรการดังกล่าว ทำให้เกิดความกลัวในหมู่มุสลิมว่าจะมีการตีความ
มาตราดังกล่าวครอบคลุมกว้างขวางถึงวิถีชีวิตบางอย่างของมุสลิมว่า
เข้าข่ายบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา ยิ่งส่งเสริมให้ชาวพุทธมีส่วนร่วม
ในมาตรการดังกล่าวด้วยแล้ว ยิ่งเกิดความกลัวว่ากลุ่มพุทธสุดโต่งจะใช้
มาตรานี้สร้างความชอบธรรมในการสร้างความเกลียดชังต่อชาวมุสลิม
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ความขัดแย้ง
ได้กินพื้นที่เข้ามาในปริมนทลทางศาสนามากยิ่งขึ้น นักวิชาการศาสนา
หลายคนจึงเห็นว่าการรณรงค์ไม่รับรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงถือเป็นหน้าที่

ทางศาสนา (วายุบ) ของมุสลิมทุกคน ชูเกอร์ ดินอะ (สัมภาษณ์, วันที่ 14 มีนาคม 2565) ครูสอนศาสนา นักกิจกรรม และแกนนำสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจังหวัดสงขลายืนยันว่า

การสร้างรัฐธรรมนูญที่ดีจะทำให้มุสลิมมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่คอยปกป้องคุ้มครอง ขณะเดียวกันชาวพุทธก็มีเสรีภาพในศาสนาตามรัฐธรรมนูญด้วยการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการอิสลามที่เคารพในความเชื่อของกันและกันซึ่งนำไปสู่สันติภาพ การต่อสู้เพื่อให้ได้รัฐธรรมนูญที่ดีจึงเป็นการต่อสู้เพื่อสันติภาพ ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็น (วายุบ) ต่อมุสลิมทุกคน

ความเห็นของ ชูเกอร์ สอดคล้องกับ ตูแวเนีย ตูแวแมง ผู้อำนวยการสำนักปาตานีวิทยาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาที่ให้สัมภาษณ์สำนักข่าวประชาไท (ทวีพร คุ่มเมธา และ จันจิรา ลั่นทอง, 2559) ว่า “หากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ผ่าน จะส่งผลกระทบต่อการสร้างสันติภาพในพื้นที่อย่างแน่นอนเพราะไม่มีกลไกของกระบวนการสร้างสันติภาพ ยังมีปัญหาในบางมาตราที่สร้างความกังวลใจแก่ชาวมุสลิมทำให้เดิมบรรยากาศของความรู้สึกแปลกแยกกับรัฐ กับการปกครอง”

การรณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ได้มาถึงจุดที่ได้มีการสร้างความหมายให้แก่ฝ่ายทางศาสนาและในการต่อสู้เชิงพื้นที่เมื่อบรรดาครูและผู้นำศาสนาได้นัดรวมตัวกันละหมาดฮายัต¹¹ และขอพรจากพระเจ้า ณ มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีในวันที่ 15 เดือนกรกฎาคม 2559 การรวมตัวกันที่มัสยิดกลางแห่งนี้ซึ่งมีประวัติศาสตร์การประท้วงรัฐบาลในปี พ.ศ.2518 ส่งสัญญาณให้รัฐเห็นว่าการต่อสู้ในครั้งนี้มีนัยถึงการ

¹¹ การละหมาดประเภทหนึ่งที่มีเป้าหมายเพื่อขอพรจากพระเจ้าให้ประสบความสำเร็จในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ

ต่อสู้ที่ต่อเนื่องมาจากประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชาวมลายูมุสลิมปาตานี

ครั้งนี้เป็นอีกครั้งที่ชาวมลายูมุสลิมออกมาแสดงให้เห็นว่าพวกเราเป็นผู้รักสันติภาพและพร้อมที่จะต่อสู้ในกระบวนการประชาธิปไตย แต่รัฐจะฟังเสียงของเราหรือไม่ ปัญหาของสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ผ่านมาคือรัฐไม่ได้ฟังเสียงประชาชน ยิ่งไปกว่านั้นมองประชาชนที่ออกมาส่งเสียงเป็นศัตรูโดยถูกหมายหัวว่า เป็นพวกต่อต้านรัฐ และผลักดันให้เป็นแนวร่วมขบวนการไปเลย (อุซตาสในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี, สัมภาษณ์, ผู้เคยเข้าร่วมละหมาดฮายัตที่มัสยิดกลางปัตตานี, วันที่ 10 มีนาคม 2565)

อานิสส์จากการขับเคลื่อนเพื่อลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้ส่งผลให้ผู้นำศาสนา ครู และบุคลากรในเครือข่ายโรงเรียนและองค์กรอิสลามในจังหวัดชายแดนใต้มีความเข้าใจถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน และเมื่อเห็นว่ารัฐธรรมนูญส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อศาสนาทำให้ผู้นำศาสนาคิดหาข้อถกเถียงให้รัฐธรรมนูญมีที่ทางในระบบคิดของอิสลาม ทำให้สามารถขับเคลื่อนประเด็นนี้ได้อย่างมีพลังและได้รับการสนับสนุนจากมุสลิม

การรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 กับที่ทางของปาตานีในรัฐธรรมนูญใหม่

พิษสงของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ได้สำแดงออกมาเป็นวิกฤติการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเป็นที่ประจักษ์แก่ทั้งผู้ที่รับและไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ตลอดระยะเวลาครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา และก่อให้เกิด

แรงผลักดันมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ และแนวร่วมขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยให้เกิดการแก้ไขเพื่อออกจากวิกฤติที่ดำเนินมาเกือบ 2 ทศวรรษนับตั้งแต่มีการรัฐประหาร ในปี พ.ศ.2549 แม้วิกฤติทางการเมืองไทยมาจากปัจจัยที่หลากหลาย แตกต่างไปตามภูมิหลังและการให้น้ำหนักของผู้วิเคราะห์ แต่เมื่อมองในเชิงโครงสร้างสถาบันการเมือง ความเห็นพ้องต้องกันค่อยๆ ก่อตัวขึ้นไปในทิศทางที่เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นปัญหาหลักในเชิงโครงสร้างและจำเป็นต้องมีการแก้ไขถ้าประเทศไทยต้องการเดินหน้าสู่อนาคต ความเห็นพ้องต้องกันนี้แสดงตัวออกมาเป็นการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญรวม 13 ร่างจากทั้งพรรคฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลรวมทั้งร่างของประชาชน (ผ่านกลุ่มภาคประชาชนที่เรียกตัวเองว่า ไอลอว์: ilaw)

แม้ร่างรัฐธรรมนูญทั้ง 12 ร่างถูกตีตกตั้งแต่วาระแรกโดยมีเพียงร่างที่เสนอโดย นาย จรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ ส.ส. บัญชีรายชื่อและหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์กับคณะที่เรียกว่า “ร่างที่ 13” ซึ่งมีเนื้อหาแค่ให้มีการแก้ไขระบบบัตรเลือกตั้งที่ผ่านวาระแรกและดำเนินการเรื่อยมาจนผ่านวาระ 3 แต่การเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญในครั้งนี้นี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นอันเป็นหมุดหมายสำคัญในการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ถูกออกแบบมาให้แก้ไขยากที่สุดในประวัติศาสตร์ของรัฐธรรมนูญไทย หรืออาจกล่าวได้ว่ารถไฟฟ้ายาวแก้ไขรัฐธรรมนูญได้เริ่มเคลื่อนตัวออกจากสถานีแล้ว กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และพลังทางสังคมที่หลากหลายจะขึ้นต่อรองเพื่อให้รถไฟนี้เดินทางถึงเป้าหมายร่วมกันโดยแะสถานีที่ตัวเองต้องการได้อย่างไร

กล่าวสำหรับชาวมลายูปาตานีและความขัดแย้งที่ดำเนินมายาวนานเรื้อรัง พวกเขาจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ ผลักดันวาระของตนเองในการแก้ไขรัฐธรรมนูญในครั้งนี้อย่างไร เมื่อพิจารณาว่าความคิดในเชิงรัฐธรรมนูญนิยมเป็นความคิดที่มีทิศทางและมีความชอบธรรมในความคิดทางการเมืองอิสลามดังที่กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ ขณะที่ชาวมลายูมุสลิม

เองก็เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการประชาธิปไตยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับความสำเร็จในการผลักดันเพื่อไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมาแล้ว

อาจารย์อับดุลการิม อัสมะแอ อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และประธานสภาประชาสังคมชายแดนใต้เห็นว่าถ้าสามารถผลักดันให้รัฐธรรมนูญมีหมวดที่ว่าด้วยการสร้างสันติภาพขึ้น จะทำให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทยซึ่งไม่ใช่เกิดขึ้นเฉพาะในสามจังหวัดเท่านั้น มีทิศทางและมีการติดตามตรวจสอบมีกลไกตามมาเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การมีหมวดเรื่องการสร้างสันติภาพขึ้นนั้นเป็นเรื่องของการสร้างสันติภาพและสันติสุขซึ่งต้องสร้างให้เกิดขึ้นทั่วประเทศ การผลักดันในประเด็นที่เป็นประโยชน์ของคนทั้งประเทศเช่นนี้จะได้รับการสนับสนุน แน่แน่นอนว่าปัญหาเรื่องความขัดแย้งที่รุนแรงและมีการใช้อาวุธมักเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ การมีหมวดนี้ขึ้นจะทำให้การแก้ปัญหาพุ่งมาที่สามจังหวัดดังกล่าวแต่ไม่ละทิ้งภูมิภาคอื่น โดยมีกลไกรัฐสภาซึ่งเชื่อมโยงกับประชาชนคอยติดตามตรวจสอบ (อับดุลการิม อัสมะแอ, สัมภาษณ์, วันที่ 25 พฤศจิกายน 2564)

ขณะที่อุซตาส (ครู) ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลา (สัมภาษณ์, วันที่ 25 พฤศจิกายน 2564) เสนอว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ควรมีที่ทางของปาตานีอยู่ในนั้น เช่นในรัฐธรรมนูญมาตรา 1 ที่บัญญัติว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว แบ่งแยกไม่ได้ ถ้าสามารถเติมคำว่าปาตานีเข้าไปในบริบทนี้ว่า “โดยมีปาตานีเป็นเขตปกครองพิเศษ หรือเขตบริหารจัดการพิเศษ” จะทำให้ปาตานีมีที่ทางในรัฐธรรมนูญ กระนั้นก็ตามในสภาพปัจจุบันการเพิ่มข้อความดังกล่าวคงเป็นไปได้ยาก แต่การรณรงค์ให้มีถ้อยคำในลักษณะนี้อยู่ย่อมทำให้ชาวมลายูมุสลิมปาตานีมีการตื่นรู้ และปฏิสัมพันธ์กับรัฐธรรมนูญโดยในท้ายที่สุด ถ้อยคำเกี่ยวกับปาตานีอาจถูกผลักดันให้ไปอยู่ในหมวดอื่นเช่น หมวดที่ว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมก็ได้ ซึ่งทำให้

ชาวมลายูปาตานีรู้สึกมีตัวตน อันนำไปสู่การใช้ภาษา ศาสนา อย่างมีอิสระมากยิ่งขึ้นที่ไม่ต้องถูกทำให้เป็นไทยหรือถูกครอบงำจากรัฐ ขณะที่ผู้นำศาสนาที่เกี่ยวข้องหรือทำงานในสถาบันการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและทำหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรบริหารกิจการอิสลามด้วย จะมีความเห็นที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและเห็นว่าถ้ามีการแก้ไขรัฐธรรมนูญควรบัญญัติเรื่องการศึกษาให้ครอบคลุมโดยเฉพาะเรื่องการรักษาประกันคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพราะเห็นว่า

ปัญหารากฐานของสามจังหวัดชายแดนใต้คือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งไม่ใช่แค่ประเด็นการสนับสนุนค่าเรียนฟรีจากรัฐเท่านั้น ทั้งหลักสูตร การบริหาร บุคลากร คุณภาพการศึกษา ต้องทัดเทียมกับโรงเรียนในเมืองและควรต้องทัดเทียมกันทั่วประเทศ ทุกครั้งที่มีการวัดผลสอบไม่ว่าจะใช้มาตรฐานอะไร ผลสอบของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะอยู่ในลำดับท้ายๆ เสมอ (ชัยนุดดิน นิมา ผู้ช่วยคณบดี คณะวิทยาการอิสลาม อิหม่ามมัสยิด อัลฟุรกอน จะบังตีมอ ปัตตานี, สัมภาษณ์, วันที่ 10 มีนาคม 2565)

การถกเถียงเรื่องปาตานีและชะตาชีวิตของชาวมลายูมุสลิมในรัฐธรรมนูญเป็นพัฒนาการใหม่ของความพยายามหาทางออกแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวมลายูในประเทศไทย ผลของการถกเถียงนี้จะลงเอยอย่างไรนั้นไม่อาจคาดเดาได้ แต่การถกเถียงนี้ได้ก่อให้เกิดความเป็นไปได้ในหลายทิศทางในเรื่องของการแก้ปัญหาทางการเมืองของชนกลุ่มน้อยมลายูปาตานี ซึ่งย่อมดีกว่าการมีทางเลือกเดียวหรือทิศทางเดียวดังเช่นในอดีตที่ต้องใช้กำลังต่อสู้ขัดแย้งเพื่อสถาปนารัฐของชาวมลายูปาตานีขึ้นเท่านั้น การเข้ามีส่วนร่วมและขับเคลื่อนการแก้ไขรัฐธรรมนูญในกระบวนการและวิถีประชาธิปไตยนี้สามารถกระทำผ่านเครือข่ายโรงเรียน

เอกชนสอนศาสนาอิสลาม สมาพันธ์ครูสอนศาสนา เครือข่ายสถาบัน
ปอเนาะ ดังเช่นที่เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในการขับเคลื่อนการลง
มติเพื่อไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560

สรุป

Heftner ชี้ว่าชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมมีลักษณะสำคัญ
ประการหนึ่งในการต่อสู้กับอำนาจคือการทำให้การต่อสู้เป็นเทววิทยา
(theologizing the struggle) Heftner เห็นว่าปัญหาที่ตามมาของ
กระบวนการนี้คือ ทางเลือกของวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายของการปกครอง
ตนเองไม่ว่าในรูปแบบใด ถูกจำกัดให้แคบลงจนกลายเป็นหนทางเดียว
เท่านั้นและมักนำไปสู่ทางตันในที่สุด (Heftner, R., 1997, p. 12) มุสลิม
ชนกลุ่มน้อยชาวมลายูในอาณานิคมที่เรียกว่า ปาตานี (จังหวัดปัตตานี
ยะลา นราธิวาส) นั้น ได้ต่อสู้กับรัฐไทยโดยใช้เทววิทยาอิสลามเป็น
เครื่องมือมาอย่างยาวนานและต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การหันมาสู่การต่อสู้ในเชิงการบริหารและการเปลี่ยนแปลง
โครงสร้างเชิงสถาบัน หรือที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญนิยมและการมีส่วนร่วม
ร่วมในกระบวนการทางประชาธิปไตยที่เริ่มต้นที่ศูนย์กลางของโลก
มุสลิมอย่างตุรกีและอิหร่านในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ได้ส่งผลให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงในทางความคิดและเกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับที่ทาง
ของรัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองในระบบรัฐสภาในโลกทัศน์
ของมุสลิม

สำหรับชาวมลายูมุสลิมปาตานีการมองหาแนวทางใหม่ ๆ
ในการอยู่ร่วมกันกับรัฐไทยเริ่มมาตั้งแต่ข้อเสนอของฮัจญีสุหลงในปี
พ.ศ.2489 ต่อมาเมื่อบรรยากาศทางการเมืองเปิดในทศวรรษ 2520
ความพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองก็เริ่มต้น
ขึ้นอีกครั้ง อย่างไรก็ตามการคิดถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทาง
สถาบันผ่านการต่อสู้ผลักดันให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องราว

ของปัตตานี เริ่มขึ้นอย่างจริงจังเมื่อมีการรณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ความสำเร็จของการรณรงค์ดังกล่าวได้สร้างจินตนาการทางการเมืองใหม่ๆ แก่ชาวมลายูมุสลิม การผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ให้ปัตตานีมีตำแหน่งแห่งที่ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นหนึ่งในจินตนาการทางการเมืองอันหลากหลายที่เกิดขึ้น และผู้นำศาสนายังคงเป็นผู้แสดงบทบาทนำในกระบวนการดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Ansary,T. (2010). *Destiny Disrupted: A history of the world through Islamic eyes*. New York: PublicAffairs books.
- Enayat,H. (2006). *Modern Islamic Political Thought*. Kuala Lumpur: Islamic Book Trust.
- El-Affendi, A. (2008). *Who needs An Islamic State?*. Kuala Lumpur: Malaysia Think Tank London.
- Gordon,Scott (1999). *Controlling the State: Constitutionalism from Ancient Athens to Today*. New York. Harvard University.
- Hallaq,B. Wael. (2009). *Shari'ah Practice Transformations*. New York: Cambridge University.
- Heftner,R. (1997). Islam in an Era of Nation-State: Politics and Religious Renewal in Muslim Southeast Asia. In Heftner, R. and Horvatic, P. *Islam in an Era of Nation-State: Politics and Religious Renewal in Muslim Southeast Asia*. New York: University of Hawai'i.
- Hourani,A. (2013). *Arabic Thought in the Liberal Age 1798-1939*. New York: Cambridge University.

Kurzman,C. (2002). *Modernist Islam, 1840-1940: A Sourcebook*.
Oxford: Oxford University.

Rogan,E. (2011). *The Arabs: A history*. London: Penguin Books.

Zaman, M. Quasim. (2002). *The 'Ulama in contemporary Islam: custodians of change*. Princeton and Oxford: Princeton University.

ภาษาไทย

โชคชัย วงษ์ตานี. (2552). ถอดรื้อวาทกรรม "ข้อเรียกร้องฮัฎญีสุหลง" ความขัดแย้งจากอคติและการตีความคำร้องขอแห่งประวัติศาสตร์ยุคปัตตานี. ใน *Proceedings of the International Conference on the Phantasm in Southern Thailand : Historical Writings on Patani and the Islamic World.Vol.1* p.411-466. held on in Bangkok, Thailand.

ทวีพร คุ่มเมธา และ จันจิรา ลิ่นทอง. (23 กรกฎาคม 2559). ความเห็นชาว 3 จังหวัดชายแดนใต้ต่อร่างรธน. และประชามติ. *ประชาไทย*.

นัจมุดดิน อูมา. (2553). *บทบาททางการเมืองของกลุ่มวะหฺดะฮ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สายใยประชาธรรม.

บุษอวี ยีหมะ. (2561). การวิเคราะห์การเมืองแนวสถาบันนิยมและรัฐธรรมนูญนิยม. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิเคราะห์การเมือง หน่วยที่ 5 บัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช.

บ็อบบีโอ, นอร์แบร์โต. (2558). *เสรีนิยมกับประชาธิปไตย* (เกษียร เตชะพีระ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: คปไฟ.

- มุฮัมหมัดอิลยาส หน้้าปริง. (2565). *ความคิดทางการเมืองอิสลาม: กำเนิด พัฒนาการ และข้อถกเถียงในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: ปาตานี ฟอรั่ม.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และสุกรี หลังปฐเตี. (2551). *การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. (รายงานการวิจัย) การปกครองท้องถิ่นในจังหวัดที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์. นครปฐม: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อิมรอน ซาเหาะ และยาสมิน ชัตตาร์. (2563). *พลวัตความเคลื่อนไหวของนักรการเมืองมลายูมุสลิมท่ามกลางความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.
- อิศรวัฏฐ์ รินโธสง และคณะ. (2562). *รายงานการศึกษารูปแบบการเมืองการปกครองและอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรมและการพัฒนามนุษย์.
- อิสมาแอล เบญจสมิทธิ. (2551). *บทบาทของเชควันอะห์หมัด อัลฟาฏอนี (พ.ศ. 2399-2451) ในด้านการศึกษาและการเมือง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สัมภาษณ์

- ชูโก้ ดินอะ. กรรมการสภาประชาสังคมชายแดนใต้ ครูโรงเรียนจริยธรรมอิสลาม จ. สงขลา (วันที่ 14 มีนาคม 2565). สัมภาษณ์.
- อนุสรณ์ อุณโณ. อาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (วันที่ 20 มกราคม 2565). สัมภาษณ์.
- อุสตาซ (ครู) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดนราธิวาส. (วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565). สัมภาษณ์

อุस्ताซ (ครู) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ผู้เคยเข้าร่วมละหมาดฮายัตที่มัสยิดกลาง. (วันที่ 10 มีนาคม 2565). สัมภาษณ์.

อุस्ताซ (ครู) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลา. (วันที่ 25 พฤศจิกายน 2564). สัมภาษณ์.

อับดุลการิม อัสมะแอ. ประธานสภาประชาสังคมชายแดนใต้ อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาฏอนี จ.ปัตตานี (วันที่ 25 พฤศจิกายน 2564). สัมภาษณ์.

ฮาฟิส ยีเล. ประธานสมาพันธ์โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จ.ยะลา (วันที่ 25 พฤศจิกายน 2564). สัมภาษณ์.

ชัยนุดดิน นิมา. ผู้ช่วยคณบดี คณะวิทยาการอิสลาม อิหม่ามมัสยิด อัลฟุรกอน จะบังตีหมอ ปัตตานี. (วันที่ 10 มีนาคม 2565). สัมภาษณ์.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาว
ไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา: ชุมชนแหลมนก
ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

Factors influencing the coexistence in a multicultural
society of Thai Buddhists and Muslims Case Study: Laem
Nok Community, Ban Na Subdistrict, Mueang District,
Pattani Province

ประจวบ ทองศรี *

อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

***Corresponding Author E-mail:** prachuab.t@psu.ac.th

Received: January 2, 2022

Revised: June 2, 2022

Accepted: June 17, 2022

Available: June 30, 2022

Abstract

The purpose of this mixed method research was to study the factors influencing the peaceful coexistence among Thai Buddhists, and Thai Muslims In the area of Laem Nok Community, Bana Sub-district, Mueang District, Pattani Province and to study the guidelines for maintaining relationships between Thai Buddhists and Thai Muslims in the Laem Nok community during the unrest under the concept of the importance of coexistence by using the study method from the document In-depth interviews, observations, group discussions and using questionnaires. The results of the study found that 1) factors influencing the normal coexistence between Thai Buddhists and Thai Muslims In the Laem Nok community area, Bana sub-district, Muang district, Pattani province consisted of: 1.1) Common practices in the community Overall, it was at a moderate level ($\bar{X}$ =3.02) 1.2) on activities and interactions together. Overall, it was at a moderate level ($\bar{X}$ =3.09) and 1.3). Overall, it was at a moderate level ($\bar{X}$ =3.02). and Thai Muslims in the Laem Nok community In Pattani Province, it was found that reconciliation and peaceful processes should be used as a means of preserving the relationship of people in the community. To achieve mutual understanding, namely 2.1) the cooperation of the

people in the community 2.2) the understanding of the people in the community.

Keywords:

Factors influencing the coexistence, Multicultural Society, Guidelines for maintaining relationships

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงผสมผสานวิธีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และเพื่อศึกษาแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ ภายใต้กรอบแนวคิดความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 1.1) ด้านการปฏิบัติร่วมกันในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$) 1.2) ด้านกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.09$) และ 1.3) ด้านการพัฒนาร่วมกันในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$) นอกจากนี้แนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนแหลมนก จังหวัดปัตตานี พบว่า ควรใช้กระบวนการเชิงสมานฉันท์และสันติวิธีเป็นวิธีการรักษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกัน คือ 2.1) การร่วมมือกันของคนในชุมชน 2.2) การทำความเข้าใจกันของคนในชุมชน

คำสำคัญ:

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกัน, สังคม
พหุวัฒนธรรม, แนวทางรักษาความสัมพันธ์

บทนำ

ความหลากหลายทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความหมายแตกต่างกันเนื่องจากกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษาซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลมีความคิดความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำในลักษณะที่ต่างกันอย่างยิ่ง สามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการปฏิสัมพันธ์กัน และมีความจำเป็นที่สมาชิกในสังคมต้องเรียนรู้ถึงระเบียบแบบแผนของแต่ละวัฒนธรรมตามมารยาทของกันและกัน ในแต่ละสังคมเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นและนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกัน (นิติไทย นัมคณิสสรณ์, 2554: 1) ซึ่งวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตในสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น วัฒนธรรม เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม มนุษย์เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ใช่เกิดขึ้นมาเองหรือติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด มีการยอมรับร่วมกันของคนในสังคมนั้นเกิดจาก การเรียนรู้ มีการถ่ายทอดสด สามารถเปลี่ยนแปลงได้และอาจจะสลายลงไปได้ หากไม่มีการรักษามันไว้ (ยศ สันตสมบัติ, 2556) วัฒนธรรมในความหมายของกวีนักคิดชาวไทย คือ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ หมายถึงสิ่งเจริญหรือการคงไว้ซึ่งเจริญงอกงามอันเป็นสิ่งที่มนุษย์กระทำขึ้นมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ วัฒนธรรมในสามหมายที่สมบูรณ์จึงหมายถึง"วิถีชีวิตคือหนทางที่ชีวิตดำเนินไป" ดังนั้น ทุกเรื่องของชีวิตจึงต้องมีวัฒนธรรมเป็นทางดำเนิน (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2553 : 99)

สังคมพหุวัฒนธรรมความหลากหลายในการอยู่ร่วมกันเป็นแนวคิดในเรื่องการอยู่ร่วมกันภายใต้ความหลากหลายกลายเป็นประเด็นร่วมทางสังคมประชาชาติทั่วโลก ด้วยเหตุผลที่ว่าด้วยโลกทัศน์

รัฐชาติ ชาติพันธุ์ กลายเป็นประเด็นของความขัดแย้งกันในเชิงรัฐชาติ และความเป็นเอกภาพภายใต้ความแตกต่างหลากหลายและการอยู่ร่วมกันภายใต้วิถีของความแตกต่าง เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เพราะประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การเรียนรู้ความแตกต่างเพื่อป้องกันความแตกแยก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยพึงปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าและสงบสุข เมื่อพิกัดไปที่ความเป็นพหุวัฒนธรรมจะพบว่า อัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม อัตลักษณ์คือสิ่งสะท้อนความเป็นตัวตนของบุคคลหรือสังคมนั้นๆ สังคมพหุวัฒนธรรมมีอัตลักษณ์สำคัญ คือ การอยู่ร่วมกันของผู้คนท่ามกลางความหลากหลายอย่างกลมกลืน ซึ่งความหลากหลายที่ปรากฏในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ภาษา วิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม (T.H. Marshall, 1950) ซึ่งจากความหลากหลายข้างต้น ทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมมีความยืดหยุ่นสูง และเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน แนวทางที่เป็นหลักการสากลคือการเข้าไปส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน โดยมีหลักการเคารพและการยอมรับความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง สมาชิกในสังคมควรเปิดใจให้กว้าง เพื่อยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น และพยายามปรับตัวให้เข้ากับคนทุกเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีความระมัดระวังในการกระทำและคำพูด ที่อาจนำมาซึ่งความแตกแยกขัดแย้ง ตลอดจนเคารพในหน้าที่ สิทธิเสรีภาพของกันและกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมทั้งควรยึดแนวทางปฏิบัติ

พหุวัฒนธรรมทางศาสนา คือ ความหลากหลายของเชื้อชาติ ทำให้เกิดการนับถือหรือถือปฏิบัติในวิถีที่แตกต่างหมายถึงศาสนาจะเป็นเงื่อนไขของความแตกต่างในการอยู่ร่วมกันสะท้อนคิดเห็นการอยู่ร่วมกันภายใต้วิถีต่างศาสนาทำให้เกิดการเรียนรู้กลายเป็นพหุลักษณะที่

แตกต่างกันแต่ก็อยู่ด้วยกันภายใต้ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้น การเป็นอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของศาสนาที่แม้จะมีความแตกต่างกันแต่ก็ปฏิบัติตามหลักของศาสนาที่ตัวเองนับถือนัยหนึ่งไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกันและกัน ซึ่งการที่มนุษย์ มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วม กิจกรรมต่างๆ ของสังคมเช่นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองการมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ จะทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (คมกริช ขาญณรงค์, 2555)

สภาพสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา นราธิวาส มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะเรื่องความหลากหลายในสังคม อันได้แก่ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม การแต่งกาย อาหาร และวิถีความเป็นอยู่ เป็นต้น แม้สังคมจะมีความหลากหลาย แต่ภาพลักษณ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแสดงให้เห็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกันบ้าง แต่ก็สามารถ พุดคุยตกลงกันตามวิถีชาวบ้านทำให้อยู่ร่วมกันมาได้อย่างต่อเนื่อง จวบจนกระแสดความเจริญทางวัตถุ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ การสื่อสาร การเปิดกว้างทางด้านข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้คนสามารถเรียนรู้ไปทั่วทุกมุมโลก มีสิทธิ เสรีภาพ และต่างปกป้องรักษาสหิทธิส่วนบุคคล และอยู่กับความเป็นวัตถุนิยมจนละเลยความรู้สึกทางจิตใจความเอื้ออาทรต่อกัน หรือความเป็นอยู่วิถีชีวิตแบบเดิมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อชาวบ้านห่างเหินกันโดยไม่พุดคุยกันแต่ให้ความสำคัญในการอยู่อย่างมีความสุขกับวัตถุสิ่งของที่ได้มาได้ โดยไม่คำนึงว่าผู้ใดจะเดือดร้อนผู้ใดจะเสียใจผู้ใดจะสูญเสียขอให้ได้สิ่งนั้นมา นั่นคือความสำเร็จความสุขของชีวิตคนในปัจจุบันต่างคนต่างเปลี่ยนวิถีชีวิตดังกล่าวแม้ไม่ทั้งหมด

แต่สิ่งที่เปลี่ยน เพียงเล็กน้อยหรือ บางคนบางส่วนแต่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ตลอดจนภาพลักษณ์ ค่านิยมของสังคมเริ่มเปลี่ยนไป ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงอาจจะยังไม่เปลี่ยนแต่โดนครอบงำด้วยวิธีดังกล่าวนี้ นี่อาจเป็นเพียงข้อสันนิษฐานหรือเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สังคมในพื้นที่สามจังหวัดเปลี่ยนแปลงไป และไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอื่นใดสิ่งที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นในสังคมที่มีความหลากหลายนี้ในเบื้องต้นคือความเข้าใจซึ่งกันและกันความจริงใจที่มีให้ต่อกันตลอดจนความเข้มแข็งในตัวบุคคล และกลุ่มคนในชุมชน เพื่อเป็นเกราะป้องกันปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มคนตลอดจนมุมมองจากคนนอกพื้นที่นั้น (สถานวิจัยพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2553)

ชุมชนบ้านแหลมนกเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งสภาพในชุมชนมีการพัฒนาชุมชนให้มีความเรียบร้อย สะอาดและเป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย ป่าชายเลนเรื่องอาหาร อาชีพ เพราะเป็นหมู่บ้านที่ติดกับทะเลเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีความร่มเย็นในชุมชน มีความทันสมัยโดยไม่ลืมรากเหง้ายังดำรงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ทั้งในรูปวัฒนธรรมตลอดจนวิถีดั้งเดิม ที่ความแตกต่างสามารถอยู่ด้วยกันอย่างปกติสุข ถึงแม้เส้นบางๆ ที่ดูเหมือนแยกพวกคนออกเป็นกลุ่มตามคติ ความเชื่อ และความศรัทธาไม่ว่าจะเป็น พุทธ และอิสลาม ไม่อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตสังคมปัจจุบัน ในท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความหวาดกลัว ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้สามศาสนาในพื้นที่ชุมชนแหลมนก เมืองปัตตานี ยังสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขและยังคงมีปฏิสัมพันธ์อันดีดังเช่นในอดีต ถึงแม้ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงอาจสร้างผลกระทบแก่ชุมชนบ้าง แต่ไม่ได้บั่นทอนหรือทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างศาสนาในชุมชนแห่งนี้ได้โดยชุมชนบ้านแหลมนกมีแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและ

ไทยมุสลิมไม่เกิดความขัดแย้งในชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในชุมชนแหลมนก เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมศาสนาวิถีชีวิต การอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีทั้งไทยพุทธและอิสลามอาศัยอยู่ในชุมชน บ้านแหลมนกเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และในท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ ทำให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยอิสลามเกิดความหวาดระแวงต่อกันแต่ในชุมชนแหลมนกคนไทยพุทธและอิสลามสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึง ปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และสำรวจความคิดเห็นของ ประชาชนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้ในท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบชุมชนแหลมนกมีแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์อย่างไร เพื่อนำ ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา: ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism)

เกษม เพ็ญภินันท์ (2552) ได้อธิบายว่า พหุวัฒนธรรมเป็น มโนทัศน์ที่เกิดขึ้นช่วงปลาย ทศวรรษ 1970 ในประเทศออสเตรเลียและ แคนาดา โดยมีสาเหตุจากความขัดแย้งเรื่องนโยบายการกีดกันทาง วัฒนธรรมของรัฐ ปัญหาการแบ่งแยก กีดกันชนพื้นเมืองออกจากพื้นที่ ทางสังคม ปัญหาการ ควบคุมรูปแบบทางวัฒนธรรม ซึ่งร่างขึ้นโดย ชาวยุโรปเป็นกลุ่มคนที่มีรูปแบบทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ไปจากลักษณะ วัฒนธรรมและวิถีในการดำเนินชีวิตแบบกระแสหลัก แม้กระทั่งการใช้ ภาษาถิ่นหรือ ภาษาอื่นๆ แทนที่จะใช้ภาษาทางการ นอกจากนี้ยังรวม ถึงการละเลยต่อวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง ดั้งเดิม ปัญหาดังกล่าวนี้เป็น สิ่งยอมรับได้ยากในสังคมเสรีนิยมและรัฐประชาธิปไตยที่สิทธิเสรีภาพ ขึ้น พื้นฐานและความเสมอภาคของคนในสังคมต้องได้รับการประกัน จากรัฐ และการเปิดกว้างของสังคมที่ กลุ่มชนทุกคนย่อมได้รับการ คุ้มครองเสรีภาพในการดำเนินชีวิต

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2551) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมนิยมเป็น แนวคิดและแนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความ แตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงแนวทางในการจัดการเกี่ยวกับอคติที่ มีต่อวัฒนธรรมชาติพันธุ์เชื้อชาติเพศศาสนาและลักษณะเฉพาะอื่นๆ โดยการปลูกฝังความคิดในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมแก่กลุ่มคนในสังคมและพัฒนาค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติ โดยผ่านกระบวนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ

วิลาศ โภธิสาร (2552) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่ม ชนที่อยู่ร่วมกัน แต่มีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม ด้านความคิด ความเชื่อ การต่อสู้และมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นทัศนะการปรับตัวและวิถีการ ดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันในสังคมใดสังคมหนึ่ง

2. แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (ม.ป.ป) กล่าวว่า มนุษย์จะต้องมี “ทักษะสังคม” พื้นฐานในการอยู่ร่วมกัน ภายในสังคมที่มีกลุ่มคนที่หลากหลาย ซึ่งทักษะสังคมที่เสนอมานั้นเป็นกลุ่มทักษะต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันภายในสังคม ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การพูด การฟัง การทำงานเป็นทีม ทักษะการเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย กฎ กติกาต่างๆ ในสังคม ทักษะการรู้จักและเข้าใจผู้อื่นอย่างถ่องแท้ ทั้งนี้เพื่อสร้างความสัมพันธ์แก่กลุ่มคนในสังคมไปในทางที่ดีและยังเป็นทักษะที่จำเป็นต่อทุกเพศ ทุกวัย โดยจะต้องเริ่มเรียนรู้ทักษะสังคมพื้นฐานตั้งแต่วัยเด็ก

โชคชัย วงศ์ตานี (2555) กล่าวว่า สังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยอยู่ในสังคมเดียวกัน จะต้องมีความสามารถในการอยู่ร่วมกันอย่างลงตัว โดยมองว่าเป็นการจัดการความหลากหลายที่เน้นความเป็นกลางที่ไม่สุดขั้วจนเกินไปด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป เช่น มาตรการ วิธีการหรือนโยบาย เพื่อสื่อให้เห็นถึงสมาชิกทั่วไปซึ่งอยู่ในสังคมนั้นๆ ได้เข้าใจถึงความหลากหลาย ประเด็นที่ควรพิจารณาในเรื่องการจัดการความหลากหลายระหว่างกลุ่มนั้น โดยความแตกต่างกันในเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ อีกทั้ง จำนวนสมาชิกที่แตกต่างกันมาก ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการเอาเปรียบและการลดทอนคุณค่าของกลุ่มต่างๆ หากปล่อยไปโดยไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวสามารถขยายไปเป็นความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรงดังที่ในพื้นที่ต่างๆ ในปัจจุบัน

ปิยะ กิจถาวร (2550) พิจารณาหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันที่แตกต่างกันในเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ การดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่ม บางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งด้านคุณค่าและทัศนคติซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงกายภาพได้ จึงจำเป็นต้องมี หลักการอยู่

ร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งได้ค้นพบข้อเสนอหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากงานวิจัย ดังนี้ 1) การอยู่ร่วมกันต้องมีความเข้าใจในหลักศาสนาซึ่งกันและกัน ทุกศาสนิกต้องดำเนินชีวิตภายใต้ กรอบของศาสนา 2) มีการปฏิสัมพันธ์กันโดยไปมาหาสู่ระหว่างกัน กรณีที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิม จะต้องสื่อสารด้วยภาษามลายู 3) มีคุณธรรม และจริยธรรม รู้ความต้องการของเขา ของเรา 4) การระงับข้อพิพาทระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม จะขอความเห็นใจกัน โดยไม่ต้องพูด ถึงเรื่องผิดถูก 5) กรอบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน คือ เรื่องสั้นทำให้หาย เรื่องยาวทำให้สั้น 6) ให้ความเสมอภาคทั้งชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม 7) ดูแลความสงบสุขของชุมชน สอดส่องคนไม่ดีทั้งที่เป็นผู้ร้ายและข้าราชการที่ทุจริต นอกจากจะมีหลักในการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางสังคมซึ่งเป็นแนวทางให้ทุกกลุ่ม

สำนักงานเลขาธิการผู้สภาผู้แทนราษฎร (2556) ได้กำหนดแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมไว้ว่าสังคมควรปฏิบัติและมีหลักธรรมประการหนึ่งที่ควรพิจารณาในหนทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คือ การอดทนอดกลั้นในความแตกต่าง คือ การยอมรับในความแตกต่าง ซึ่งโดยพื้นฐานของมนุษย์ย่อมมีความแตกต่างทั้งในเรื่องทางกายภาพและพฤติกรรมการอดทนอดกลั้นจะเกิดขึ้นเมื่อคนในสังคมมีความยอมรับและเคารพซึ่งกันและกันอันนำมาซึ่งการสร้างเอกภาพของการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความหลากหลายได้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรีชาชาญ แก้วนัย (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการผสมผสานระหว่างระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 2) ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิม

ในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเพศหญิงอายุระหว่าง 31-45 ปี เฉลี่ย 37 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีมีสถานภาพสมรสมีอาชีพเกษตรกร อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลที่ศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลตั้งแต่ 21-40 ปี เฉลี่ย 33 ปี ระดับของปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างอยู่ในระดับมากส่วนระดับการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธ กับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างอยู่ในระดับปานกลางนอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมีความสัมพันธ์กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัด ภาคใต้ตอนล่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทาง วัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ปัจจัยด้าน การศึกษา ปัจจัยด้านลักษณะนิสัย ปัจจัยด้านการร่วมชาติพันธุ์ ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ ร่วมกันและปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ตามลำดับ ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

พระมหามงคลกานต์ จูฑธมโม (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยกรณีศึกษา สังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการของแต่ละศาสนา 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสม

สำหรับสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และได้ศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ในชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการสร้างให้ประชาชนในชุมชนประตูท่าแพเข้าใจและยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของแนวคิดวัฒนธรรมประเพณีและความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ 2) ความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามหลักการของแต่ละ ศาสนา คือ การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ คือ การรักษาศีล 5 พุดจาที่โพเราะไม่สร้างความแตกแยกให้เกิดในชุมชน ทำตนให้เป็นประโยชน์ชุมชนชาวคริสต์ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างแต่ละชุมชนสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจความแตกต่าง และสนใจเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่ 3) การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย: กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม พหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม คือ ในชุมชนชาวพุทธส่งเสริมเยาวชนและประชาชนที่อยู่รอบวัด ชุมชนชาวคริสต์ คือ ส่งเสริมการยอมรับในเรื่องความแตกต่างในเรื่องความคิดตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน อันจะเป็นผลให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ

พรอุษา ประสงค์วรรณ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัด กัลยาณเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร นี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาทฤษฎีทางสังคม วิทยาและหลักคำสอนว่าด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของพระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์และ ศาสนาอิสลาม 2) เพื่อศึกษาการ

อยู่ร่วมกันอย่างสันติของชุมชนพุทธ คริสต์อิสลาม ในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติของชุมชนพุทธ คริสต์อิสลาม ในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร มาประยุกต์ใช้กับสังคมไทย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความสงบสุขร่มเย็นเป็นสิ่งที่ปรารถนาของมนุษย์ทุกสังคมมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยมุ่งหวังจะได้รับความคุ้มครองและได้รับประโยชน์จากกันและกัน ชุมชนแขวงวัดกัลยาณ์ มีพื้นที่ 0.785 ตารางกิโลเมตร มี 6 ชุมชน ประชากร 10,509 คน มีการพัฒนาชุมชนให้มีความเรียบร้อยสะอาด มีสาธารณูปโภคพื้นฐาน ครบถ้วน มีการอนุรักษ์อาคารสถานที่ๆ ไว้เป็นอย่างดีประชาชนในพื้นที่มี 3 กลุ่ม นับถือ พระพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา และศาสนาอิสลาม ซึ่งต่างศาสนาต่างก็มีความรักความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ต่างช่วยกันพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีแต่ สันติสุข ทั้งนี้ก็เพราะว่า ทุกคนมีความสำนึกในชาติ คือถือว่าตนเป็นคนไทยรักผืนแผ่นดินไทย คนไทยทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติใดเมื่อมาอยู่ร่วมกันก็ถือเป็นเพื่อนร่วมชาติเป็นพี่น้องกัน อนึ่ง ทุกคนมีศาสนา แม้จะแตกต่างกัน แต่ก็มีหลักการเดียวกัน คือทุกศาสนาสอนให้ตนเป็นคนดีมีน้ำใจ มีเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่วิวาทบาดหมางกันประกอบอาชีพสุจริตเพื่อสร้างตน สร้างสังคม และประเทศชาติให้มั่นคงทุกคนมีความจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์แม้จะเป็นชาวพุทธ แต่ก็ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาชนด้วยทศพิธราชธรรม เหตุปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนต่างศาสนาในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งหลักการและพฤติกรรมดังกล่าวสามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับสังคมต่างศาสนาในที่อื่นๆ ของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

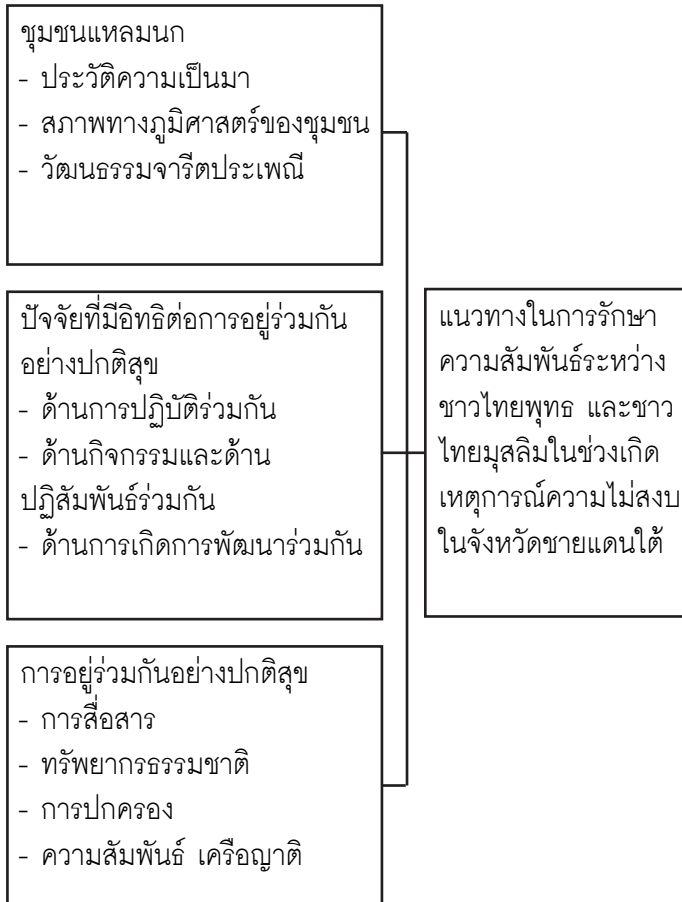
เรณูมาศ รอดเนียม (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา: กรณีศึกษาชุมชนตะโหนด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชน สองศาสนาศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จที่ทำให้เกิดความกลมกลืน ทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา และศึกษา ปัญหา อุปสรรค ในการขับเคลื่อนชุมชนสองศาสนาไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกันและความกลมกลืนทางวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนาคือการอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสองศาสนา การทำบุญร่วมกัน การไปมาหาสู่กันความเข้าใจและการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนา และการรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายมาประยุกต์ใช้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนา

สุไรยา วานี (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา) เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ทำให้ชุมชน ในตำบลทรายขาว ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวไทย พุทธและชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวและอาจส่งผลในระยะยาวหากชุมชนไม่ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมและศึกษาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด

ปัตตานีในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี 2547 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ทูตทาง ทรัพยากรธรรมชาติผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งระบบการปกครองที่มีความ ยุติธรรมความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกันเป็น ปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชาวไทยพุทธและชาวมลายู มุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว ซึ่งชุมชนทรายขาวนำแนวคิดสมานฉันท์ มาปรับใช้เป็นแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด ชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาบริบทชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรม ในพื้นที่ชุมชนบ้านแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัด ปัตตานี ศึกษาใน 3 ประเด็น คือ ปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่าง ปกติสุข ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของ ประชาชนเกี่ยวกับปัจจัยอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และศึกษาถึงแนวทาง ในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิมในช่วงเกิด เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกำหนด ปัจจัยด้านต่างๆ คือ ด้านการสื่อสาร ด้านทรัพยากร ด้านการปกครอง ด้านความสัมพันธ์เครือญาติ เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน อย่างปกติสุข และสำรวจความคิดเห็น ของประชาชนเกี่ยวกับปัจจัยการ อยู่ร่วมกันอย่างปกติ พร้อมนำแนวคิดเชิงสมานฉันท์อธิบายถึงแนวทาง ในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมุสลิมในชุมชน แหลมนกในช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ดังนี้



วิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา: ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี” เป็นวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และ

เชิงคุณภาพ (Qualitative Data) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

1.2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) แบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

1.3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงของ เนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามแต่ละข้อเพื่อหาค่าความสอดคล้องของสิ่งที่ต้องการวัด โดยการหาค่า IOC (Index of Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4) เมื่อได้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นแล้ว นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัยจากสมาชิกของชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี รวมจำนวนทั้งสิ้น 100 คน

2) การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ศึกษาแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ และศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวมุสลิม โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก (In- depth interviewing) และการสังเกต (Observation) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive Sampling) จากผู้นำศาสนา (เจ้าอาวาส, โต๊ะอิหม่าม) ผู้นำชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบานา ประชาชนในชุมชนบ้านแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวนทั้งสิ้น 10 ท่านโดยกลุ่มผู้ให้

ข้อมูลหลักมีดังนี้

- ผู้นำทางการ	จำนวน	3 คน
- ผู้นำไม่เป็นทางการ	จำนวน	2 คน
- สมาชิกของชุมชนชาวไทยพุทธ	จำนวน	5 คน
- สมาชิกของชุมชนชาวไทยมุสลิม	จำนวน	5 คน

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพื้นฐาน คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้ในการวัดเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและจัดเรียงอันดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างและความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) เพื่อให้เห็นการกระจายของข้อมูล

3.2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ และคำถามปลายเปิด โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบแล้วเรียบเรียง ตีความ ตามหลักตรรกะและวิเคราะห์เป็นข้อสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา: ชุมชนแหลมบก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี” ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหมดมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการศึกษาด้วยการบรรยายประกอบตาราง ผลการศึกษารายได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ร้อยละของข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม
กรณีศึกษา : ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (N=100)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	38	38.0
	หญิง	62	62.0
อายุ	21 ปี ถึง 30 ปี	19	19.0
	31 ปี ถึง 40 ปี	51	51.0
	41 ปี ถึง 50 ปี	20	20.0
	51 ปีขึ้นไป	10	10.0
นับถือศาสนา	อิสลาม	59	59.0
	พุทธ	39	39.0
อาชีพ	ไม่ได้ศึกษา	7	7.0
	มัธยมต้น	33	33.0
	มัธยมปลาย	36	36.0
	ปวส/ปวช	13	13.0
	ปริญญาตรี	11	11.0
ระดับการศึกษา	ไม่ได้ศึกษา	7	7.0
	มัธยมต้น	33	33.0
	มัธยมปลาย	36	36.0
	ปวส/ปวช	13	13.0
	ปริญญาตรี	11	11.0
ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (N=100)	ร้อยละ
รายได้	ต่ำกว่า 5,000	3	3.0
	5,001-10,000	37	37.0
	10,001-35,000	56	56.0
	มากกว่า 35,000 ขึ้นไป	3	3.0

จากตาราง 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคือ เพศชายจำนวน 38 คน

คิดเป็นร้อยละ 38.0 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31 ปี ถึง 40 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 ของประชากรทั้งหมด รองลงมามีอายุระหว่าง 41 ปี ถึง 50 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 59.0 รองลงมานับถือศาสนาพุทธ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาอาชีพการประมง 31 คน คิดเป็นร้อยละ 31.0 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-35,000 บาท จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมาได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้านการปฏิบัติร่วมกันในชุมชน

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ท่านเข้าร่วมปฏิบัติการจัดการปรับภูมิทัศน์ร่วมกับคนในชุมชน	3.14	0.799	ระดับปานกลาง
2	ท่านร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมที่คนในชุมชน	3.14	0.766	ระดับปานกลาง
3	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและชี้แจงปัญหาต่างๆในการดำเนินงาน	2.61	0.723	ระดับน้อย
4	ท่านแนะนำหรือให้คำปรึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงาน	2.85	0.796	ระดับปานกลาง

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
5	ท่านเข้าร่วมปฏิบัติงานในงานพัฒนาสังคมและทรัพยากรชุมชน	2.94	0.763	ระดับปานกลาง
6	ท่านปฏิบัติร่วมกันในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดภายในชุมชน	3.08	0.813	ระดับปานกลาง
7	ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ชุมชนได้กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ	3.05	0.809	ระดับปานกลาง
8	ท่านได้ปฏิบัติงานและมีวิสัยทัศน์ร่วมกับคนในชุมชน	3.05	0.880	ระดับปานกลาง
9	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดโครงการ/กิจกรรมต่างๆของชุมชน	3.08	0.844	ระดับปานกลาง
10	ท่านได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม ต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.30	0.882	ระดับมาก
โดยรวม		3.02	0.721	ระดับปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้านการปฏิบัติร่วมกันในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติงานปานกลางในประเด็นการอยู่ร่วมกันด้านการปฏิบัติร่วมกัน ($\bar{X}=3.02$) เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขด้านการปฏิบัติร่วมกันในประเด็นท่านได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่างๆของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและได้มาตรฐานพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเด็นนี้ว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.30$) ในประเด็นท่านเข้าร่วมปฏิบัติการจัดการปรับภูมิทัศน์ร่วมกับคนในชุมชน ท่านร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรม ที่คนในชุมชนท่านปฏิบัติร่วมกันในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดภายในชุมชนท่านมีส่วนร่วมในการจัดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ชุมชนได้กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอท่านได้ปฏิบัติงานและมีวิสัยทัศน์

ร่วมกับคนในชุมชนและท่านแนะนำหรือให้คำปรึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานและได้มาตรฐาน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเด็นนี้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.14$, $\bar{X}=3.14$, $\bar{X}=3.08$, $\bar{X}=3.08$, $\bar{X}=3.05$, $\bar{X}=3.05$ และ $\bar{X}=2.85$ ตามลำดับ) ในประเด็นท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและชี้แจงปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเด็นนี้ว่าอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.16$)

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี ด้านกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของชุมชน	3.37	0.812	ระดับปานกลาง
2	ท่านร่วมประเพณีต่างๆ ของคนในชุมชน เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ วันอาซูรอ วันร่ายยอ	3.15	0.757	ระดับปานกลาง
3	ท่านส่งเสริมกิจกรรมในด้านการกีฬาเพื่อเยาวชนในชุมชน	3.08	0.895	ระดับปานกลาง
4	ท่านแนะนำหรือให้คำปรึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงาน	2.83	0.911	ระดับน้อย
5	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการแก้ไขปัญหภายในชุมชน	3.10	0.893	ระดับปานกลาง
6	ท่านปฏิบัติร่วมกันในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดภายในชุมชน	2.85	0.903	ระดับน้อย
7	ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ยาเสพติดที่ชุมชนได้วาดไว้	3.05	0.929	ระดับปานกลาง

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
8	ท่านคิดว่ากิจกรรมที่ทำร่วมกันกับคนในชุมชน ไม่ส่งผลกระทบต่อนาน	3.05	0.924	ระดับปานกลาง
9	ท่านได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่างๆของ ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.08	0.002	ระดับน้อย
10	การทำกิจกรรมร่วมกันทำให้ท่านมีสัมพันธภาพ ที่ดีกับคนในชุมชน	3.30	0.968	ระดับมาก
	โดยรวม	3.09	3.09 0.899 0.899	ระดับปานกลาง

N=100

จากตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้านกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติงานปานกลาง ($\bar{X}=3.09$) เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขด้านการปฏิบัติร่วมกันในประเด็น ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นหนาแน่นของการชุมนุมการทำกิจกรรมร่วมกันทำให้ท่านมีสัมพันธภาพ ที่ดีกับคนในชุมชนท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม ท่านได้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอท่านเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ของ คนในชุมชน เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ วันอาชูรอ วันรายอท่านเข้าร่วมกิจกรรมแก้ไขปัญหายาภายในชุมชนท่านส่งเสริมกิจกรรมในด้านการกีฬาเพื่อเยาวชนในชุมชนแล้วท่านคิดว่ากิจกรรมที่ทำร่วมกันกับคนในชุมชนไม่ส่งผลกระทบต่อนาน ได้มาตรฐานพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเด็นนี้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.37$, $\bar{X}=3.18$, $\bar{X}=3.16$, $\bar{X}=3.16$, $\bar{X}=3.15$, $\bar{X}=3.10$, $\bar{X}=3.08$ และ $\bar{X}=\bar{X}3.07$ ตามลำดับ)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้านการพัฒนาร่วมกันในชุมชน

ประเด็นคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ท่านเข้าร่วมการพัฒนาและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในชุมชน	3.08	0.800	ระดับปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น	2.90	0.798	ระดับปานกลาง
ท่านเข้าร่วมประชุม เพื่อเสนอปัญหาความต้องการของชุมชน	2.93	0.844	ระดับปานกลาง
ท่านร่วมคิดและกำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาชุมชน	2.98	0.844	ระดับปานกลาง
ท่านรวมออกเสียงประชามติในการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน ที่มีผลกระทบ ต่อประชาชน	3.01	0.847	ระดับปานกลาง
ท่านร่วมสนับสนุนทางด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำไปพัฒนาชุมชน	3.00	0.888	ระดับปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชน	3.02	0.864	ระดับปานกลาง
ท่านนำความและทักษะมาใช้ในการสร้างผลงานที่ดีให้กับชุมชน	3.07	0.844	ระดับปานกลาง
ท่านเข้าร่วมพัฒนาชุมชนในด้านยาเสพติดเพื่อให้เยาวชนมีชีวิตที่ดีขึ้น	3.07	0.913	ระดับปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนเพื่อให้ดีขึ้น	3.05	0.892	ระดับปานกลาง
โดยรวม	3.02	0.853	ระดับปานกลาง

N=100

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้านการพัฒนาร่วมกันในกลุ่มชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติงานปานกลางในประเด็นการอยู่ร่วมกันด้านการปฏิบัติร่วมกัน ($\bar{X}=3.02$) เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขด้านการปฏิบัติร่วมกันในประเด็นท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น ท่านเข้าร่วมการพัฒนาและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ไปในชุมชนท่านนำความรู้และทักษะมาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี ให้กับชุมชนท่านเข้าร่วมการพัฒนาชุมชนในด้านยาเสพติดเพื่อให้เยาวชนมีชีวิตที่ดีขึ้นท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนเพื่อให้ดีขึ้นท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชนท่านร่วมออกเสียงประชามติในการดำเนินงานต่างๆ ของชุมชน ที่มีผลกระทบต่อประชาชนท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนทางด้าน การเงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำไปพัฒนาชุมชนท่านร่วมคิดและกำหนดแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนด้านเข้าร่วมประชุม เพื่อเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเด็นนี้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$, $\bar{X}=3.07$, $\bar{X}=3.07$, $\bar{X}=3.05$, $\bar{X}=3.02$, $\bar{X}=3.01$, $\bar{X}=3.00$, $\bar{X}=2.98$, $\bar{X}=2.93$ และ $\bar{X}=2.90$ ตามลำดับ

สรุปแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมุสลิมในพื้นที่ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ทราบว่ากระบวนการเชิงสมานฉันท์และสันติวิธีเป็นวิธีการรักษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนดังนี้

1) การร่วมมือกันของคนในชุมชน พบว่า คนในชุมชนมีการร่วมมือกันโดยมีการปฏิสัมพันธ์กันมีการทำงานร่วมกัน หากมีกิจกรรมภายในชุมชน คนในชุมชนจะมามีส่วนร่วมทำให้เกิดความสามัคคีไม่เบียดเบียนกันและกัน ตลอดจนมีการพัฒนาร่วมกัน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้ชาวไทยพุทธกับชาวมุสลิมเกิดความหวาดระแวงต่อกัน จึงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือช่วยกันหาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ของพี่น้องใน ชุมชน แห่หมนกให้กลับมาเหมือนเดิมดังเช่นเดิม ส่วนปัจจัยด้านการสื่อสารที่ถือว่าเป็นหลักสำคัญในการพูดคุยเพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน ระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิม และปัจจัยด้านเครือญาติโดยเกิดจากการแต่งงาน ผสมผสานกันในวันฉัตรมงคลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น เป็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

2) การทำความเข้าใจกันของคนในชุมชน พบว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ให้กับคนในชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจถึงสถานการณ์นั้นว่าเป็นเรื่องของความขัดแย้งทางการเมือง ไม่ใช่เรื่องของระหว่างศาสนา การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในชุมชนแห่หมนก คนในชุมชนที่มีการอาศัยร่วมกันมีการทำกิจกรรมเรียนรู้ติดต่อสื่อสารร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันมีจิตวิญญาณและความผูกพันอยู่กับพื้นที่ที่เรียกว่าหมู่บ้านแห่หมนกที่อยู่ภายใต้การปกครองเดียวกัน ถึงแม้จะมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้สร้างความหวาดระแวงระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในความเป็นจริงแล้วสถานการณ์ต่างๆ ไม่ได้บั่นทอนจิตใจของทั้งสองศาสนาเป็นอย่างไร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นปัจจัยด้านทรัพยากรที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้ เพื่อประกอบอาชีพดำรงชีวิตตามปกติและปัจจัยด้านการปกครอง ทำให้เห็นว่าระบบการปกครองภายในชุมชนมีความสว่สวายภาคและมีความยุติธรรมกับทุกคน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลในชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับการศึกษาในประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา: ชุมชนแหลมนก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1) ปัจจัยด้านระบบการปกครองภายในชุมชน การปกครองในชุมชนหมู่บ้านแหลมนกโดยคนในชุมชนมีอำนาจสิทธิและความสามารถในการตัดสินใจที่บ่งบอกถึงการเป็นชุมชนเข้มแข็งการเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่มีการอาศัยร่วมกันมีการทำกิจกรรมเรียนรู้ติดต่อสื่อสาร ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน วัฒนธรรมและภูมิปัญญาประจำถิ่น มีจิตวิญญาณและความผูกพันอยู่กับพื้นที่ที่เรียกว่าหมู่บ้านแหลมนกที่อยู่ภายใต้การปกครองเดียวกัน และผู้นำชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนในงานพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่นด้านเศรษฐกิจความปลอดภัยและความสงบสุข แม้ว่าโดยธรรมชาติแล้วการทำหน้าที่ของการเป็นผู้นำจะต้องมีความขัดแย้งและมีการปะทะการบ้านแต่สำหรับผู้นำชุมชนในบ้านแหลมนกต่างให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของชุมชนและพี่น้องในพื้นที่ที่เป็นอันดับแรกผู้นำชุมชนจะต้องมีความยุติธรรมในการปกครองดูแลลูกบ้านทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวมุสลิม สอดคล้องกับ ปิยะ กิจถาวร (2550) ที่กล่าวถึงหลักการพิจารณาหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันที่แตกต่างกันในเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ การดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มบางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งด้านคุณค่าและทัศนคติ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในเชิงกายภาพได้ จึงจำเป็นต้องมีหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และกรอบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้าน การให้ความเสมอภาคทั้งชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม

2) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมู่บ้านแหลมนกเป็นหมู่บ้านที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยการประมง เรื่องอาหาร อาชีพ เพราะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับทะเล เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ทรัพยากร ธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของชุมชนในภาคการประมงสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่โดยที่ชาวบ้านไม่ต้องเคลื่อนย้ายแรงงานและถิ่นฐานไปยังที่อื่น นอกจากนี้สภาพชุมชนมีผู้คนอาศัยอย่างปกติสุข การดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย การที่มนุษย์รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเพื่ออาหาร ความเชื่อ ความคิด การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งประดิษฐ์คิดค้น ทั้งที่เป็นวัตถุ และนามธรรมที่เลือกให้มนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับปรีชาชาญ แก้วนัย (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การผสมผสานระหว่างระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัด ภาคใต้ตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทาง วัฒนธรรมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านลักษณะนิสัย ปัจจัยด้านการร่วมชาติพันธุ์ ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกันและปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นปัจจัยด้านทรัพยากรที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้ เพื่อประกอบอาชีพดำรงชีวิตตามปกติและปัจจัยด้านการปกครอง ทำให้เห็นวาระบบการปกครองภายในชุมชนมีความสวຍภาคและมีความยุติธรรมกับทุกคน ส่วนปัจจัยด้านการสื่อสารที่ถือว่าเป็นหลักสำคัญในการพูดคุยเพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน ระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิม และปัจจัยด้านเครือญาติโดยเกิดจากการแต่งงาน ผสมผสานกันในวัฒนธรรมทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น เป็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

3) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ในชุมชนแหลมนกจะมีการสื่อสารเป็นสองภาษาด้วยกัน เนื่องจากคนในพื้นที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรมแต่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในด้านการสื่อสาร ชาวไทยพุทธก็จะสื่อสาร

ด้วยภาษาไทย ส่วนชาวไทยมุสลิมก็จะสื่อสารด้วยภาษามลายู แต่ถ้าเวลาเจอกันก็จะพูดเป็นภาษากลางเพื่อเกิดความเข้าใจกัน สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (ม.ป.ป) กล่าวว่า มนุษย์จะต้องมี “ทักษะสังคม” พื้นฐานในการอยู่ร่วมกัน ทักษะต่างๆ ที่ใช้ในการ ปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสารระหว่างกัน ในสังคม ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การพูด การฟัง การทำงานเป็นทีม และยังสอดคล้องกับพระมหามงคโลกานต์ จูฑธมโม (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมและความสอดคล้องของหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ตามหลักการของแต่ละศาสนาทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และส่งเสริมการยอมรับในเรื่องความแตกต่างตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน

4) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ เครือญาติ ผู้คนในชุมชนแหลมนกมีความสัมพันธ์ที่ดี ไปมาโดยไม่แบ่งแยกว่าเป็นไทยพุทธหรือไทยมุสลิม ภายในชุมชนมีการแต่งงานระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมทำให้เกิดการยอมรับประเพณีระหว่างกันและมีการไปมาหาสู่ระหว่างเครือญาติเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรอุษา ประสงค์วรณะ (2556) ได้พบว่า คนมีความสำนึกในชาติ ถือว่าตนเป็นคนไทย คนไทยทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติใด เมื่อมาอยู่ร่วมกันก็ถือเป็นเพื่อนร่วมชาติเป็นพี่น้องกัน อนึ่ง ทุกคนมีศาสนาแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็มีหลักการเดียวกัน คือทุกศาสนาสอนให้ตนเป็นคนดีมีน้ำใจมีเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่วิวาทบาดหมางกัน ประกอบอาชีพสุจริตเพื่อสร้างตนสร้างสังคม และประเทศชาติให้มั่นคงจะเห็นได้ว่าชุมชนเป็นเรื่องของความสัมพันธ์และความเกาะเกี่ยวกันของกลุ่มคน การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยพุทธและมุสลิมพบว่ากระบวนการเชิงสมานฉันท์และสันติวิธีเป็นวิธีการรักษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความเข้าใจ

ต่อกัน โดยการร่วมมือกันของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ และการทำความเข้าใจถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับคนในชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจถึงสถานการณ์นั้นๆ การใช้วิธีการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงทั้งสองศาสนามีแรงยึดเหนี่ยวร่วมกัน นั้นเป็นการแสดงพลังความร่วมมือในการหาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม โดยทั้งสองฝ่ายมีความร่วมมือกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือกันนับถือเปรียบเสมือนเป็นพี่น้อง รวมทั้งมีการเข้าใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างสันติวิธี

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการนำแนวคิดที่เกี่ยวกับประเพณีและกิจกรรมสำคัญทางศาสนาของชุมชนมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการนำแนวคิดไปปรับประยุกต์ใช้ในชุมชนพหุวัฒนธรรมอื่นๆ และส่งเสริมกิจกรรม งานประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ให้ชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

2. ควรศึกษาแนวทางหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมหรือสร้างความเป็นพหุวัฒนธรรมในองค์กรเพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม และควรศึกษาความเป็นพหุวัฒนธรรมในองค์กรที่นอกเหนือจากประเด็นการวิจัยเพื่อรองรับการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมในทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). *พื้นฐานการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข*.

สืบค้น 27 มกราคม 2563, จาก <http://www.kriengsak.com/node/1288>

เกษม เพ็ญภินันท์. (2552). "ความโกลาหลของวัฒนธรรมศึกษา". ใน การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 7 : ความโกลาหลของวัฒนธรรมศึกษายกเครื่องเรื่องวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

คมกฤษ ชาญณรงค์. (2555). *การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2562, จาก <http://citizenshipdmsu.weebly.com/>

โชคชัย วงศ์ตานี. (2555). ความหลากหลายที่ไม่หลากหลาย: การจัดการในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน เขมชาติ เทพไทย (บ.ก.), *มิติวัฒนธรรมประวัติศาสตร์และสภาพอนาคต คีนสู่สันติจังหวัดชายแดนภาคใต้*. (หน้า 35-58). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

นิติไทย นมคณิสสรณ์. (2554). *สังคมพหุวัฒนธรรม*. เอกสารประกอบการสอนวิชาการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่และประชาคมอาเซียน. ศูนย์วัฒนธรรม : มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

นัยพรพน (ผลวัฒน์) วรณศิริ. (2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมาและสาระสำคัญ ด้านมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม ฉบับสมบูรณ์ กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2553). *ความหลากหลายแต่คล้ายคลึงของวัฒนธรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ.

- ปรีชาชาญ แก้วนัย. (2556). *การผสมผสานระหว่างระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในเขตจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- ปิยะ กิจถาวร. (2555). *ในเขมชาติ เทพไทย (บ.ก.) มติวัฒนธรรมประวัติศาสตร์และภาพอนาคตคืนสู่สันติจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- พรอุษา ประสงค์วรรณะ. (2556). *การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). *วิถีสังคมไท*. สรรนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษปรีดีพนมยงค์. มูลนิธิเด็ก. กรุงเทพฯ
- พระมหามงคลกานต์ รุติธมโม. (2562). *การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2556). *ความหมายวัฒนธรรมมนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถานวิจัยพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2553). *ความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2562, จาก <http://eduinternet.pn.psu.ac.th/msrc/index>
- เรณูมาศ รอดเนียม. (2555). *ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา: กรณีศึกษา ชุมชนตะโหนด อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).

- วิลาศ โพบิสาร. (2552). *การปรับตัวทางสังคมของชาวภูยในบริบทพหุวัฒนธรรมเขตอีสานใต้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). *พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรैया วานี. (2557). *การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมกรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2551). *ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภาษาอังกฤษ

- Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and social class and other essays*. Cambridge: Cambridge University Press.

ความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ
The Urbanity in Malai Chupinit's Literary Works

ณัฏฐดา สมสิทธิ์ *

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วิมลมาศ ปถากุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

***Corresponding Author E-mail:** mynatrada@hotmail.com

Received: December 1, 2021

Revised: April 26, 2022

Accepted: June 17, 2022

Available: June 30, 2022

A b s t r a c t

This research aims to study the urbanity in the literary works of Malai Chupinit. The researcher collected data from Malai Chupinit's short stories and novels between 1927 - 1963

which represents the scene, atmosphere and way of life of people in urban society. This research used the concept of modernization. The research result was presented by using descriptive analysis.

The result of this study found that Malai Chupinit portrayed the transformation of the city through the process of Western modernization and capitalism. The author describes a urbanity as a symbol of modernity in Thai society. The urbanity that appears in the literature of Malai Chupinit is divided into 4 areas as follows: 1) An appearance of urbanity 2) Urbanization which developed by Capitalism. 3) Urbanization and rural expansion 4) Urbanization and inequality in urban society. Even though Malai Chupinit portrayed a modern city but the author also reflects the problems caused by modernization in urban areas. As the conclusion, urbanity that appears in Malai Chupinit 's literatures reflects the outcome of the modernization process that does not bring about a perfect modern city.

Keywords:

Urbanity, Literature,
Malai Chupinij

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอภาพความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นและนวนิยายของมาลัย ชูพินิจระหว่างปี พ.ศ. 2470 - พ.ศ. 2506 โดยมุ่งพิจารณาถึง การนำเสนอภาพความเป็นเมืองตามแนวคิดเรื่องกระบวนการทำให้ทันสมัย และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า มาลัย ชูพินิจได้ถ่ายทอดภาพความเป็นเมืองที่มีความทันสมัยแบบตะวันตก และความเป็นเมืองที่พัฒนาจากระบบทุนนิยม ทำให้เมืองกลายเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยในสังคมไทย โดยความเป็นเมืองสมัยใหม่ในมโนทัศน์ของมาลัย ชูพินิจ ถูกนำเสนอผ่าน 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ลักษณะทางกายภาพของเมืองสมัยใหม่ในมโนทัศน์ของมาลัย ชูพินิจ 2) ความเป็นเมืองที่เป็นผลมาจากระบบทุนนิยม 3) การพัฒนาชนบทสู่ความเป็นเมือง และ 4) ความเป็นเมืองและความเหลื่อมล้ำในสังคมเมือง ทั้งนี้ แม้ว่ามาลัย ชูพินิจจะได้แสดงภาพความเป็นเมืองที่มีความทันสมัย หากแต่ก็ได้สะท้อนถึงปัญหาอันเกิดจากการทำให้ทันสมัยในพื้นที่เมืองด้วยความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจจึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ของกระบวนการสร้างความทันสมัยที่ไม่ได้นำมาซึ่งเมืองที่สมบูรณ์แบบหรือสวยงามเพียงด้านเดียว

คำสำคัญ:

ความเป็นเมือง, วรรณกรรม, มาลัย ชูพินิจ

บทนำ

สังคมไทยผ่านการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกประเทศหลายครั้ง หากแต่ช่วงเวลาหนึ่งที่สำคัญ เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ต่อโลกของผู้คนใน สังคมไทย และเป็นรากฐานของสังคมในปัจจุบันก็คือ การเริ่มตอบรับ ภาวะสมัยใหม่จากตะวันตกในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของ ชาวตะวันตกในช่วงเวลาดังกล่าวทำให้ชนชั้นปกครองของไทยเริ่มศึกษา วิถีชีวิตและแนวคิดของชาวตะวันตก จนเป็นที่มาของกระบวนการสร้าง ความทันสมัย (modernization) ในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2560, น.9) ซึ่งได้ ศึกษาเกี่ยวกับภาวะสมัยใหม่ในสังคมไทย ได้เสนอว่า การทำให้ทันสมัย (modernization) ที่เกิดขึ้นในดินแดนอื่นๆ นอกตะวันตกนั้นจะมี ลักษณะที่แตกต่างจากกระบวนการทำให้ทันสมัยที่เกิดขึ้นภายในตะวันตก กล่าวคือ กระบวนการทำให้ทันสมัยที่เกิดขึ้นภายนอกตะวันตกนั้น มักจะมีลักษณะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ (image) เพื่อให้ได้รับการ ยอมรับจากชาวตะวันตก และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่ปฏิบัติว่า ตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งของยุคสมัยใหม่ ซึ่งการพยายามสร้างภาพลักษณ์ ดังกล่าวอาจแสดงออกผ่านการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย อาหารการ กิน สิ่งก่อสร้างในสไตล์ยุโรป ตลอดจนเกิดโรงเรียน โรงพยาบาล และ ถนนหนทางแบบใหม่ เพื่อแสดงถึงความทันสมัยที่เห็นได้ชัด

ความเป็นเมืองสมัยใหม่ก็ถือเป็นผลลัพธ์อย่างหนึ่งของ กระบวนการทำให้ทันสมัย และเป็นการแสดงภาพลักษณ์ของสังคมสมัย ใหม่เช่นกัน ทั้งนี้ ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์ (2552, น. 19-25) ได้ศึกษาการ นิยามความหมายของเมืองและภาพแทนของเมืองในยุคสมัยใหม่ได้ระบุ ว่า เมืองในยุคสมัยใหม่เริ่มขึ้นนับตั้งแต่การเกิดสภาพสังคมอุตสาหกรรม ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมืองในยุคสมัยใหม่มีโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น มีประชากรหนาแน่น ผู้คนส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตด้วยรายได้

จากการค้า การแสวงหากำไร และการเติมเต็มความต้องการของผู้คน ในชุมชนเมือง เมืองจึงมีลักษณะเป็นภาพปรากฏเชิงกายภาพของระบบทุนนิยม นอกจากนี้ ทางด้านวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองสมัยใหม่ก็มีความเปลี่ยนแปลงคือ ผู้คนมีความเป็นปัจเจกชนสูง ไม่รู้จักมักคุ้นกันแบบส่วนตัว ผู้คนมีความเป็นอื่นต่อกัน และดำเนินชีวิตบนพื้นฐานการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง ลักษณะดังกล่าวต่างจากวิถีชีวิตแบบชนบทที่ผู้คนอยู่อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย มีการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนพวกพ้อง หรือมีการสร้างเอกภาพจากประสบการณ์ร่วมของผู้คนในชุมชน อีกทั้ง เมืองยังถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของความไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากเมืองสมัยใหม่เป็นพื้นที่ที่ผู้คนที่มีความแตกต่างทางชนชั้นมาอาศัยรวมกันอีกด้วย ดังนั้น ความเป็นเมืองจึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวิถีชีวิตของผู้คน จากสังคมแบบจารีตสู่สภาพสังคมสมัยใหม่ที่อิงอยู่กับการค้าและระบบอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นเมืองสมัยใหม่เป็นผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมของกระบวนการทำให้ทันสมัย

สำหรับประเทศไทย การพัฒนาสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ปรากฏขึ้นนับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งโปรดให้มีการตัดถนนเจริญกรุง บำรุงเมือง และเฟื่องนครขึ้นตลอดจนเปิดการค้าเสรีเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศตะวันตก (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2548: น.139) และในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สังคมไทยยังมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมครั้งใหญ่ โดยปรากฏการสร้างถนน สะพาน รถยนต์ รถราง รถไฟ ระบบไฟฟ้า การศาล ไปรษณีย์ โทรศัพท์ นอกจากนี้ยังปรากฏการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากอิทธิพลของชาติตะวันตก เช่น การเลิกทาส ประกาศศึกษาวิชาการทหาร และการตอบรับวัฒนธรรมจากตะวันตก เป็นต้น (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2548: น.156) การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในสังคมไทยเริ่มต้นที่กรุงเทพมหานคร

ทำให้เมืองหลวงแห่งนี้กลายเป็นศูนย์กลางการพัฒนาสู่การเป็นเมืองสมัยใหม่ ก่อนที่จะมีการขยายความเป็นเมืองสู่ภูมิภาคอื่นของประเทศ ทั้งนี้ แม้ว่าประเทศไทยจะตอบรับต่อกระบวนการทำให้ทันสมัย และปรากฏสัญลักษณ์ที่แสดงถึงการก้าวเข้าสู่ความเป็นเมืองอย่างเป็นทางการหลายประการ นับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อเนื่องมาถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หากแต่การบรรยายถึงความเป็นเมืองสมัยใหม่ในสังคมไทยกลับไม่ปรากฏในวรรณกรรมมากนัก เนื่องมาจากการประพันธ์วรรณกรรมรูปแบบเดิมของไทยยังคงมีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้ประพันธ์และผู้อ่าน อีกทั้งผู้ที่เข้าใจชนบทการประพันธ์วรรณกรรมแบบสมจริงมีเพียงกลุ่มนักเรียนนอกซึ่งถือเป็นกลุ่มคนจำนวนน้อย ทำให้วรรณกรรมที่บรรยายสภาพสังคมไทยแบบสมจริงไม่ปรากฏมากนัก แม้ว่าสังคมจะเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมสมัยใหม่แล้วก็ตาม

กระทั่งปลายทศวรรษที่ 2460 และต้นทศวรรษที่ 2470 ได้เกิดกลุ่มนักประพันธ์รุ่นใหม่เป็นจำนวนมาก กลุ่มนักประพันธ์เหล่านี้เติบโตขึ้นมาในสังคมสมัยใหม่ ได้ศึกษาเรียนรู้แนวคิดจากตะวันตกในโรงเรียน และเริ่มคุ้นชินกับแนวการเขียนวรรณกรรมรูปแบบใหม่ จึงได้เริ่มนำเสนอภาพสังคมไทยแบบสมจริงมากขึ้น (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547) ภาพของเมืองไทยที่มีความสมจริง หรือจำลองมาจากสภาพจริงของสังคมจึงเริ่มปรากฏในงานวรรณกรรม นักประพันธ์หลายท่านได้นำสังคมเมือง โดยเฉพาะสังคมกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองที่นักประพันธ์ส่วนใหญ่อยู่อาศัยมากล่าวถึงในวรรณกรรม และบรรยายถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม เช่น การทำงานในบริษัท การแต่งกาย การสังสรรค์หรือการเดินทางตามวัฒนธรรมตะวันตก เป็นต้น การบอกเล่าถึงบรรยากาศและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยในช่วงที่มีความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ อีกทั้งการบรรยายถึงทัศนคติ ค่านิยม และความคิดของตัวละครก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์

ต่อความเจริญของผู้คนในสังคมเมืองอยู่ด้วยเช่นกัน

การศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอภาพของเมืองในวรรณกรรมจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากการพิจารณาในประเด็นดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่มีต่อสภาพสังคมหรือเหตุการณ์ทางสังคมในแต่ละยุคสมัย และอาจสะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดหรือสำนึกของกลุ่มชนที่ถูกจำลองไว้ในวรรณกรรมด้วย

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่า นักวิชาการท่านหนึ่งที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอภาพของเมืองในสังคมไทยไว้ก่อนหน้าก็คือ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2560, น. 29-64) ได้ศึกษา ภาพเสนอความเป็นเมืองในวรรณกรรมช่วง พ.ศ. 2475 - ถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยใช้วรรณกรรมเรื่อง บันไดแห่งความรัก แต่งโดย สันต์ เทวรักษ์ นองสาว แต่งโดย อาษา และ หญิงคนชั่ว แต่งโดย ก.สุรางคนางค์ มาใช้ในการศึกษา ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชได้ระบุถึงความเป็นเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวไว้ว่า การปฏิวัติ 2475 ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงในสังคมเมืองหลวง เช่น อำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจถูกถ่ายโอนจากกลุ่มข้าราชการมาที่กลุ่มชาวจีนมากขึ้น การขยายตัวทางการศึกษา การขยายตัวของชนชั้นกลาง การตัดถนนใหม่ๆ เกิดย่านการค้าและธุรกิจใหม่ ขณะเดียวกัน การเร่งรัดขยายเส้นทางคมนาคมไปยังหัวเมืองต่างๆ เพิ่มมากขึ้นก็ทำให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเพียงศูนย์กลางเดียวของประเทศ ซึ่งลักษณะข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงการกลายเป็นเมืองในกรุงเทพฯ ได้อย่างดี

นอกจากนักประพันธ์ข้างต้นแล้ว มาลัย ชูพินิจเป็นนักประพันธ์ในทศวรรษที่ 2470 อีกท่านหนึ่งที่มีบทบรรยายถึงสภาพสังคมเมืองตลอดจนกล่าวถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองไว้ในวรรณกรรมของตนเองเช่นกัน โดยมุมมองของมาลัย ชูพินิจต่อความเจริญหรือความเป็นเมืองนั้นมีความ

น่าสนใจ เนื่องจากนักประพันธ์ท่านนี้มีพื้นเพเดิมที่เป็นชาวกำแพงเพชร มีวิถีชีวิตในวัยเด็กในต่างจังหวัด (ราวปี พ.ศ. 2549-พ.ศ. 2560) จากนั้น ได้มีโอกาสได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในกรุงเทพฯ และสำเร็จการศึกษา ปี พ.ศ. 2467 ภายหลังจึงได้ยึดอาชีพนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ จนกระทั่งเสียชีวิต

ด้วยประสบการณ์ชีวิตทั้งในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท ทำให้ มาลัย ชูพินิจมีวัตถุดิบในการประพันธ์และมีมุมมองต่อความเป็นเมือง ที่น่าสนใจ กล่าวคือ การได้รับการศึกษาตามแบบแผนตะวันตกใน โรงเรียนทำให้มาลัย ชูพินิจได้เรียนรู้ความเจริญและวิทยาการจาก ตะวันตก การพบเห็นและดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นเมืองทั้งในวัยเรียนและวัยทำงาน ทำให้มาลัย ชูพินิจเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิต รูปแบบใหม่ ตลอดจนมีท่าทีต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่มีชาติ ตะวันตกเป็นต้นแบบ อย่างไรก็ตาม ด้วยพื้นเพเดิมและประสบการณ์ ชีวิตในวัยเด็กในต่างจังหวัด ทำให้มาลัย ชูพินิจมักใช้มุมมองของชาว ต่างจังหวัดบอกเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอยู่บ่อยครั้ง และ ยังได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงผลเสียอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็น เมืองไว้ในวรรณกรรมของตนเองอีกด้วย

วรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจจึงถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่สะท้อนภาพ การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย บอกเล่าถึงวิถี ชีวิตสมัยใหม่ของผู้คนในสังคมเมือง ตลอดจนกล่าวถึงปัญหาที่เกิดจาก การพัฒนาสู่ความเป็นเมืองไว้ ทั้งนี้ การศึกษาถึงความเป็นเมืองที่ปรากฏ ในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจจึงอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงการ เปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ในสังคมไทยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงการนำเสนอภาพความเป็นเมืองที่ปรากฏ
ในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรม
ของมาลัย ชูพินิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
โดยผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาข้อมูลและทำการวิจัยเชิงเอกสาร
(Documentary Research) มี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะสมัย กระบวนการทำให้ทันสมัย
ในสังคมไทย และความเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง
2. ศึกษาบริบททางสังคมของไทยในช่วงก่อนและระหว่าง
พ.ศ. 2469-พ.ศ. 2506 ซึ่งเป็นช่วงที่มาลัย ชูพินิจนำเสนอผลงานประพันธ์
3. รวบรวมวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจประเภทนวนิยายและ
เรื่องสั้นที่มีฉากและบรรยากาศสังคมเมือง มีเนื้อหากล่าวถึงวิถีชีวิตของ
ผู้คนในสังคมเมืองหรือกรุงเทพฯ หรือแสดงให้เห็นทัศนะของผู้ประพันธ์
ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ ทั้งนี้ จากการสำรวจ
พบเรื่องสั้นและนวนิยายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้างต้นจำนวน 26 เรื่อง
4. วิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาจากบทบรรยาย และบท
สนทนาในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจที่แสดงถึงความเป็นเมือง
การถ่ายทอดภาพความเป็นเมือง การบรรยายวิถีชีวิตของผู้คนใน
สังคมเมืองและทัศนคติต่อการพัฒนาสู่ความเป็นเมือง
5. สรุปและอภิปรายผล ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ 2470 เป็นการ
เปลี่ยนแปลงที่สำคัญครั้งหนึ่งของสังคมไทย ทั้งในระดับสำนักของ

บุคคล และระดับโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม โดยชาวนววิทย์ เกษตรศิริ (2559, น. 18-19) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าวว่าเป็นผลมาจากนโยบายการส่งเสริมการศึกษาทั้งในและต่างประเทศเริ่มปรากฏผล ประชาชนเริ่มได้เรียนรู้แนวคิดและวิทยาการจากตะวันตก และเริ่มเข้ามามีบทบาททางด้านการปกครองมากขึ้น นอกจากนี้ การเปิดให้มีการค้าเสรีทำให้ชาวไทยบางส่วนและกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนได้ก่อตัวขึ้นเป็นชนชั้นกลาง และมีบทบาทด้านเศรษฐกิจในสังคมเมืองมากขึ้น ปัจจัยข้างต้นได้ส่งผลต่อมโนทัศน์และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทย และส่งผลให้เกิดการกระบวน การทำให้เป็นสมัยใหม่โดยกลุ่มประชาชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนประการหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงของเมืองสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองนี้เป็นผลมาจากการตอบรับแนวคิดจากตะวันตกและกระบวนกรสร้างความทันสมัย ทำให้เมืองเกิดการพัฒนาและมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิม ทั้งในด้านกายภาพและด้านโครงสร้างในสังคมเมือง

วรรณกรรมของมัลลีย์ ชูพินิจเป็นพื้นที่หนึ่งที่เสนอให้เห็นถึงเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเลียนแบบภาวะสมัยใหม่จากตะวันตก การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และการเจริญเติบโตทางการค้าที่มีกลุ่มชนชั้นกลางหรือกลุ่มประชาชนในสังคมเมืองเป็นผู้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง นักประพันธ์ท่านนี้ได้แสดงภาพเมืองสมัยใหม่ในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางกายภาพของเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในเขตเมือง การขยายตัวของเมืองสู่พื้นที่ต่างจังหวัด วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากความเจริญของเมือง นอกจากนี้ มัลลีย์ ชูพินิจยังได้วิพากษ์วิจารณ์ความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากการขยายตัวของเมืองอีกด้วย

โดยภาพความเป็นเมืองสมัยใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ สามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของเมืองสมัยใหม่ในมโนทัศน์ของมาลัย ชูพินิจ

การบรรยายถึงลักษณะทางกายภาพของเมืองมักปรากฏเป็นฉากหลังหรือบรรยายภาคในงานวรรณกรรม โดยนักประพันธ์แต่ละท่านต่างก็มีมโนทัศน์และบรรยายถึงเมืองแตกต่างกันไปตามทัศนะและประสบการณ์ของตนเอง มาลัย ชูพินิจก็ได้แสดงให้เห็นถึงมุมมองและมโนทัศน์ต่อเมืองไว้ในวรรณกรรมของตนเองเช่นกัน โดยบรรยายถึงพื้นที่เมืองว่าเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนพลุกพล่าน เต็มไปด้วยแหล่งการค้า ไม่ว่าจะเป็นเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ หรือลักษณะของเมืองในพื้นที่ชนบท มาลัย ชูพินิจมักพูดถึงตลาด ห้างร้าน และย่านการค้าอยู่เสมอ บรรยายภาคของเมืองในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจจึงสัมพันธ์เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจการค้ามากกว่าความเป็นเมืองในแง่มุมมองอื่นๆ อีกทั้ง มาลัย ชูพินิจยังมักกำหนดให้เมืองมีสัญลักษณ์ซึ่งแสดงถึงความทันสมัย เช่น สิ่งปลูกสร้าง ถนนหนทาง สะพาน รถยนต์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่พัฒนาด้วยเทคโนโลยีจากตะวันตก การบรรยายถึงเมืองในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงจินตภาพของเมืองที่มีลักษณะเป็นเมืองสมัยใหม่ตามมโนทัศน์ของมาลัย ชูพินิจ

วรรณกรรมเรื่องหนึ่งที่มาลัย ชูพินิจได้บรรยายลักษณะทางกายภาพของเมืองสมัยใหม่ที่เป็นแหล่งการค้า และเต็มไปด้วยสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ไว้ก็คือ นวนิยายเรื่อง ทุ่งมหาพระราช นวนิยายเรื่องนี้มีแก่นเรื่องคือการนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของชุมชนคลองสวนหมากนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2401-พ.ศ. 2493 ทั้งนี้ แม้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้จะกล่าวถึงพื้นที่คลองสวนหมาก จังหวัดกำแพงเพชรเป็นหลัก หากแต่นวนิยายเรื่องนี้ได้แสดงลักษณะทางกายภาพของเมืองสมัยใหม่ตามทัศนะของมาลัย ชูพินิจไว้ด้วยเช่นกัน โดยปรากฏผ่านการบรรยายถึงกรุงเทพฯ ด้วย

สายตาของ “รีน” พระเอกของเรื่องซึ่งอาศัยอยู่ในต่างจังหวัด แต่ได้เดินทางมาติดต่อด้านการค้าในกรุงเทพฯ อยู่บ่อยครั้ง

มาลัย ชูพินิจได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของกรุงเทพฯ ที่เป็นแหล่งการค้า เต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้าง และเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญอย่างรวดเร็ว โดยมาลัย ชูพินิจกำหนดบทบาทให้รีนต้องเดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อค้าขายนับตั้งแต่การเป็นพ่อค้าเรือเร็วจนกระทั่งถึงการทำธุรกิจค้าไม้ ทำให้รีนเห็นถึงพัฒนาการความเป็นเมืองของกรุงเทพฯ มาโดยตลอด ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นว่า แม้ว่ารีนจะเห็นถึงความเจริญที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองอยู่เสมอ หากแต่รีนก็ยังรู้สึกตื่นตาตื่นใจ และประหลาดใจกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเมืองหลวงแห่งนี้ทุกครั้ง กรุงเทพฯ ในสายตาของชาวต่างจังหวัดอย่างรีนคือ เมืองที่เต็มไปด้วยความเจริญทางด้านวัตถุ และระบบสาธารณูปโภคสมัยใหม่สำหรับอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้คนในสังคมเมือง โดยปรากฏการบรรยายถึงลักษณะทางกายภาพของกรุงเทพฯ ไว้ดังนี้

“เจริญกรุง-ถนนใหม่-ภายใต้ท้องฟ้าราตรีที่อบอุ่น
ดูผิดแปลกไปจากครั้งสุดท้าย ที่เขาลงมาเที่ยว
หลายตอนที่เคยเปลี่ยนและมีด กลายเป็นห้องแถวและ
ตึกสามมยอด สะพานเหล็ก สว่างไสวไปด้วยไฟฟ้า
แม้หลายระยะจะยังตามไฟ โคมน้ำมันอยู่แถวต้น
หูกวางวางบน 2 ฝั่ง จากเชิงสะพานมอญถึงสามแยก
ต้นประดู่ดูเติบโตขึ้นอย่างผิดตา กิ่งก้านของมันแผ่
สาขาครึ้ม ทำให้รู้สึกเหมือนกำลังเดินอยู่ในป่าแห่งชีวิต
ของมหานครโอ่อ่า

“หยุดยืนอยู่ครู่หนึ่งที่เชิงสะพานเหล็ก ท่ามกลางเสียง
อื้ออึงซึ่งดังมาจากบ่อนไป และผู้คนที่ผ่านไปมาไม่
ขาดสาย รึนอดรู้สึกไม่ได้ว่ากรุงเทพฯ พระมหานคร
ไม่อยู่ในสภาพเดิมอีกต่อไป กรุงเทพฯ กำลังขยาย
ตัว มิใช่เพราะอำนาจของหอย ของถั่วโป ซึ่งกำลัง
เจริญอยู่อย่างสุดเหวี่ยงเรียกร้อง หากทำนองเดียว
กับชีวิตมนุษย์ ซึ่งไม่เคยหยุดนิ่ง มันจะต้องก้าวไป
ข้างหน้า มิฉะนั้นก็ถอยกลับไปสู่อดีต มันต้องขยับ
ขยายเพื่อแสวงหาเนื้อที่หายใจ มิฉะนั้นก็เหี่ยวแห้ง
ยุบแฟบลงไป แต่กรุงเทพฯ มิได้มีความหมายเช่นนั้น
กรุงเทพฯ พร้อมด้วยป้อมปราการบนกำแพงเมืองอัน
เป็นอนุสาวรีย์แห่งความหลัง พร้อมด้วยบริษัทห้างร้าน
ของฝรั่งที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ พร้อมด้วยการค้า ซึ่งขยายตัว
กว้างออกไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีหยุดยั้ง

(เรียบเอง, 2518, น. 552 - 553)

การบรรยายภาพสังคมกรุงเทพฯ ผ่านสายตาของรึนดังที่ปรากฏ
ข้างต้นได้แสดงให้เห็นลักษณะทางกายภาพของกรุงเทพฯ ที่มีความ
เจริญทางด้านวัตถุสิ่งก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง ห้องแถว อาคาร
รวมถึงสะพานเหล็ก ซึ่งสิ่งก่อสร้างเหล่านี้แสดงถึงความเจริญทางด้าน
วัตถุที่เกิดจากวิทยาการสมัยใหม่ นอกจากนี้ มาลัย ชูพินิจยังกล่าวถึง
ระบบไฟฟ้าและระบบคมนาคม ซึ่งเป็นระบบสาธารณูปโภคที่เกิดขึ้นเพื่อ
สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับผู้คนในเมืองสมัยใหม่ และเป็น
สัญลักษณ์แสดงถึงความเจริญของสังคมเมือง

นอกจากนี้ การบรรยายถึงความเป็นเมืองที่ปรากฏอีกประการ
หนึ่งก็คือ การกล่าวถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเมือง โดยมาลัย ชูพินิจ
ระบุว่า ความเจริญของเมืองทำให้ผู้คนในสังคมเมืองเพิ่มจำนวนมากขึ้น

เมืองกลายเป็นสถานที่พลุกพล่านจอแจ การบรรยายถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองนี้ทำให้เมืองมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เสมือนว่าเมืองมีชีวิตเช่นเดียวกันมนุษย์ และการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการขยายตัวออก และเติบโตเพิ่มขึ้นเนื่องจากความเจริญอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ทิศนะของมาลัย ฐูพินิจที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ การระบุว่า เมืองหลวงแห่งนี้มีประวัติศาสตร์และหลักฐานความเจริญในอดีต ขณะเดียวกันเมืองหลวงแห่งนี้ก็มีความเจริญจากบริษัทห้างร้านของชาวตะวันตกรวมอยู่ด้วยกัน การระบุถึงประวัติศาสตร์ควบคู่กับความเจริญนี้อาจสะท้อนให้เห็นทัศนะของผู้ประพันธ์ที่เชื่อว่าความเป็นเมืองของกรุงเทพฯ ไม่ได้เกิดจากการตอบรับแนวคิดและวิทยาการจากตะวันตกทั้งหมด แต่เกิดขึ้นและพัฒนาบนรากฐานของประวัติศาสตร์และความเจริญของอารยธรรมเดิมของไทยเช่นกัน ความเป็นเมืองสมัยใหม่ในวรรณกรรมของมาลัยฐูพินิจจึงเป็นความเป็นสมัยใหม่ที่ถูกปะปนกับวาทกรรมความเจริญของชาติไทยและแนวคิดชาตินิยมของผู้ประพันธ์

ทั้งนี้ ข้อสังเกตหนึ่งจากการศึกษาภาพความเจริญก้าวหน้าของเมืองที่ปรากฏในเรื่อง ทุ่งมหาธาตุ ก็คือ แม้ว่า มาลัย ฐูพินิจจะกำหนดช่วงเวลาในเรื่องให้ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 หรือในช่วงทศวรรษที่ 2430-2440 หากแต่สำนึกเกี่ยวกับสังคมสมัยใหม่ที่ปรากฏในเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย เช่น ถนน และไฟฟ้าตามถนนหนทางความเจริญก้าวหน้าจากธุรกิจของภาคประชาชน ผู้คนในสังคมเมืองหลวงที่พลุกพล่าน และสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้อย่างง่ายดายนั้นคล้ายคลึงกับภาพความเจริญของเมืองหลวงในสมัยของผู้ประพันธ์มากกว่ายุคสมัยตามเนื้อเรื่อง ซึ่งยุคสมัยของผู้ประพันธ์นั้นสำนึกเกี่ยวกับความเป็นเมืองสมัยใหม่ ความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสมัยใหม่เป็นสำนึกที่ผู้คนทุกชนชั้น

ตระหนัก จนกลายเป็นเสมือนจิตสำนึกแห่งยุคสมัย

การแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางด้านวัตถุ และการแสดงถึงจิตสำนึกสมัยใหม่นี้สอดคล้องกับทัศนะของชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2558, น. 53) ที่อธิบายภาพของเรือกลไฟในเรื่อง พุ่มมหาราช ว่าเป็นเสมือนสัญลักษณ์สื่อว่าระบบทุนนิยมสมัยใหม่กำลังรุกคืบเข้าแทนที่วิถีชีวิตในชนบท ทั้งนี้ ภาพของเรือกลไฟ ตลอดจนความเจริญด้านวัตถุในเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ ต่างก็เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ เป็นความเจริญที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับวิถีชีวิตของประชาชนที่มาลัย ชูพินิจหยิบยกมานำเสนอ

นอกจากความเจริญทางด้านวัตถุและการกล่าวถึงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานแล้ว มาลัย ชูพินิจยังได้หยิบยกอาคารสถานที่ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของแนวคิดสมัยใหม่ เช่น สถาผู้แทนราษฎร และอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มาแสดงให้เห็นว่าความเป็นเมืองสมัยใหม่ด้วยโดยปรากฏในเรื่องสั้น คนขี้ลืม ซึ่งมาลัย ชูพินิจเขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2487 เรื่องสั้นเรื่องนี้มีเนื้อหากล่าวถึง “เทิด” ชายหนุ่มชาวสงขลาที่ตั้งใจจะเดินทางมาทำงานในกรุงเทพฯ “แช” เพื่อนผู้หนึ่งคนสนิทของเทิดจึงขอให้ชายหนุ่มส่งโปสการ์ดถึงเธอบ้าง โดยภาพในโปสการ์ดที่ทั้งสองคุยกันนั้นได้แสดงให้เห็นถึงความเจริญทางวัตถุ และสัญลักษณ์ของแนวคิดสมัยใหม่ในพื้นที่เมือง ดังข้อความต่อไปนี้

“คะ” แวรับคำเรียบๆ “เขียนโปสการ์ดวิสวยๆ มา
ถึงดิฉันก็ได้ ดิฉันอยากเห็นอาคารใหม่แถวราชดำเนิน”
“รูปสถาผู้แทนราษฎร แล้วก็สะพานพระพุทธยอดฟ้า
อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ไม่เอาบ้างหรือ?”

(เรียบเรียง, 2516, น. 140 - 141)

จากตัวอย่างข้างต้นสิ่งที่แนกถึงเกี่ยวกับกรุงเทพฯ คือ อาคารใหม่แถวราชดำเนิน สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ในเขตพระนคร อาคารใหม่แถวราชดำเนินนี้เป็นสัญลักษณ์ใหม่ที่ชาวต่างจังหวัดอย่างแพร่หลายให้ความสนใจ และถูกนำมากล่าวถึงแทนสัญลักษณ์ของเมืองหลวงตามมโนทัศน์แบบจารีตคือ พระบรมมหาราชวังซึ่งเชื่อมต่อกับถนนราชดำเนินเช่นกัน การกล่าวถึงอาคารสถานที่แห่งใหม่นี้ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจ อาคารใหม่แถวราชดำเนินกลายเป็นความตื่นตาตื่นใจและกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมืองสมัยใหม่ที่ชาวต่างจังหวัดนึกถึง

ทั้งนี้ จากตัวอย่างข้างต้น มาลัย ชูพินิจได้สอดแทรกทัศนะที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งไว้ด้วยก็คือ สัญลักษณ์ของความเป็นเมืองสมัยใหม่นั้นไม่ได้มีเพียงสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึงความเจริญจากภายนอกเท่านั้น หากแต่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ของกรุงเทพฯ ยังสะท้อนผ่านความทันสมัยทางด้านความคิดด้วย โดยมาลัย ชูพินิจเลือกกล่าวถึงสภาผู้แทนราษฎร และอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเมืองที่แตกต่างออกไป เนื่องจากสิ่งก่อสร้างทั้งสองทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยทางด้านการคิด และการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองในสังคม ความเป็นเมืองของกรุงเทพฯ จึงเป็นความเป็นเมืองที่มีทั้งความเจริญทางด้านวัตถุ ขณะเดียวกันก็มีความทันสมัยทางด้านการคิดไปพร้อมกัน

ทั้งนี้ การบรรยายถึงกรุงเทพฯ จากตัวอย่างข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเมืองสมัยใหม่ในเชิงกายภาพ ซึ่งมาลัย ชูพินิจแสดงให้เห็นว่า ความเป็นเมืองในสังคมไทยถูกผูกพันอยู่กับความเจริญทางวัตถุ เมืองสมัยใหม่นั้นเต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ ระบบสาธารณูปโภคที่รองรับวิถีชีวิตสมัยใหม่และมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง อีกทั้งเมืองยังเป็นศูนย์กลางความทันสมัยทางด้านความคิดอีกด้วย

2. ความเป็นเมืองที่เป็นผลมาจากระบบทุนนิยม

ระบบเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้เมืองมีความเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ โดยฉัตร ชมวรรณ (2542, น. 102) ได้อธิบายว่า นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา กระบวนการพัฒนาประสบการณ์ในโลกสมัยใหม่ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก กล่าวคือ สังคมมีบรรยากาศความเป็นเมืองสมัยใหม่ เกิดโรงงานและเขตอุตสาหกรรม เกิดการพึ่งพาเครื่องจักรในการผลิต และเกิดการขยายตัวของระบบทุนนิยม นอกจากนี้ สมิทธ์ ถนอมศาสนะ (2558: น. 81) ยังได้ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจให้มีลักษณะเป็นทุนนิยมมากขึ้นได้ส่งผลให้สังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้สินค้าใหม่ๆ อันเป็นผลพวงจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจากตะวันตกหลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทย ทั้งสินค้าที่สำคัญต่อโครงสร้างพื้นฐาน สินค้าที่สร้างความสะดวกสบายให้แก่ชีวิต ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงของตึกกรมบ้านช่องและสถานบริการประเภทต่างๆ ซึ่งความเป็นเมืองที่เป็นผลมาจากระบบทุนนิยมนี้ปรากฏเป็นฉากหลังในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจอยู่บ่อยครั้ง

มาลัย ชูพินิจได้แสดงภาพของเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงเนื่องจากระบบทุนนิยมผ่านการบรรยายถึงความเจริญทางด้านการค้า การเกิดห้างสรรพสินค้า และร้านอาหารที่หลากหลายที่เกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ซื้อ นอกจากนี้ มาลัย ชูพินิจยังบรรยายถึงการจับจ่ายใช้สอยที่แสดงถึงการมีวิถีชีวิตสมัยใหม่ในสังคมไทยอีกด้วย เช่น โรงภาพยนตร์ ร้านทำผม ร้านตัดเสื้อ เป็นต้น ห้างร้านและบริการเหล่านี้ได้กลายเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของความทันสมัยในกรุงเทพฯ ทั้งนี้ การบรรยายถึงตลาดการค้าที่กว้างขึ้น และร้านค้าที่เต็มไปด้วยสินค้าสมัยใหม่จากตะวันตกนั้นถูกนำมาใช้แสดงถึงความเป็นเมืองสมัยใหม่ของกรุงเทพฯ

มาลัย ชูพินิจได้บรรยายถึงบรรยากาศการค้า การให้ความสำคัญต่อวัตถุ และวิถีชีวิตสมัยใหม่ไว้ในวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น การบรรยายถึงห้างสรรพสินค้า “จันทลี” ในเรื่องสั้น เรื่อง ลูกผู้ชาย (เรียบเรียง, 2516, น. 210) ซึ่งเป็นห้างที่จำหน่ายสินค้าราคาแพงให้กับชนชั้นสูงและมีนายทุนเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน การกล่าวถึงห้าง “ไซมิสมาลายันเทรดดิ้งที่ถนนทรงวาด” ในเรื่องสั้นเรื่อง เด็กเก็บตก (เรียบเรียง, 2516, น. 218) ซึ่งมีนายทุนเป็นชาวอินเดีย การกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวในยามค่ำคืนเช่น “โรงเบียร์” ที่มี “หญิงเชิรฟ์โต๊ะคนหนึ่งยืนอยู่นำบาร์” ในเรื่องสั้นเรื่อง รอยแผลเป็น (เรียบเรียง, 2516, น. 195) การกล่าวถึงร้านทำผมซึ่งเป็นร้านที่เกิดขึ้นตามวัฒนธรรมสมัยใหม่ เช่น “ร้านตัดผม แพรวพรรณ” ในเรื่องสั้นเรื่อง เด็กเก็บตก (เรียบเรียง, 2016, น. 218) และห้องเสื้อ “อุมานิมิตร” ที่ “พนักงานขายของหน้าร้านตัดเสื้อลูกจอกต้อนรับลูกค้าที่มาเลือกเสื้อคลุมสำหรับงานฤดูหนาว” หรือเพื่อรองรับลูกค้าที่ต้องการ “ดูเสื้อและแค็ตตาล็อกที่ตกเข้ามาใหม่” ในเรื่องสั้นเรื่อง แม่ผมดำตาดำคนนั้น (เรียบเรียง, 2516, น. 121) การกล่าวถึงห้างร้านดังที่ปรากฏข้างต้นได้แสดงให้เห็นตอบรับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ อันมีองค์ประกอบสำคัญคือ กลุ่มนายทุนที่แข่งขันกันหารายได้ กลุ่มลูกจ้างผู้ค้าแรงงาน ผลิตภัณฑ์และการบริการต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ของผู้นคนในสังคมเมือง ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่นี้ยังได้สร้างจินตภาพของกรุงเทพฯ ให้เป็นแหล่งรวมความเจริญ นอกจากนี้ การบรรยายถึงสินค้าฟุ่มเฟือยและการบริการที่เกิดขึ้นก่อความจำเป็นในการดำรงชีวิตยังแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ความทันสมัยของผู้นคนในสังคมกรุงเทพฯ ว่าเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมและการดำเนินวิถีชีวิตแบบตะวันตกได้อีกด้วย ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองนี้จึงถือเป็นการแสดงความเป็นเมืองรูปแบบหนึ่งตามทัศนะของมาลัย ชูพินิจ

นอกจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจทุนนิยมจะส่งผลให้เมืองเกิดการพัฒนาแล้ว ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมยังได้ส่งผลกระทบต่อสังคมชนบทอีกด้วย โดยมาลัย ชูพินิจได้เสนอภาพของ หรือชนชั้นกลางในสังคมเมืองที่มองเห็นโอกาสทางการค้า และเดินทางสู่พื้นที่ชนบทเพื่อหาวัตถุดิบหรือต้นทุนในการผลิต โดยหวังถึงผลกำไรจากการค้าตามระบบทุนนิยมอีกด้วย ซึ่งการบรรยายถึงระบบทุนนิยมที่แพร่กระจายเข้าไปในพื้นที่ชนบทนั้นปรากฏในนวนิยายเรื่อง เกิดเป็นหญิง ซึ่งมาลัย ชูพินิจประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2472 เนื้อเรื่องกล่าวถึง “ประกาศ จาริกบุตร” ชายหนุ่มชาวพระนครที่คิดที่จะมาตั้งต้นชีวิตใหม่บริเวณอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยประกาศขอซื้อที่ดินต่อจากกำนัน และลงมือทำไร่ ปลุกผัก และเลี้ยงสัตว์ โดยประกาศใช้เวลาเพียง 3 เดือนก็สามารถพัฒนาไร่ของตนเองจนประสบผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว และสามารถตั้งตัวได้ในที่สุด ทั้งนี้ การเดินทางมาอ่าวน้อยของประกาศนี้ได้แสดงให้เห็นถึงภาพของชนชั้นกลางหรือนายทุนจากสังคมเมืองที่เดินทางสู่พื้นที่ชนบท และเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทให้กลายเป็นพื้นที่สำหรับลงทุน และเป็นพื้นที่สำหรับรองรับความเจริญของเมืองตามระบบทุนนิยม โดยปรากฏการบรรยายถึงการทำไร่ของประกาศดังต่อไปนี้

“ภายใน 3 เดือนแรกที่เขาไปตั้งภูมิลำเนาลงในชนบทนั้น ผู้ที่ผ่านไปทางเขาคันกระได ย่อมได้แลเห็นฟาร์ม ซึ่งมีผู้มาทำไร่ไว้แก่ได้รับการทำนุบำรุง หักล้างถางพงโล่งเตียนไปหมด มีพืชผักและพันธุ์ไม้ล้มลุก ซึ่งลงเพราะไว้เป็นร่องขึ้นงอกงามเขียวชอุ่มที่มุมไร่ใกล้บ้าน ด้านหนึ่งยกเล่ากันลวดตาข่ายทำเป็นบริเวณที่เลี้ยงไก่ ซึ่งเจ้าของซื้อมาใหม่จากฟาร์มบางเบิดราว 11-12 คู่ พร้อมด้วยลูกหมูพันธุ์ยอร์คเชียร์ 2-3 ตัว ปล่อยให้มันขุดกินมันและรากไม้อยู่ตามเนินดินหลังบ้าน ความเปลี่ยนแปลงอันปรากฏแก่ฟาร์มนั้นเกิดจากน้ำพักน้ำ

แรงของเขาและคนงาน 2-3 คน ซึ่งว่าจ้างเอาจาก
อ่าวน้อยแท้ๆ แต่ความจริงก็แจ้งอยู่แก่ชาวชนบทนั้น
อีกอย่างหนึ่งว่าชายแปลกหน้าผู้นี้ นอกจากจะมีความ
สามารถในการกรสิกรรมแล้วยังเป็นนักดื่มจัดอย่างน่า
กลัวเสียอีกด้วย”

(เรียบเอง, 2516, น. 6 - 7)

การบรรยายถึงความสำเร็จในการลงหลักปักฐานในพื้นที่ต่าง
จังหวัด และความสามารถของประภาสในฐานะเกษตรกรของชายหนุ่ม
ชาวเมืองผู้นี้แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ชนบทได้กลายเป็นพื้นที่สำหรับการ
ลงทุนและกลุ่มผู้คนจากสังคมเมืองก็ได้เปลี่ยนแปลงตนเองจากชาวกรุง
ธรรมดาเป็นนายทุนที่เข้ามาลงทุนเพื่อในพื้นที่ชนบท จนประสบความสำเร็จ
สำเร็จมากกว่าชาวชนบทซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ มาลัย ชูพินิจยังเน้นย้ำถึง
ความสำเร็จของนายทุนอีกว่า วัตถุหรือผลผลิตของกลุ่มนายทุนสามารถ
ขายได้ในราคาที่สูง และเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ จนได้รับการติดต่อขอ
ซื้อพืชผักจากฟาร์มโดยตรง เนื่องจาก “มันฝรั่ง มะเขือเทศ กระหล่ำปลี
และไข่ไก่ หาทิไหนไม่ได้ในอ่าวน้อย นอกจากฟาร์มของเขาแห่งเดียว”
(เรียบเอง, 2516, น. 44) การบรรยายถึงความสำเร็จของประภาสนี้ได้
แสดงให้เห็นถึงบทบาทของกลุ่มนายทุนที่ได้เปลี่ยนแปลงระบบการผลิต
จากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อค้า โดยเชื่อว่าการพัฒนาพื้นที่
และการแปลงทรัพยากรให้เป็นรายได้นั้นทำให้พื้นที่ชนบทกลายเป็น
เมือง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามกระบวนการทำให้เป็นสมัยใหม่
การพัฒนาชนบทโดยกลุ่มนายทุนนี้ได้ผลักดันให้ชาวชนบทซึ่งเป็นเจ้าของ
พื้นที่แต่เดิมกลายเป็นแรงงานในระบบทุนนิยม และปรับให้ชนบทกลายเป็น
พื้นที่รองรับความเจริญและการขยายตัวของสังคมเมืองเช่นกัน

ทั้งนี้ การกล่าวถึงระบบเศรษฐกิจว่ามีส่วนเปลี่ยนแปลงให้สภาพ
สังคมเมืองมีความเจริญและเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่

และการระบุว่าระบบเศรษฐกิจเข้าไปมีส่วนเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมในชนบทนี้ ได้สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของมาลัย ชูพินิจที่เชื่อว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นกลไกที่ทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่

3. การพัฒนาชนบทสู่ความเป็นเมือง

การพัฒนาชนบทให้มีความเป็นเมืองสมัยใหม่เป็นประเด็นที่มาลัย ชูพินิจหยิบยกมานำเสนอเช่นกัน โดยวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจได้แสดงให้เห็นว่า ความเป็นเมืองได้ขยายตัวสู่พื้นที่ชนบท โดยผ่านระบบทุนนิยมและนโยบายของรัฐบาล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงชนบทสู่ความเป็นเมืองนั้นปรากฏทั้งการพัฒนาด้านสาธารณสุขและการพัฒนาสาธารณูปโภค โดยปรากฏในวรรณกรรมหลายเรื่องเช่น ขายผู้บงการชะตาตนเอง ทุ่งมหาราช และ ช้างเท้าหลัง

มาลัย ชูพินิจได้แสดงให้เห็นว่านโยบายของรัฐที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงชนบทให้เป็นเมือง โดยนโยบายของรัฐบาลที่มาลัย ชูพินิจนำมากล่าวถึงก็คือ การพัฒนาชนบทด้านการสาธารณสุข โดยกลุ่มคนจากรัฐบาลและกลุ่มข้าราชการ ประเด็นดังกล่าวปรากฏในเรื่องสั้น ขายผู้บงการชะตาตนเอง ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2480 เนื้อหากล่าวถึง “หลวงแพทยศาสตร์สงเคราะห์” ที่ได้รับคำสั่งจากกรมสาธารณสุขให้เดินทางมาศึกษาเกี่ยวกับ “โรคประจำพื้นเมือง” ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และระบุว่า “กรมสาธารณสุขต้องการให้ผมค้นคว้าทางนี้” (เรียบเรียง, 2537, น. 159) ภารกิจของหลวงแพทยศาสตร์สงเคราะห์นี้แสดงว่ารัฐได้เข้าไปมีบทบาทด้านการพัฒนาชนบทในด้านการสาธารณสุข โดยมีการส่งแพทย์รุ่นใหม่เข้าไปดูแลผู้คนในพื้นที่ชนบท กลุ่มคนที่ถูกส่งไปในพื้นที่ชนบทมักจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สมัยใหม่ และต้องการจะพัฒนาชนบทด้วยความรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งหลวงแพทยศาสตร์สงเคราะห์เป็นตัวอย่างของบุคคลที่มีความรู้สมัยใหม่จากสังคมเมืองที่ถูกส่งไปพัฒนาชนบท โดยในท้ายที่สุดหลวงแพทยศาสตร์

สามารถแก้ไขปัญหเกี่ยวกับโรคภัยในพื้นที่ได้

เรื่องสั้น ชายผู้บูรณาการชะตาตนเอง ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงชนบทให้เป็นเมือง โดยรัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทเพื่อสร้างความเป็นเมืองในพื้นที่ชนบท โดยการสร้างและวางระบบการจัดการโครงสร้าง และสาธารณูปโภคพื้นฐานในพื้นที่ชนบท ซึ่งตัวอย่างข้างต้นได้แสดงถึงชุดความคิดที่เชื่อว่า ชนบทเป็นพื้นที่ล้าหลังและต้องได้รับการพัฒนา โดยการพัฒนาที่ปรากฏคือ การใช้แนวคิดกระบวนการทำให้ทันสมัยแบบตะวันตกมาเป็นแนวคิดและบรรทัดฐานในการพัฒนาชนบท

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทให้เป็นเมืองนั้นปรากฏในเรื่องสั้น ข้างเท้าหลัง ด้วยเช่นกัน โดยเรื่องสั้นนี้ได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกในปี 2504 เนื้อหาของเรื่องกล่าวถึง “ทิม” และ “ก้อนทอง” หนุ่มสาวทั้งสองคนรักกัน ทิมจึงคิดจะสู่ขอก้อนทองเป็นภรรยาและเดินทางไปตั้งบ้านเรือนที่ในเขตชุมชนท่ากระดานในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ทิมพยายามโน้มน้าวหญิงคนรักว่าท่ากระดานกำลังจะได้รับการพัฒนา และกลายเป็นเมืองในไม่ช้า ดังนั้น การเดินทางไปตั้งรกรากบ้านเรือนและจับจองที่ดินทำกินเสียก่อนอาจจะสร้างโอกาสและสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้ โดยมาลัย ชูพินิจได้บรรยายเกี่ยวกับแผนการพัฒนาพื้นที่ท่ากระดานซึ่งเป็นพื้นที่ในชนบทให้กลายเป็นเมือง ดังนี้

“ที่นี่ ไม่มีอะไรจะมาขัดขวางเราไว้ได้ละ พอแต่งงานแล้วเราจะไปอยู่ที่ท่ากระดาน น้ำแก้วเคยพาฉันไปเที่ยวมาทั่วแล้ว พื้นที่เป็นชุมเงินชุมทองที่ใครๆ เขากำลังจ้องมองหาโอกาสอยู่ คนไหนฉวยได้ก่อนเป็นรายแน่ ไม่ได้ ได้ น้ำมันยาง เปลือกสีเสียด และขยันทเห็นเจ้าคุณผู้ว่าราชการท่านว่าบ้านเมืองจะเปิดสัมปทานป่าไม้ให้ทำ เข้าใจไหมล่ะก้อนทอง เราจะต้องฉวยโอกาสก่อนใคร...อีกไม่ช้าจะมีถนนมาถึง แทนลำแม่น้ำแต่ทางเดียว และบางทีถ้ามีสินค้าพอ บ้าน

เมืองท่านก็อาจจะเปิดทางรถไฟ กำแพงจะไม่เป็น
เมืองป่าที่ใครๆ ขึ้นมากลัวตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ด้วย
โจรผู้ร้าย หรือผีป่าอีกต่อไป เราจะปลูกโรงหมอบขึ้น
ที่นี่ --- อ้าวถ้ามีโรงหมอ ชีวิตของพวกชาวบ้านเรา
ก็คงไม่วอดวายไปอย่างนั้น เราเข้าใจที่ฉันทุดใหม่ละ
ก้อนทอง? เราจะไปจับจองที่ทางเหล่านั้นก่อน เราจะ
สร้างปากคลองและกำแพงให้เป็นเมืองใหม่!”

(เรียบเอง, 2504, น. 412-413)

คำบอกเล่าของทิมถึงการพัฒนาเมืองท่ากระดานให้มีความ
เจริญนี้แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของเมืองไปสู่ชนบท และการ
พัฒนาชนบทที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยทรัพยากรให้กลายเป็นเมืองใหม่
ด้วยความเจริญในสังคมชนบทในขณะนั้นคือ การมีโครงสร้างพื้นฐาน
สำหรับเมืองสมัยใหม่ที่ครบครัน ทั้งการคมนาคม การสุขภาพอนามัย
ที่ดี ความปลอดภัยทั้งจากโจรผู้ร้าย การสร้างรายได้ และการมีอาชีพ
ที่มั่นคง ซึ่งจากคำบอกเล่าของทิมจะพบว่าความเจริญของท่ากระดาน
โดยเฉพาะด้านสาธารณูปโภคเป็นการพัฒนาที่มาจากภายนอกชุมชนเป็น
หลัก และบุคคลที่จะเข้าไปดำเนินชีวิตในพื้นที่ท่ากระดานคือ บุคคลที่
เห็นโอกาสทางการค้า และบุคคลที่ต้องการดำเนินชีวิตในสังคมที่มีความ
เจริญและความสะดวกสบาย

ทั้งนี้ จากเรื่องสั้น ข้างท่าหลัง มาลัย ชูพินิจได้สะท้อนให้เห็น
ถึงขยายตัวของเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าการขยายตัวของเมืองนั้นเกิดขึ้น
ทั้งจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการจะพัฒนาชนบทให้กลายเป็นเมือง
ขณะเดียวกัน การที่ทิมต้องการฉวยโอกาสตั้งรกรากในพื้นที่ที่กำลังจะ
ได้รับการพัฒนาในกลายเป็นเมือง ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงการแข่งขันตาม
กลไกของระบบทุนนิยม และการหาประโยชน์จากการกลายเป็นเมือง
เช่นกัน ทั้งนี้ การบรรยายถึงความคิดของทิมดังที่ปรากฏข้างต้นได้แสดง

ให้เห็นถึงทัศนะของมาลัย ชูพินิจที่มักเชื่อมโยงความเป็นเมืองเข้ากับระบบทุนนิยมบ่อยครั้ง ทั้งในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท

4. ความเป็นเมืองและความเหลื่อมล้ำในสังคมเมือง

แม้ว่ามาลัย ชูพินิจจะได้แสดงภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความสะดวกสบาย จนทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพว่าเมืองสมัยใหม่คือความเจริญทางด้านวัตถุและความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต หากแต่นักประพันธ์ท่านนี้ก็ได้อธิบายให้เห็นว่า ความเป็นเมืองสมัยใหม่ก็ผลเสียต่อสังคมไทยเช่นกัน โดยได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ได้เกิดขึ้นในระนาบเดียวกัน ทำให้เมืองเกิดแหล่งเสื่อมโทรม และเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเมือง

การบรรยายถึงความเสื่อมโทรมในสังคมเมือง และวิถีชีวิตที่เหลื่อมล้ำของผู้คนในสังคมนั้นปรากฏในเรื่องสั้น บุชบาเสี่ยงเทียน ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2505 โดยเรื่องสั้นเรื่องนี้มีการดำเนินเรื่องแบบเรื่องเล่าซ้อนเรื่องเล่า เนื้อหากล่าวถึง “บุชบา กัลปพฤกษ์” หญิงสาวชาวเชียงใหม่ที่เขียนจดหมายถึงหนังสือพิมพ์สารสันทนาไทยระบุว่าตนเองกำลังจะตายไปอีก 3-6 เดือน หากแต่หญิงสาวมีความปรารถนาสุดท้ายคือ การเดินทางมาเห็นความศิวิไลซ์ของพระนครเสียก่อน เมื่อบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สารสันทนาไทยทราบถึงความปรารถนาของหญิงสาว จึงได้ออกค่าใช้จ่ายและเชิญบุชบามาเที่ยวชมเมืองหลวงแห่งนี้ โดยมีข้อแลกเปลี่ยนคือ บุชบาจะต้องอนุญาตให้หนังสือพิมพ์ตีพิมพ์ประวัติชีวิตที่อาภัพของเธอ หญิงสาวตอบตกลง ทางหนังสือพิมพ์จึงให้นักเขียน 2 คนเป็นผู้พาบุชบาเยี่ยมชมกรุงเทพฯ พร้อมทั้งสัมภาษณ์ประวัติชีวิตของเธอไปด้วย “วรรณวิภา” นักเขียนผู้หญิงของหนังสือพิมพ์เลือกที่จะพาบุชบาไปเยี่ยมชมความศิวิไลซ์ของเมือง แต่ “สุชน” นักเขียนชายอีกท่านเลือกที่จะพาบุชบาไปดูพื้นที่เสื่อมโทรม ภาพของกรุงเทพฯ ทั้งนี้ จากการนำทางของนักเขียนทั้งสองคนจึงทำให้บุชบา

ได้พบเห็นทั้งความศิวิไลซ์และความเสื่อมโทรมของกรุงเทพฯ โดยมาลัย ชูพินิจได้บรรยายเกี่ยวกับความศิวิไลซ์ของพระนครเป็นลำดับแรก โดยบอกเล่าผ่านมุมมองของวรรณวิภา ดังนี้

“...ภายหลังที่กินอาหารกลางวัน สถานที่ที่วรรณวิภาเรียกว่าชมกรุงจึงรอดพ้นไปจากพาหุรัด สามเพ็ง และห้างร้านต่าง ๆ นับตั้งแต่เจริญกรุงลงไปจนถึงบางรักไม่ได้ หล່อนพาบุษบาดูภาพยนตร์ กินอาหารเย็นและแะเข้าเฉลิมไทย จนกระทั่งรู้สึกว่ายากพิเศษของสาส์นไทยเชื่องซึมเพราะอดิโรย และง่วงนอนจึงได้พากันกลับแต่ละครยังไม่เลิก

“ออกจะหักโหมไปสักหน่อย สำหรับวันแรก” วรรณวิภาว่า ขณะเมื่อถึงห้องพักของบุษบา “คุณคงเหนื่อยมากทีเดียว...”

“ขอบคุณค่ะ” บุษบาหัวเราะ “ถึงจะเหนื่อยก็สนุก...”

“นั่นเป็นกรุงเทพฯ เพียงผิวเผิน ส่วนหนึ่งและด้านเดียวเท่าที่เวลาและความสามารถของดิฉันจะพาดูได้ในวันนี้ กรุงเทพฯ ยังมียิ่งกว่านั้น มันเป็นนครหลวงของวัฒนธรรมไทยดึกดำบรรพ์เท่า ๆ กับสมัยใหม่ของจริงและนิยาย ความหวังและความสิ้นหวัง ดิฉันอยากมีเวลาพาคณะเที่ยวมากกว่านี้ แต่ไม่เป็นไร ต่อไปเป็นหน้าที่ของสุนเขาู้จักกรุงเทพฯ ดีกว่าพวกเรา ว่าอะไรเป็นอะไร...”

(เรียบเรียง, 2511, น. 134-135)

คำพูดของวรรณวิภาเป็นเหมือนการถ่ายทอดทัศนคติของชาวกรุงเทพฯ ที่ภูมิใจในความความเจริญทางวัตถุและความเจริญทางวัฒนธรรมของเมืองหลวงแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นปลุกสร้างสมัยใหม่ สิ่งอำนวยความสะดวก ค่านิยมใหม่ หรือแหล่งสร้างความบันเทิงต่างๆ ภาพความเจริญเหล่านี้เป็นเหมือนสัญลักษณ์ที่ประกอบสร้างให้กรุงเทพฯ เป็นพื้นที่แห่งความทันสมัย และมีสถานะเหนือกว่าจังหวัดอื่น ทั้งนี้ การนำบุษบาไปท่องเที่ยวในสถานที่ที่มีชื่อเสียงของกรุงเทพฯ เช่น ตลาดขนาดใหญ่ ห้างร้าน และโรงแรมหรู ยังชี้ให้เห็นว่า ความทันสมัยตามทัศนคติของวรรณวิภาคือ ความเจริญทางด้านวัตถุและวัฒนธรรมจากตะวันตก การแสดงความภูมิใจของวรรณวิภาเป็นเหมือนการถ่ายทอดสำนึกของชาวเมืองหลวงที่เชื่อว่า กรุงเทพฯ คือต้นแบบของความเจริญในสังคมไทย และชาวกรุงเทพฯ อย่างวรรณวิภา ก็พึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของความเจริญนั้น

อย่างไรก็ตาม มาลัย ชูพินิจได้ถ่ายทอดภาพผลเสียของการกลายเป็นเมืองไว้ด้วย โดยชี้ให้เห็นว่า ความเจริญที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น และเกิดแหล่งเสื่อมโทรมเนื่องจากการพัฒนาที่ไม่เป็นระนาบเดียวกัน โดยมาลัย ชูพินิจได้ถ่ายทอดผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาความเจริญผ่านมุมมองของสุนทรินี้

“คุณบุษบาอาจจะแปลกใจว่า ผ่านสถานที่และบุคคลซึ่งขึ้นตาและเย็นใจแล้ว เหตุไฉนผมจึงพามาสู่โลกที่สกปรก และบุคคลที่เคราะห์ร้ายชวนให้สลดสังเวชใจ แต่นั่นแหละชีวิตที่แท้จริงของกรุงเทพมหานคร ข้างหน้า ความจริงมันเป็นของทุกเมืองหลวง ชีวิตที่มืดและชีวิตที่สว่าง มองดูกรุงเทพฯ ข้างหน้าคุณก็จะเห็นแต่สิ่งที่เจริญตา และคนที่เจริญใจ

ใช้ชีวิตกันอย่างในโลกนี้ไม่มีอะไรนอกจากความสุข และเสียงหัวเราะ แต่มองเข้าไปข้างหลัง คุณก็จะเห็น อย่างที่คุณกำลังเห็นและผมกำลังเห็น สถานที่อันเป็น แหล่งเพาะความสกปรกเชื้อโรค นักเลงและความเสื่อม ของศีลธรรมจรรยา แต่ละใบหน้าบอกถึงประวัติความ ทุกข์ ทรมานอันปราศจากการเหลียวแลของแต่ละคน นั้นผู้ชายที่อนาคตเต็มไปด้วยความมืดมน นั้นผู้หญิง ที่ความยากจนบังคับให้บำเพ็ญชีวิตอยู่ด้วยการขายตัว และนั่นเด็กซึ่งเทวดาเลี้ยง ไม่มีผ้าคลุมกาย ไม่มีอาหาร จะทะนุบำรุงพอ ไม่มีใครจะอบรม ความรักของพ่อแม่ ด้าน เพราะทุกข์ ทรมานที่ได้รับ ไม่ต่างอะไรกับเด็ก ตามท้องไร่ท้องนาที่คุณเห็นมาแล้ว”

(เรียบเอง, 2511, น. 139)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นใน สังคมกรุงเทพฯ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ยากไร้ขัดแย้งกับความเจริญของ สังคมเมือง โดยสุนด์ได้ชี้ให้เห็นว่า การเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในสังคมเมือง และการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาเมืองที่ไม่เป็นระนาบเดียวกัน เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ และเกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาเด็กเร่ร่อน เกิดแหล่งเสื่อมโทรมในพื้นที่เมือง ปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากการเติบโตของระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ และการจัดสรรความเป็นเมืองที่เหลื่อมล้ำ ภาพของกรุงเทพฯ ที่สุนด์นำเสนอจึงแตกต่างภาพความศิวิไลซ์ที่วรรณิกานำเสนอ และสุนด์ได้อธิบายว่า กรุงเทพฯ ที่ตนได้พาไปเยี่ยมชมนั้นเป็น “ข้างหลัง” ของความเจริญ

ทั้งนี้ จากตัวอย่างข้างต้น มาลัย ชูพินิจได้ถ่ายทอดปัญหาของ ผู้คนในสังคมกรุงเทพฯ โดยมุ่งเน้นนำเสนอภาพด้านลบของความเป็นเมือง ชี้ให้เห็นว่า ความเป็นเมืองไม่ได้มีแต่ความเจริญหรือกลุ่มชนที่มี

วิถีชีวิตที่ศิวิไลซ์เท่านั้น หากแต่ความเป็นเมืองยังได้สร้างปัญหาสังคมที่เกิดจากความเจริญของสังคมเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งการบรรยายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากความเป็นเมือง การจัดสรรความเจริญที่เหลื่อมล้ำ และสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเมืองสมัยใหม่ในแง่มุมที่ไม่ศิวิไลซ์อยู่ด้วย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การบรรยายถึงความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำให้ทันสมัยอย่างตะวันตกด้วยระบบทุนนิยม โดยมาลัย ชูพินิจค่อนข้างให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในฐานะปัจจัยสำคัญที่ทำให้เมืองเกิดการพัฒนาด้านวัตถุ เกิดแหล่งการค้า เกิดระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับวิถีชีวิตสมัยใหม่ และเกิดการขยายตัวของเมืองสู่ชนบท โดยมาลัย ชูพินิจให้ความสำคัญกับกลุ่มประชาชนในฐานะผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง

การบรรยายถึงความเจริญในพื้นที่เมือง การขยายตัวของเมืองสู่ชนบท และการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมชนบทให้กลายเป็นแหล่งการผลิตเพื่อการค้า ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจนั้นเป็นหลักฐานหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่เริ่มมีบทบาทสำคัญในสังคมไทย และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างความเป็นเมืองสมัยใหม่ในสังคมไทย สอดคล้องกับที่ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2558 :น. 85-86) ได้เสนอว่า นวนิยายเรื่อง ปีสาด ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ซึ่งประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2496-2497 ได้เสนอภาพของการเปลี่ยนแปลงในเมืองหลวงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ไว้ โดยได้บรรยายความเป็นเมืองสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยระบบทุนนิยมผ่านจากสำนักงานธนาคารที่มีความเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งและเป็นเสมือนศูนย์กลางหรือหัวใจสำคัญของระบบทุนนิยม

วรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจก็ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเมืองอันเกิดจากอิทธิพลของระบบทุนนิยมเช่นกัน หากแต่ผลงานของมาลัย ชูพินิจมักมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเป็นเมืองโดยกลุ่มนายทุน หรือประชาชนทั่วไปที่เห็นช่องทางหรือโอกาสทางการค้า มาลัย ชูพินิจมักบรรยายถึงตลาด ห้างร้าน หรือย่านการค้าที่ถูกพัฒนาให้ทันสมัย และกลายเป็นเมืองโดยภาคประชาชน พ่อค้า นักลงทุน เป็นหลัก ซึ่งวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของกลุ่มนายทุนที่มีบทบาทต่อการสร้างความเป็นเมืองมานับตั้งแต่นวนิยายเรื่องเกิดเป็นหญิง ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2472 และนำเสนอบทบาทของกลุ่มนายทุนผ่านตัวละครเอกในวรรณกรรมอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา

ทั้งนี้ แม้ว่ามาลัย ชูพินิจจะแสดงให้เห็นถึงภาพของเมืองสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยห้าง ร้านค้า สิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในสังคมเมือง ตลอดจนแสดงถึงการตอบรับแนวคิดทุนนิยมและกระบวนการทำให้ทันสมัยจากตะวันตกหลายประการ หากแต่มาลัย ชูพินิจก็มักจะระบุว่า ความเจริญและการกลายเป็นเมืองในสังคมไทยนั้น เกิดมาจากรากฐานความเจริญของอารยธรรมเดิมของสังคมไทยด้วยกัน ความเป็นเมืองสมัยใหม่ในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจจึงเป็นความ เป็นเมืองที่อิงอยู่กับวาทกรรมความเจริญของชาติไทย และแนวคิดชาตินิยมของผู้ประพันธ์

นอกจากนี้ มาลัย ชูพินิจ ยังได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกลายเป็นเมืองไว้อย่างชัดเจน โดยระบุว่า การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองนั้นได้ก่อให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาในสังคมเมือง เช่น ปัญหาความยากจนและเกิดกลุ่มคนยากไร้ การเสนอถึงปัญหาในสังคมเมืองนี้ชี้ให้เห็นว่า มาลัย ชูพินิจตระหนักดีว่า กระบวนการพัฒนาสู่ความทันสมัยนั้นไม่ได้สร้างเมืองที่ศิวิไลซ์เพียงอย่างเดียว แต่ได้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และปัญหาสังคมซึ่งเป็นผลด้านลบของการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองด้วยเช่นกัน

ความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจจึงเป็นเสมือนได้แสดงถึงผลลัพธ์ของกระบวนการทำให้เป็นสมัยใหม่แบบตะวันตก โดยแสดงผ่านการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ การบรรยายภาพของเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมต่างก็เน้นย้ำให้เห็นถึงความเป็นเมืองสมัยใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม และแสดงถึงทัศนะของผู้ประพันธ์ที่คาดหวังถึงสังคมและวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ หากแต่ มาลัย ชูพินิจไม่ได้ยกย่องหรือชื่นชมการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองสมัยใหม่เพียงด้านเดียว มาลัย ชูพินิจตระหนักถึงผลกระทบและปัญหาอันเกิดจากความเป็นเมืองสมัยใหม่เช่นกัน

ความคาดหวังถึงสังคมเมืองสมัยใหม่ และความผิดหวังเนื่องจากปัญหาสังคมในเมือง ทำให้เห็นว่าความเป็นเมืองสมัยใหม่เป็นตัวอย่างหนึ่งของโครงการที่ยังไม่สำเร็จเสร็จสิ้น เมืองเมืองกลายเป็นสิ่งที่พัฒนาให้สมบูรณ์แบบไม่ได้ ขณะเดียวกันมนุษย์ก็ย่นเวลาให้เมืองกลับไปเป็นแบบเดิมไม่ได้เช่นกัน ความเป็นเมืองในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจจึงเป็นเสมือนการแสดงให้เห็นผลลัพธ์ของกระบวนการทำให้ทันสมัยที่ไม่ได้นำมาซึ่งความสมบูรณ์แบบหรือสวยงามเพียงด้านเดียว

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- มัศรา ชมะวรรณ. (2542). Modernity, Modernism, Postmodernity, Postmodernism บทสำรวจการนิยาม. *วารสารสังคมศาสตร์*. 30(2). 92-115.
- ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ. (2559). *ประวัติศาสตร์การเมืองไทยประเทศไทย พ.ศ. 2475- 2500*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2558). “ชุมชนกับชาติ อำนาจกับความรัก ในทุ่งมหาราช”. *อ่านใหม่*. กรุงเทพฯ: อ่าน.

- _____. (2558). "ปีศาจ กับอาการผีเข้าผีออกของปัญญาชนไทย". *อ่านใหม่*. กรุงเทพฯ: อ่าน.
- _____. (2560). "ภาพเสนอความเป็นเมืองในวรรณกรรมช่วง พ.ศ. 2475 — ถึงสงครามโลก ครั้งที่ 2". *ความ (ไม่) เป็นสมัยใหม่: ความเปลี่ยนแปลงและย้อนแย้งของไทย*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2560). "บทนำ: จากความเป็นสมัยใหม่มาสู่ความไม่เป็นสมัยใหม่". *ความ (ไม่) เป็นสมัยใหม่: ความเปลี่ยนแปลงและย้อนแย้งของไทย*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2558). *อ่านจนแตก วรรณกรรม ความทันสมัย และความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ: อ่าน.
- ธงชัย วินิจจะกูล. (2546). "ภาวะอย่างไรหนอที่เรียกว่าศิวิไลซ์ เมื่อชนชั้นนำประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 5 แสวงหาสถานะของตนเองผ่านการเดินทางและพิพาทกันทั้งในและนอกประเทศ". *รัฐศาสตร์สาร*. 24(2). 1-66.
- ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์. (2552). "เมืองคืออะไร? ฤๅเป็นเพียงคำถามที่ไร้สาระ," *วารสารสังคมศาสตร์*. 21(1). 13-42.
- แม่นงค์ (นามแฝง). (2512). *เกิดเป็นหญิง*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.
- เรียบเอง (นามแฝง). (2504). *ข้างเท่าหลัง. รวมเรื่องเอกของ 'เรียบเอง'*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา. (สำเนา).
- _____. (2511). *บุษบาเสียงเทียน. รวมเรื่องสั้นเล่ม ๑ ของ "เรียบเอง"*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2511). *หล่อนเรียนรักจากมนุษย์ธรรม. รวมเรื่องสั้นเล่ม ๑ ของ "เรียบเอง"*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

- _____. (2516). คนขี้ลืม. *เรื่องสั้นของเรียมเอง*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- _____. (2516). เด็กเก็บตก. *เรื่องสั้นของเรียมเอง*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- _____. (2516). แม่ผมดำตาดำคนนั้น. *เรื่องสั้นของเรียมเอง*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- _____. (2516). รอยแผลเป็น. *เรื่องสั้นของเรียมเอง*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- _____. (2516). ลูกผู้ชาย. *เรื่องสั้นของเรียมเอง*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- เรียมเอง (นามแฝง). (2518). *ทุ่งมหาธาตุ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เกษมบรรณกิจ.
- _____. (2537). ชายผู้บ่งการชะตาตนเอง. *รวมเรื่องสั้นของ "เรียมเอง" อันดับที่ ๑*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2537). *ตำแหน่งเลขานุการนิพนธ์*. *รวมเรื่องสั้นของ "เรียมเอง" อันดับที่ ๑*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2538). ภัยอย่างใหม่. *รวมเรื่องสั้นของ "เรียมเอง" อันดับที่ ๒*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- วิทยากร เขียวกุล. (2526). *การพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย.
- สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ. (2558). *การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของชนชั้นกลางไทยกับ "เรื่องอ่านเล่น" ไทยสมัยใหม่ ทศวรรษ 2460—ทศวรรษ 2480*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2548). *กรุงเทพฯ มาจากไหน?*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2559). *อ่านเมือง เรื่องคนกรุง*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Michell, T. (2000). *Questions of Modernity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

การท่องเที่ยวเรือสำราญ: กระบวนการบริหารจัดการ
และรักษาคคนเก่งในยุค New Normal
Cruise Tourism: Talent Management Process and
Retention in the New Normal

ศุภากร สุรดิษฐ์ *

คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว,
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วรรณิศา บุญญาณเมธพร

คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว,
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

***Corresponding Author E-mail:** supakornsura@gmail.com

Received: December 3, 2021

Revised: April 21, 2022

Accepted: June 17, 2022

Available: June 30, 2022

Abstract

Organizations targeting to be the industry leaders must have good talent or human capital management systems, which is considered an important tool in promoting the organization to achieve its goals. However, the talent management in the cruise tourism industry is unique; work pattern and onboard workplace on the cruise ship that may affect the development of employees' potential. Due to the layout of cruise ships, which serve as both workplaces and residences. As a result, talented employees are unable to completely relax. Additionally, they are under increased work demands as a result of intense duty in confined areas in the following of COVID-19 sanitation and social distancing, which reduced the number of staff serving each position on cruise ships. As a result, cruise ships require highly experienced and talented workers capable of bearing the increasing workload. It is well equipped to address the immediate needs of multi-ethnic tourist services who are concerned about pandemic sanitize and expect more in-detailed services. Therefore, the management and development plan of employees to become talented people are essential factors for the survival in the industry. Especially, in the COVID-19 pandemic scenario that challenges the economic system and

human capital management of the industry. Therefore, this article aims to study concepts and theories related to talent management for application to the cruise tourism industry; from the recruitment process, selection, development of talent groups, engaging talent people, until retaining talented people with organization. Hence, government agencies and the private sector in particular, cruise ship tourism operators can gain a competitive advantage through talent management and lead the way for the organization cruise tourism business to achieve sustainable success in the post COVID-19 pandemic situation.

Keywords:

Talented people, Talent management, Cruise tourism, Cruise tourism industry

บทคัดย่อ

องค์การที่มีเป้าหมายในการเป็นผู้นำของอุตสาหกรรมต่างๆ ต้องมีระบบการบริหารจัดการคนเก่งหรือทุนมนุษย์ที่มีความสามารถสูงที่ดี ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้องค์การบรรลุเป้าหมายได้ อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการคนเก่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญมีความเฉพาะตัวที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาศักยภาพของพนักงาน เนื่องด้วยรูปแบบและพื้นที่การทำงานบนเรือสำราญที่เป็นทั้งสถานที่ทำงาน และสถานที่พัก ส่งผลให้พนักงานคนเก่งไม่สามารถรู้สึกผ่อนคลายเต็มที่ ทั้งยังต้องเผชิญกับการทำงานที่กดดันที่เพิ่มขึ้นจากการปฏิบัติงานที่เข้มงวดในพื้นที่จำกัดท่ามกลางการรักษาความปลอดภัยทางสุขอนามัยในสถานการณ์ COVID-19 และการเว้นระยะห่างทางสังคม ที่ลดจำนวนพนักงานที่ให้บริการในแต่ละพื้นที่บนเรือสำราญ ดังนั้นเรือสำราญจึงจำเป็นต้องมีการมีพนักงานคนเก่งที่สามารถรับมือกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น มีความพร้อมในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการบริการนักท่องเที่ยวหลากหลายที่หลายเชื้อชาติที่กังวลต่อความปลอดภัยจากโรคระบาดและคาดหวังต่อการบริการที่ค้ำจนถึงรายละเอียดมากขึ้น ดังนั้นการวางแผนการบริหารจัดการและพัฒนาพนักงานให้เป็นคนเก่งจึงเป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่รอดในอุตสาหกรรมฯ โดยเฉพาะในสถานการณ์ COVID-19 ที่มีความท้าทายในประเด็นเศรษฐกิจ และการบริหารจัดการทุนมนุษย์ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคนเก่งเพื่อประยุกต์ใช้กับ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญ ตั้งแต่กระบวนการสรรหาและการคัดเลือก การพัฒนากลุ่มคนเก่ง การจูงใจคนเก่ง จนกระทั่งการรักษาคนเก่งให้อยู่กับธุรกิจเรือสำราญ ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเรือสำราญสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันด้วยการบริหารจัดการคนเก่งในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จหลังสถานการณ์ COVID-19 (New Normal) อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ:

คนเก่ง, การบริหารจัดการคนเก่ง, การท่องเที่ยวเรือสำราญ, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญ

บทนำ

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทุนมนุษย์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการภายในองค์กร โดยมองว่าทุนมนุษย์ในองค์กรเปรียบเสมือนทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขัน (Claus Lisbeth, 2019) เนื่องจากแต่ละองค์กรมีเป้าหมายในการใช้งบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงที่สุดในแต่ละปี จึงจำเป็นต้องเลือกบุคลากรที่มีศักยภาพเข้ารับการพัฒนาเป็นคนเก่งตามกระบวนการสรรหา และคัดเลือกกลุ่มคนเก่งเข้ามาในองค์กร คนเก่ง หรือ Talent people เป็นผู้มีทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานสูง และสามารถสร้างผลการปฏิบัติงาน (Work Performance) ที่ดีเลิศได้ด้วยตนเอง (Robertson & Abby, 2003) มีความสามารถในการปรับตัวและมีความมุ่งมั่นตั้งใจก้าวสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายในตัวบุคคลที่วัดเป็นรูปธรรมได้ยาก (สุกัญญา รัชมิ ธรรมโชติ, 2554) กล่าวได้ว่าคนเก่งเป็นบุคคลที่ต้องการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งมีทัศนคติในการพัฒนาตนเองจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง ต้องการแสดงความสามารถและทักษะที่ตนเองมีในขอบเขตความรับผิดชอบของตนเองให้หัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานได้รับรู้เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ (Sears, 2003) นอกจากนี้ Kaye & Andy (2007) ยังสนับสนุนแนวคิดนี้ว่า จริงๆ แล้ว คนเก่งเป็นกลุ่มคนมีความสามารถสูงที่ไม่ต้องอาศัยความพยายามหรือฝึกฝน เป็นทักษะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์แบบ หรือเรียกได้ว่า คนเก่งเป็นบุคคลที่มีพรสวรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา รวมถึงมีความสามารถในการเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้า และมีทัศนคติในการใช้ชีวิตในแง่บวก (Benner, M. J. & M. L. Tushman, 2001) ดังนั้นการลงทุนเพื่อพัฒนาคนเก่งให้มีศักยภาพสูงขึ้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง (Collings & Mellahi, 2009) หากองค์กรใดได้เปิดโอกาสให้คนเก่งได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถย่อมส่งผล

ต่อความประสบความสำเร็จขององค์การ (Mihalcea, 2017) แนวคิดการบริหารจัดการคนเก่ง หรือ Talent Management จึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่น่าสนใจเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อบริหารจัดการทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง หรือกลุ่มคนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงาน ให้สามารถช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าให้กับองค์การในการพัฒนาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในปัจจุบัน (Thunnissen Marian, 2016)

การบริหารจัดการคนเก่งเป็นความท้าทายขององค์การในการจัดสรรความต้องการส่วนบุคคลของคนเก่งให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์การร่วมกัน (Collings & Mellahi, 2009) เนื่องจากกลุ่มคนเก่งมีคุณลักษณะเฉพาะและมีทัศนคติต่อความสำเร็จที่โดดเด่นกว่าบุคลากรอื่นๆ ได้แก่ ความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ความก้าวหน้าทางอาชีพ และความต้องการสิ่งตอบแทนอื่น ๆ นอกเหนือจากตัวเงิน เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละองค์การจะมีวิธีการบริหารจัดการกลุ่มคนเก่งแตกต่างกันตามวัฒนธรรมขององค์การโดยพิจารณาจากค่านิยมขององค์การ และผลการประเมินความพึงพอใจของพนักงาน (Claus Lisbeth, 2019) นอกจากนี้การกระตุ้นให้คนเก่งได้แสดงศักยภาพทั้งทักษะและความสามารถได้อย่างเต็มที่ที่เกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีการให้อิสระทางความคิด การได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน การได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม และการมีเส้นทางอาชีพที่มั่นคง (Delgado, R., 2017) อย่างไรก็ตามกลุ่มคนเก่งก็ยังมีความต้องการในการเปลี่ยนงาน หากองค์การขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแรงจูงใจหรือกลยุทธ์การรักษาคนเก่ง ทั้งนี้การขาดความท้าทายในงาน การถูกดึงตัวจากองค์การอื่น หรือแม้กระทั่งการตอบสนองความก้าวหน้าในงานมีน้อย สิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยสำคัญของการลาออกของกลุ่มคนเก่ง (David & Kamel, 2009) ดังนั้นองค์การต้องมีการวางแผนในการบริหารจัดการคนเก่งเอาไว้ล่วงหน้า และปฏิบัติตามกระบวนการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อทุนมนุษย์และมีกระบวนการบริหารจัดการคนกที่มีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเรือสำราญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการขยายกลุ่มตลาดใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้จำนวนผู้โดยสารเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามลำดับ (Cruise Lines International Association, 2019) บริษัทเดินเรือจึงต้องมีการวางแผนรองรับการบริการให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ก่อให้เกิดเป็นความท้าทายในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ โดยเฉพาะในตลาดแรงงานที่มีสถานการณ์การแข่งขันแย่งชิงพนักงานกลุ่มคนก จนเกิดภาวะขาดแคลนพนักงานกลุ่มนี้และบุคลากรที่มีประสบการณ์สูง (Rodolfo Delgado, 2017) ในทางกลับกันธุรกิจเรือสำราญก็ต้องมีภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อให้สามารถดึงดูดและสรรหาพนักงานกลุ่มที่มีศักยภาพสูงได้ พร้อมกับรักษากพนักงานกลุ่มคนกให้อยู่ต่อไป (Li, H., Zhang, P., & Tong, H., 2020) ดังนั้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเรือสำราญ จึงต้องหันมาให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการคนก ซึ่งอาศัยปัจจัยหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการบริหารจัดการคนกและความเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มคนกจากผู้บริหารและหัวหน้างาน (Claus Lisbeth, 2019) ชีวิตส่วนใหญ่ของพนักงานอยู่บนเรือสำราญ ทำให้ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสังคมอื่นๆ ซึ่งแตกต่างจากพนักงานบริษัททั่วไป ตลอดจนการใช้ชีวิตบนเรือสำราญมีลักษณะเฉพาะที่อ่อนไหวเป็นพิเศษและมาพร้อมกับความกดดัน (Gibson, Lim, & Holmes, 2016)

ในปี 2562 การท่องเที่ยวเรือสำราญสร้างตลาดแรงงานถึง 1,177,000 ตำแหน่ง มีรายได้รวม 150 พันล้านดอลลาร์สหรัฐทั่วโลก และมีจำนวนนักท่องเที่ยวเรือสำราญทั่วโลก 30 ล้านคน ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดสูงสุดในบริเวณทะเลแคริบเบียน และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน รองลงมาคือ เอเชีย ออสเตรเลีย และมหาสมุทรแปซิฟิก ตามลำดับ

(Cruise Lines International Association, 2019) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น ผู้สูงอายุ ผู้เกษียณอายุที่มีรายได้มั่นคง (Retirement) เจ้าสาวเจ้าสว (Honeymoon) และครอบครัว (Family) ที่สนใจการพักผ่อนที่หรูหราจากทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย (David Mc.A Baker, 2016) การท่องเที่ยวเรือสำราญเป็นการท่องเที่ยวโดยเรือสำราญที่ให้ความสำคัญกับการบริการที่ดีเน้นการพัฒนา กิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกบนเรือสำราญซึ่งถือเป็นแหล่งรายได้ และสินทรัพย์ที่สำคัญบนเรือสำราญ รวมทั้งยังเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจท่องเที่ยวเรือสำราญอีกด้วย (Li, H., Zhang, P., & Tong, H, 2020)

ในขณะที่การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูงต่อสภาพแวดล้อมภายนอก ด้วยสถานการณ์ COVID-19 ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่รวมถึงอุตสาหกรรมเรือสำราญได้หยุดชะงัก รวมถึงส่งผลกระทบต่อการทำงาน 1.17 ล้านตำแหน่งทั่วโลก ซึ่งส่งผลให้องค์กรการท่องเที่ยวเรือสำราญประสบปัญหาทางการเงินอย่างมากจากการขาดรายได้ เพราะไม่มีการเดินเรือ จากการหยุดเดินเรือ (A. Radic, M. LÜck, A. Ariza-Montes and H. Han, 2020) ทั้งยังเป็นความท้าทายในการจัดการคนเก่ง โดยเฉพาะในการจูงใจกลุ่มคนเก่งที่มีความเครียดและความเหนื่อยล้าจากการทำงานผ่านระบบออนไลน์ที่ปฏิบัติงานยากขึ้น นอกจากนี้องค์กรไม่สามารถใช้การจูงใจกลุ่มคนเก่งด้วยเงินเดือนและค่าตอบแทนพิเศษได้ดังเดิม เนื่องจากภาวะเงินทุนที่ขาดสภาพคล่องขององค์กร จึงต้องมีการวางแผนที่รัดกุมในการรักษากลุ่มคนเก่งที่เป็นกำลังสำคัญขององค์กรไว้ให้ได้ (H. Aguinis & J. Burgi-Tian, 2021)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวอันน่าจดจำจนเกิดความพึงพอใจและประทับใจทำให้ผู้โดยสารอยากกลับมาใช้บริการเรือสำราญ

ซ้ำ จะต้องอาศัยทักษะในการบริการของบุคลากรเป็นองค์ประกอบสำคัญ (Bow, 2002) ดังนั้นบริษัทเรือสำราญจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพต่อไปเรื่อยๆ และมีบุคลากรที่มีความสามารถสูง หรือคนเก่งที่จะสามารถให้บริการอย่างมืออาชีพตามแนวโน้มความต้องการการท่องเที่ยวเรือสำราญของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกที่เพิ่มขึ้น (Rodolfo Delgado, 2017) ด้วยการบริหารจัดการทุนมนุษย์ของบริษัทเรือสำราญมีความเฉพาะตัว ทำให้วิธีการในการสร้างแรงจูงใจหรือกลยุทธ์การรักษาบุคลากรกลายเป็นโจทย์สำคัญในการกำหนดนโยบายขององค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแบบปกติใหม่ (New Normal) ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนเก่งและการบริหารจัดการคนเก่งสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญโดยนำเสนอผ่านกระบวนการบริหารจัดการคนเก่งในรายละเอียดที่ละขั้นตอนในยุค New Normal ให้องค์การการท่องเที่ยวเรือสำราญได้เรียนรู้และปรับเปลี่ยนจนสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุดและก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันหลังจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 มีสัญญาณดีขึ้น ในช่วงปี 2565 จากการคาดการณ์ของ McKinsey & Company (2021)

การท่องเที่ยวเรือสำราญในยุค New Normal

ย่อหน้า 1 การท่องเที่ยวเรือสำราญทั่วไป ลักษณะเฉพาะของธุรกิจเรือสำราญ

การท่องเที่ยวเรือสำราญเป็นการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบเฉพาะ ที่ได้รวบรวมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่หลากหลายไว้ด้วยกัน ได้แก่ ภาคการขนส่ง (Transportation) แหล่งท่องเที่ยว (Destination) กิจกรรมทั้งบนเรือและบนฝั่งการบริการที่พัก (Accommodation) พร้อมทั้งบริการอาหาร ภัตตาคาร และกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการเดินทางล่องเรือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ คาสิโน การแสดงโชว์

สระว่ายน้ำ สปา ฟิตเนส และมีบริการเสริมอื่นๆ พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความบันเทิงระหว่างการเดินเรือ เปรียบเสมือน “Marine Resort” หรือ “รีสอร์ทกลางทะเล” (UNWTO, 2012, 2016) นอกจากนี้การท่องเที่ยวทางเรือสำราญยังเป็นการนำนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวครั้งละจำนวนมากไป ยังจุดหมายปลายทาง ด้วยการเดินทางจากท่าเรือหลักไปท่องเที่ยวยังท่าเรือแวะพัก (Port of call) และแวะท่องเที่ยวไปตามท่าเรือหรือเมืองต่างๆ ตามเส้นทางของเรือสำราญลำนั้นๆ ที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้การท่องเที่ยวเรือสำราญสามารถท่องเที่ยวได้ทั้งปีเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจโรงแรม กล่าวคือ เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลการท่องเที่ยวของจุดหมายปลายทางแรก เรือสำราญจะเปลี่ยนเส้นทางสายการเดินทางเรือไปทวีปอื่น และแวะยังจุดหมายปลายทางนั้น ๆ (Perucic, 2007) โดยในปี 2562 สมาคมเรือสำราญระหว่างประเทศ (CLIA) ได้จัดอันดับบริษัทสายการเดินทางเรือหลักที่ถือครองส่วนแบ่งการตลาดในระดับโลกออกเป็น 3 บริษัท ได้แก่ อันดับที่ 1 คาร์นิวัล คอร์ปอเรชั่น (Carnival Corporation) มีส่วนแบ่งในตลาดร้อยละ 42 อันดับที่ 2 รอยัลแคริบเบียนครุยส์ (Royal Caribbean Cruises Ltd.) มีส่วนแบ่งในตลาดร้อยละ 23.6 อันดับที่ 3 นอร์วีเจียนครุยส์ (Norwegian Cruise Line Holdings Ltd.) มีส่วนแบ่งในตลาดร้อยละ 9.5 และบริษัทอื่นๆ มีส่วนแบ่งในตลาด 7 เปอร์เซ็นต์ (CLIA, 2020)

ย่อหน้า 2 ผลกระทบของสถานการณ์ covid ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเรือสำราญ ที่มีต่ออุตสาหกรรมและพนักงานบนเรือ

จากสถานการณ์ COVID-19 ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายปี 2562 ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเรือสำราญอย่างมีนัยสำคัญ จากอัตราการเติบโตของรายได้ในปี 2562 จำนวน 154.5 ล้านล้านดอลลาร์ แต่ในปี 2563 กลับมีรายได้จากผู้โดยสารเพียง 77 ล้านล้านดอลลาร์ จากจำนวนผู้โดยสารที่ลดลง ส่งผลให้อัตรากำไรของพนักงานเดินเรือในปี 2562 ลดลงจาก 1.1 ล้านตำแหน่ง เหลือ 518,000 ตำแหน่ง

เท่านั้น (CLIA, 2020) โดยบริษัทคาร์นิวัล คอร์เปอเรชั่น ได้เลิกจ้างพนักงาน 502 คน เช่นเดียวกับ บริษัทรอยัลแคริบเบียนครุยส์ ได้เลิกจ้างหรือเลิกจ้างพนักงานประมาณร้อยละ 26 ของพนักงาน 5,000 คน และบริษัทนอร์วีเจียนครุยส์ ได้เลิกจ้างพนักงานประมาณร้อยละ 20 ได้แก่พนักงานระดับปฏิบัติการบนฝั่งจำนวน 4,000 คน และพนักงานในเรือประมาณ 32,000 คน (CLIA, 2020) จากการระบาดของ COVID-19 ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อสหรัฐอเมริกา (Centers for Disease Control and Prevention, CDC) ได้ออกคำสั่งห้ามบริษัทสายการบินเรือใช้การขนส่งเชิงพาณิชย์ทุกรูปแบบเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งลูกเรือกลับประเทศ ในวันที่ 12 เมษายน 2563 ส่งผลให้พนักงานบนเรือสำราญ 100,000 คน ติดอยู่กลางทะเลเป็นเวลาหลายเดือน

ย่อหน้า 3 พฤติกรรมของพนักงานบนเรือ คุณลักษณะเฉพาะของคนเก่งบนเรือ เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับพนักงานบนเรือ และสรุปว่าจากสถานการณ์ย่อหน้า 2 เกิดอะไรขึ้น

ทั้งนี้การท่องเที่ยวเรือสำราญเป็นการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติจากหลากหลายประเทศ ที่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจที่เฉพาะตัวเพื่อให้บริการที่ตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพนักงานคนเก่งบนเรือสำราญมักได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สำคัญในการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งคุณภาพการบริการดังกล่าวขึ้นอยู่กับความเป็นอยู่ และความพึงพอใจของพนักงานคนเก่งเป็นสำคัญ (Bardelle & Lashley, 2015) ด้วยมาตรการในสถานการณ์ COVID-19 พนักงานคนเก่งจำเป็นต้องดำรงชีวิตบนเรือสำราญอย่างไม่สามารถทราบอนาคตและไม่ทราบว่าจะได้เดินทางกลับประเทศเมื่อใดไม่สามารถสนับสนุนทางการเงินแก่ครอบครัว ไม่สามารถพบครอบครัวและเพื่อน ด้วยความไม่แน่นอนดังกล่าวได้สร้างความวิตกกังวลให้พนักงานคนเก่ง จนรู้สึกว่าจะไม่สามารถควบคุมชีวิตของตนเองได้ (Dolven,

2020) และได้ทำลายเป้าหมายของพนักงานคนเก่งในการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดความก้าวหน้าในชีวิต นอกจากนี้ด้วยมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ที่จำกัดจำนวนพนักงานบนเรือสำราญ ทำให้พนักงานคนเก่งต้องเผชิญกับสภาพการทำงานที่กดดันเพิ่มขึ้น ในด้านเวลาและภาระงานหนักจากการปฏิบัติงานที่เข้มงวดในการรักษาความปลอดภัยทางสาธารณสุขในพื้นที่จำกัด ประกอบกับความไม่แน่นอนเกี่ยวกับหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายต่อไปที่ต้องอาศัยทักษะการปรับตัว และเตรียมพร้อมในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอยู่เสมอ (Gibson, 2017; Radic et al., 2020) รวมถึงสภาพแวดล้อมการทำงานบนเรือสำราญที่เป็นทั้งสถานที่ทำงาน และสถานที่พัก ส่งผลให้พนักงานคนเก่งไม่สามารถแยกความรู้สึกออกจากการทำงานได้เมื่อกำลังพักผ่อน จึงส่งผลกระทบทางลบต่อสภาพจิตใจในระยะยาว และทำให้พนักงานคนเก่งมีอัตราการลาออกเพิ่มขึ้น (Dennett, 2018)

ความสำคัญของคนเก่ง

เมื่อคนเก่งอยู่ในองค์กรจะเห็นว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความสามารถ ทั้งความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และพรสวรรค์ที่มีมาแต่กำเนิด ทำให้มีความสามารถในการตัดสินใจที่ดีและมีผลการปฏิบัติงานที่มากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (Michaels, Handfield Jones, & Axelrod, 2001) จึงทำให้องค์กรคาดหวังจากกลุ่มคนเก่งว่าจะต้องมีผลการปฏิบัติงานที่ดี และสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนสามารถสร้างประโยชน์อย่างสูงสุดให้กับองค์กร แม้ว่าจะได้รับการพัฒนาศักยภาพและการสนับสนุนจากองค์กรด้วยกระบวนการที่แตกต่างกันก็ตาม (Lunn, 1992) ดังนั้นคนเก่งจึงถือเป็นบุคคลที่มีความสามารถโดดเด่น ทั้งทักษะการลงมือปฏิบัติงาน ความฉลาดเฉลียวทางความคิด การสร้างทัศนคติให้ประสบความสำเร็จ และภาวะผู้นำที่ต้องการความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นผู้ที่มีศักยภาพส่วนตัว (Potential) ที่องค์กรให้ความสำคัญและวางแผนการพัฒนาให้

รับผิดชอบงานในตำแหน่งที่สูงขึ้นต่อไป (Faria Rabbi, et al., 2015)

ด้วยคุณลักษณะที่แตกต่างของกลุ่มคนเก่งนี้เอง ทำให้กลุ่มคนเก่งได้รับการชื่นชมว่าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีศักยภาพสูงซึ่งมีผลต่อความอยู่รอดและการปรับตัวขององค์การ (Heinen & O'Neil, 2004) สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มคนเก่งมีคุณสมบัติที่สำคัญ อันได้แก่ ความสามารถทางด้านสติปัญญา (Intellectual) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความเป็นผู้นำ (Leadership) การเรียนรู้ที่รวดเร็ว (Fast Learning) การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Self-improvement) ความต้องการก้าวหน้าในการทำงาน (Willing for career path development) จิตสำนึกดี (Conscientiousness) คุณธรรมและจริยธรรมประจำใจ (Ethics and Morality) และที่เห็นได้ชัดเจนคือกลุ่มคนเก่งมีพรสวรรค์ด้านใดด้านหนึ่งอย่างโดดเด่น (Outstanding Talent) ทำให้มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง (High performance) และเอื้อต่อการพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้น โดยสามารถวัดศักยภาพในการทำงานของกลุ่มคนเก่งได้จากผลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจน และได้ยอมรับของบุคคลอื่นในองค์การ (Lewis & Heckman, 2006; Collings & Mellahi, 2009)

คนเก่งมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อองค์การเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจากการศึกษาของ Rueff and Stringer ในปี 2006 พบว่าคนเก่งสามารถเพิ่มมูลค่าทางการตลาด (Market value) ให้กับองค์การได้ถึง "ร้อยละ 8 เท่า" ซึ่ง Lunn (1992) ได้จำแนกระดับความเก่งในการสร้างผลกำไรต่อองค์การ ออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) คนเก่งระดับสูง สามารถสร้างผลกำไรให้องค์การได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 37 2) คนเก่งระดับพอประมาณ สร้างผลกำไรให้องค์การได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 และ 3) คนเก่งน้อยหรือไม่เก่ง นอกจากไม่ช่วยสร้างผลกำไรแต่ยังทำให้ติดลบร้อยละ 7.6 อีกด้วย

โดยองค์การมักจะประสบปัญหาสงครามแย่งชิงคนเก่ง (The war for talent) จากบริษัทคู่แข่งทางธุรกิจ (Rueff and Stringer, 2006) การรักษาคนเก่ง (Retention) ให้อยู่กับองค์กร และการสรรหาและพัฒนาเพื่อเพิ่มจำนวนกลุ่มคนเก่ง (Talent pool) จึงกลายเป็นความท้าทายสำหรับองค์กร นอกจากนี้ สถานการณ์ COVID-19 ส่งผลกระทบอย่างมากต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ก่อให้เกิดภาวะขาดแคลนเงินทุน ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการรักษาพนักงานกลุ่มคนเก่งในองค์กร ที่ส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจในระยะยาว ทั้งนี้จากความจำเป็นในการลดจำนวนพนักงานในองค์กรเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย พนักงานกลุ่มคนเก่งเป็นกลุ่มคนที่องค์กรต้องการรักษาไว้ให้นานที่สุด จากความสามารถในการทำงานที่โดดเด่น มีคุณสมบัติที่ดีกว่าพนักงานคนอื่น ๆ ที่คุ้มค่าต่อการจ้างงาน หรือเป็นกลุ่มคนลำดับท้ายๆ ที่องค์กรต้องการจะเลิกจ้าง (Heinen & O'Neil, 2004) ทั้งนี้ด้วยธรรมชาติของคนเก่งที่แสวงหาความก้าวหน้าในอาชีพและความมั่นคงในชีวิต (Faria Rabbi, et al., 2015) หากองค์กรไม่สามารถสื่อสารเพื่อสร้างความมั่นใจในสถานการณ์ไม่ปกติดังเช่นสถานการณ์ COVID-19 ที่พนักงานมีความอ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมและความผันผวนของเศรษฐกิจ พนักงานกลุ่มคนเก่งอาจสนใจโอกาสที่ดีกว่าในการก้าวหน้าจากข้อเสนอขององค์กรอื่น รวมถึงอาจมีแนวโน้มที่จะถูกองค์กรอื่นในอุตสาหกรรมดึงตัวไป เพื่อช่วยกระตุ้นผลประกอบการในองค์กรนั้นๆ

คนเก่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญ

การท่องเที่ยวเรือสำราญมีลักษณะคล้ายกับการอยู่บนโรงแรมเคลื่อนที่ (Floating Resort) โดยนักท่องเที่ยวมีจุดประสงค์เพื่อการพักผ่อน (Amare Wondirad, 2019) โดยโครงสร้างการบริหารพนักงานบนเรือสำราญมีการแบ่งตำแหน่งอย่างชัดเจน ซึ่งพนักงานส่วนใหญ่ทำหน้าที่บริการลูกค้า ในปัจจุบันแบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไป ลูกเรือ และ

พนักงานที่มีหน้าที่เฉพาะ (Bow, 2002) เจ้าหน้าที่ทั่วไปและลูกเรือ แบ่งเป็น 3 แผนก ได้แก่ แผนกตลาดฟ้า แผนกวิศวกรรม และแผนกบริการ โรงแรม โดยพนักงานที่มีหน้าที่เฉพาะมีจำนวนมากที่สุด เช่น ผู้จัดการร้านอาหาร ช่างเสริมสวย นักแสดง เจ้าหน้าที่คาสีโน และช่างภาพ เป็นต้น ซึ่งช่องทางการสรรหาบุคลากรของบริษัทเรือสำราญมาจากสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ การโรงแรม บริษัทขนส่งสินค้า และบริษัทสรรหาบุคลากร (Agency) (Li, Hua & Zhang, Pengfei & Tong, Helong, 2020) โดยฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์จะแจ้งรายละเอียดของการทำงานบนเรือสำราญให้ผู้สมัครทราบ ทั้งนี้การทำงานบนเรือสำราญเป็นการทำงานร่วมกันกับผู้คนจำนวนมาก มีการจัดการและประสานงานที่ซับซ้อน จึงต้องคัดเลือกบุคลากรที่มีทัศนคติที่เปิดกว้าง ในการร่วมงานกับผู้อื่น (Gibson, 2012)

พนักงานจะต้องได้รับการฝึกอบรมเบื้องต้นให้มีความเข้าใจวิถีชีวิตบนเรือ ทราบกฎระเบียบและข้อปฏิบัติ และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมบนเรือสำราญ จากนั้นจะมีการฝึกอบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสินค้าและสิ่งอำนวยความสะดวกบนเรือ การให้บริการลูกค้าตามมาตรฐานการบริการของบริษัท วัฒนธรรมการทำงาน การเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ และการปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยตามมาตรการรักษาความปลอดภัยบนเรือ ซึ่งรวมถึงการฝึกซ้อมรองรับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อดูแล เฝ้าระวัง และช่วยเหลือผู้โดยสาร (Li, Hua, et al., 2020) ทั้งนี้ทักษะเฉพาะด้านในการทำงานบนเรือสำราญเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคนเก่ง ไม่ว่าจะเป็น ทักษะการบริการอย่างมืออาชีพ ทักษะการจัดการกับนักท่องเที่ยวหรือผู้โดยสารที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ตลอดจนทักษะการดูแล

ความปลอดภัยของผู้โดยสาร รวมทั้งต้องมีทัศนคติที่ดีในการทำงานบนเรือสำราญที่อยู่บนพื้นที่จำกัดที่อาจก่อให้เกิดความอึดอัดควบคู่กับทักษะการอยู่ร่วมกับผู้โดยสาร และเพื่อนร่วมงานจำนวนมากตลอดระยะเวลาการทำงาน (Gibson & Perkins, 2015)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญสามารถดึงดูดความสนใจของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ วัฒนธรรม และภาษา ผู้โดยสารจึงมีความคาดหวังต่อพนักงานด้านทักษะการสื่อสารในภาษาต่างๆ อันเป็นสิ่งที่แสดงถึงภาพลักษณ์ของบริษัทเรือสำราญที่หรูหราในระดับนานาชาติ (Amare Wondirad, 2019) นอกจากนี้การทำงานบนเรือสำราญยังจำเป็นต้องอาศัยทักษะอื่นๆ ที่หลากหลาย ซึ่งสามารถพัฒนาได้จากการฝึกฝนผ่านการอบรม และปฏิบัติงานจริง จนเรียนรู้และเกิดเป็นทักษะที่ได้มาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของหัวหน้างานและผู้โดยสาร (Lewis & Heckman, 2006) ผู้ฝึกสอนมีส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดทิศทางของบุคลากรในองค์กร โดยกระตุ้นให้พนักงานต้องการพัฒนาตนเองแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ภายในองค์กร ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคลากร (Simmonds, 2003) ทั้งนี้ องค์กรต้องมีความสามารถในการสังเกตเห็นคนเก่งที่มีอยู่แล้ว และเห็นศักยภาพที่มีแนวโน้มจะดีขึ้นมาพัฒนาต่อยอดได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญของการบริหารจัดการคนเก่งที่มีเป้าหมายในการบริหารคนเก่งให้สามารถแสดงศักยภาพในตำแหน่งงานที่เหมาะสมภายใต้สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีที่จะเอื้อต่อการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร (Faria Rabbi, et al., 2015)

จากสถานการณ์ของ COVID-19 ส่งผลให้คนเก่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญเกิดความรู้สึกเครียด และเบื่อหน่ายกับการต้องทำงานโดยไม่ได้พบปะกับเพื่อนร่วมงาน สังสรรค์บนเรือสำราญ และได้ออกเดินทางท่องเที่ยวเหมือนที่ผ่านมา นอกจากนี้หากบริษัทเรือสำราญมีการจัดการทุนมนุษย์ที่ขาดภาวะผู้นำ ในการชี้แนะแนวทางและการ

วางแผนที่ดี ที่แสดงถึงความก้าวหน้าในสายอาชีพ อาจทำให้พนักงานคนเก่งรู้สึกกังวลและขาดความเชื่อมั่นต่อบริษัท (Radic et al., 2020) ร่วมกับผลกระทบทางจิตใจจากการเปลี่ยนวิธีการทำงาน และสถานที่ทำงาน มาเป็นการทำงานจากที่พักอาศัย (work from home) ที่เกิดความเหนื่อยล้ามากขึ้น จากการทำงานที่ยากลำบากกว่าการทำงานที่บริษัท ก่อให้เกิดความเครียดจากภาระงานที่เพิ่มขึ้น ขาดการสื่อสาร ข้อเสนอแนะ และการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน (Eagle Hill Consulting, 2020) ซึ่งส่งผลกระทบในด้านลบต่อความรู้สึกของพนักงานและความผูกพันต่อบริษัทเรือสำราญ ซึ่งตรงข้ามกับมุมมองโดยทั่วไปที่มักมองเห็นข้อดีของการทำงานจากที่พักอาศัยมากกว่าข้อเสีย (Al-Badarneh et al., 2019)

ความท้าทายของการบริหารจัดการคนเก่งสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญในยุค New Normal

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการคนเก่งในหลายประเด็น จากความหลากหลายของประเภทงาน ที่ร้อยละ 85 ของลูกเรือทั้งหมดมีการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการโรงแรม ที่ต้องเผชิญกับลูกค้าหลากหลายเชื้อชาติ ที่มีวิธีการรับมือที่คาดเดาได้ยาก ต้องอาศัยทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และทัศนคติที่ดีในการบริการ ส่งผลให้พนักงานมีความกดดันสูง รวมถึงรูปแบบการทำงานที่ต้องเดินทางอยู่บนเรือสำราญในทะเลตลอดเวลา จึงอาจรู้สึกเหมือนอยู่ในพื้นที่จำกัดบนเรือสำราญเท่านั้น และเกิดภาวะขาดแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้มีอัตราการลาออก และมีการหมุนเวียนของพนักงานสูง (Gibson & Walters, 2012)

ทั้งนี้เมื่อสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 ดีขึ้น จนธุรกิจต่างๆ สามารถกลับมาดำเนินการได้ จะต้องอาศัยการวางแผนในรูปแบบใหม่ จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในหลายปัจจัย โดยเฉพาะการ

บริหารจัดการพนักงานจากเงินทุนที่มีอย่างจำกัด จึงเป็นความท้าทายของการบริหารจัดการคนเก่งของธุรกิจเรือสำราญ ที่จะต้องกำหนดแนวทางในการจัดสรรพนักงาน และดึงศักยภาพจากพนักงานกลุ่มคนเก่งให้ได้มากที่สุด เพื่อพลิกฟื้นผลประกอบการให้ดีขึ้น (Radic et al., 2020) ซึ่งต้องคำนึงถึงการสื่อสารให้พนักงานคนเก่งเกิดความเข้าใจในการทำงานแบบ new normal ในบรรยากาศที่คนเก่งรู้สึกว่าได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานทางออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจให้คนเก่งได้ทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในขณะเดียวกันบริษัทเรือสำราญยังต้องระวังในการใช้แรงจูงใจทางลบ หรือการสร้างแรงกดดันให้คนเก่งในสถานการณ์ COVID-19 นี้ เพราะบริษัทอาจเผชิญความเสี่ยงในการสูญเสียคนเก่ง จากที่กลุ่มคนเก่งมีความสามารถ และเชี่ยวชาญมากกว่าจากพนักงานธรรมดา (Gibson, Lim, & Holmes, 2016) ผู้บริหารจึงต้องตระหนักว่า มีบริษัทอื่นๆ ต้องการดึงตัวคนเก่งของเราไปร่วมงานด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินงานภายในบริษัท และจะต้องเริ่มกระบวนการใหม่ในการสรรหาคนเก่ง ดังนั้นความท้าทายที่สำคัญในขณะนี้คือบริษัทเรือสำราญต่างๆ จะมีวิธีการเพิ่มขีดความสามารถในการจูงใจและรักษานักงานคนเก่งไว้ในสถานการณ์หลัง COVID-19 ได้อย่างไร

กระบวนการบริหารจัดการคนเก่งสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญในยุค New Normal

การบริหารจัดการคนเก่งในธุรกิจเรือสำราญเป็นกระบวนการบริหารจัดการทุนมนุษย์ที่ปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่ากลยุทธ์ของธุรกิจ และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับพนักงาน สามารถเพิ่มขีดความสามารถของพนักงาน และสามารถดึงศักยภาพของคนเก่งที่บริการบนเรือสำราญออกมาให้ได้มากที่สุด เพื่อการพัฒนาธุรกิจเรือสำราญในภาพรวมที่นำไป

สู่ความสำเร็จในอนาคต (Claus Lisbeth, 2019) ดังนั้นการบริหารจัดการพนักงานคนเก่งจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเป็นรายบุคคล โดยมุ่งเน้นที่การระบุและพัฒนาทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล (Collings & Mellahi, 2009) แต่ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ผู้บริหารในบริษัทเรือสำราญจึงจำเป็นต้องเลือกลงทุนพัฒนาเฉพาะในกลุ่มพนักงานบางกลุ่มที่พิจารณาแล้วว่าเป็นคนเก่งและจะสามารถนำบริษัทเรือสำราญไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ตามที่ Collings & Mellahi (2009) ได้ระบุเอาไว้ เปรียบเสมือนการเลือกเพาะเมล็ดพันธุ์ที่แข็งแรงที่มีแนวโน้มที่จะเติบโต และงอกงามมากกว่าเมล็ดพันธุ์ที่อ่อนแอ

ทั้งนี้จากสถานการณ์ COVID-19 ธุรกิจเรือสำราญจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการบริหารจัดการคนเก่งที่สามารถแสดงความมั่นคงในวิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำที่พนักงานคนเก่งสามารถไว้วางใจ และพึ่งพาได้ในช่วงวิกฤต COVID-19 (Radic et al., 2020) ผ่านการสื่อสารรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้คนเก่งมีส่วนร่วม เนื่องจากพนักงานคนเก่งมีความต้องการการยอมรับในทีม ความรู้สึกของการเป็นคนสำคัญ มีผลงานเป็นที่ยอมรับ และสัมผัสได้ถึงความก้าวหน้าในอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกเหนือจากค่าตอบแทนที่ดี และเงินรางวัลพิเศษ (Gibson, Lim, & Holmes, 2016) ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างผูกพันกับบริษัทเรือสำราญ ส่งผลสู่ความทุ่มเทมีใจในการทำงานด้วยทักษะที่โดดเด่น และเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญในสภาวะหลัง COVID-19 (New Normal) บทความฉับนี้จึงได้มุ่งนำเสนอกระบวนการบริหารจัดการคนเก่งสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญในยุค New Normal ดังนี้

1. การสรรหา (Sourcing) และการคัดเลือก (Recruiting)

ในกระบวนการสรรหาบริษัทเรือสำราญจะกำหนดคุณลักษณะของคนเก่งที่ต้องการแบบสังเขปไว้ล่วงหน้า โดยบางตำแหน่งมีการติดต่อไปที่ผู้สมัครโดยตรง (Li, Hua & Zhang, Pengfei & Tong, Helong,

2020) เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการสรรหาจนได้ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเกณฑ์ไว้ ต่อมาจะดำเนินการคัดเลือกคนเก่ง โดยพิจารณาถึงคุณสมบัติของคนเก่ง ได้แก่ สมรรถนะหลัก (Core Competency) ของพนักงานที่บริษัทเรือสำราญเป็นผู้กำหนด เช่น ทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะการบริการ มีทัศนคติที่ดีในการทำงานทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม ร่วมกับคุณสมบัติพิเศษที่เป็นสมรรถนะส่วนบุคคล (Individual Competency) ที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่น เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ดี ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในสายอาชีพการบริการ ซึ่งพนักงานบางตำแหน่งต้องอาศัยความสามารถในการรับผิดชอบงานในแผนกอื่นได้ (Cross-departmental responsibilities) (Gibson, 2012)

ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ที่ผ่านมา บริษัทเรือสำราญได้มีการปรับกระบวนการสรรหาและคัดเลือกเป็นรูปแบบออนไลน์ ซึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสารกับพนักงาน โดยบริษัทเรือสำราญไม่สามารถนำเสนอภาพลักษณ์ของบริษัทได้เต็มที่ และผู้สมัครก็ไม่ได้แสดงทักษะได้เต็มที่เช่นเดียวกัน (Radic et al., 2020) ธุรกิจเรือสำราญจึงพยายามหลีกเลี่ยงที่จะสรรหาและคัดเลือกพนักงานคนเก่งในช่วงสถานการณ์ COVID-19 นี้ แต่ในบางบริษัทยังเปิดการรับสมัครโดยให้ผู้สมัครสามารถส่งคลิปวิดีโอการแนะนำตัว หรือแสดงความสามารถไว้ในเว็บไซต์ของบริษัทเรือสำราญได้ เช่น วิดีโอการเล่นดนตรีของพนักงานในวงดนตรี (All Cruise Jobs, 2022)

2. การเรียนรู้ (Learning)

เมื่อบริษัทเรือสำราญสามารถสรรหาคนเก่งได้ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว บริษัทต้องจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลเพื่อกำหนดแนวทางการอบรมพัฒนาสมรรถนะ เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ โดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสำราญทางน้ำจะให้ความสำคัญกับการเพิ่มทักษะภาวะผู้นำ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และความรับผิดชอบต่อ

กับคนגע (Faria Rabbi, et al., 2015) ทั้งนี้การจัดฝึกอบรมเป็นรายจ่ายอย่างหนึ่งของบริษัท ด้วยเหตุนี้จึงมีการพิจารณาเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับความคุ้มค่า และความคุ้มค่าอย่างละเอียด เพราะเป็นกระบวนการที่วัดผลลัพธ์ยาก

คนגעมีความสนใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนอยู่เสมอ แต่ด้วยสถานการณ์ COVID-19 ทำให้บริษัทเรือสำราญต้องจัดพนักงานคนגעบางกลุ่มให้ทำงานแบบออนไลน์ซึ่งอาจกำลังเผชิญกับอุปสรรคด้านการจัดการเวลา และบางกลุ่มยังคงทำงานอยู่บนเรือสำราญ (KPMG, 2020) จากภาระงานที่เพิ่มขึ้น เพราะปฏิบัติงานได้ยากขึ้น และมีการขยายขอบข่ายงาน ส่งผลให้ความสนใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ และการพัฒนาทักษะต่างๆ ของตนเองลดลง (Eagle Hill Consulting, 2020) บริษัทเรือสำราญจึงต้องวางแผนการจัดตารางหมุนเวียนพนักงาน และระบบการทำงานแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้พนักงานคนגעยังสามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ ได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่และพัฒนาศักยภาพของตนเอง สร้างสภาพแวดล้อมเสมือนจริงให้คนגעสามารถถ่ายทอดความรู้แก่พนักงานคนอื่นได้ และมุ่งเน้นในการสร้างทักษะในการปรับตัวที่ดีให้กับคนגעในสถานการณ์นี้

เนื่องจากนักท่องเที่ยวบนเรือสำราญจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ทั้งระหว่างการแพร่ระบาดและหลังการคลี่คลายของสถานการณ์ COVID-19 รวมถึงพนักงานคนגעยังมีความสนใจที่จะเรียนรู้เพื่อสามารถดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ บริษัทเรือสำราญจึงควรวางแผนและจัดการอบรมที่พัฒนาศักยภาพของพนักงานคนגעให้ได้เรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นจำเป็นในการทำงานในสถานการณ์ COVID-19 และภายหลังสถานการณ์นี้คลี่คลายลง (UNWTO, 2020) เพราะพนักงานคนגעที่มักได้รับมอบหมายให้ดูแลนักท่องเที่ยวบนเรือสำราญอย่างใกล้ชิดและเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวประทับใจ ดังนั้นบริษัทเรือสำราญควรคำนึง

ถึงการสร้างการเรียนรู้ให้กับพนักงานคนเก่งในด้านการสร้างทักษะ การคิดแบบยืดหยุ่น (resilience thinking) ทักษะการบริการด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยในการจัดการภัยพิบัติ เช่น การระบาดของ COVID-19 การใช้เทคโนโลยีและระบบอัตโนมัติในการบริการนักท่องเที่ยวบนเรือสำราญ

3. การสร้างความผูกพันระหว่างคนเก่งกับองค์กรบริษัทเรือสำราญ (Retaining)

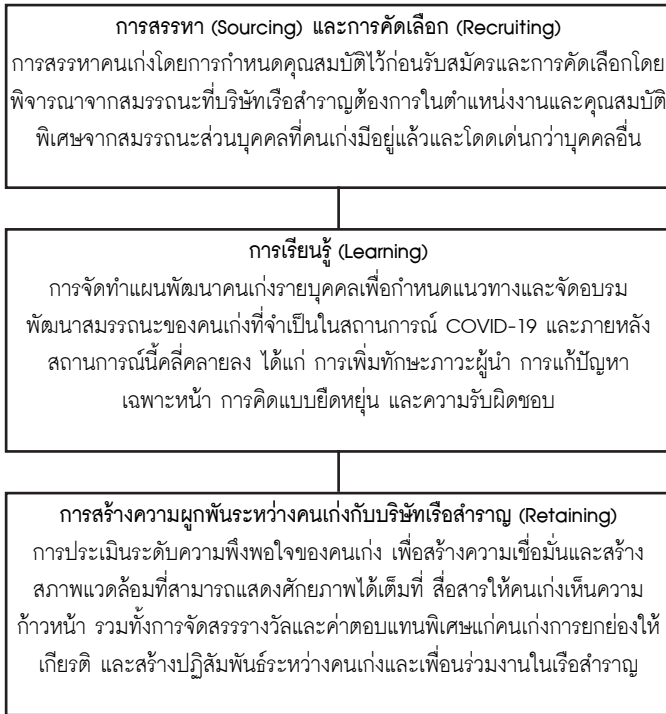
จากการที่คนเก่งมีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งมักมองหาโอกาสในการก้าวหน้าในการทำงาน และพร้อมจะลาออกไปยังบริษัทที่สามารถจูงใจด้วยข้อเสนอต่างๆ ผู้บริหารในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญจึงควรพิจารณาถึงปัจจัยที่ทำให้พนักงานคนเก่งมีทัศนคติไม่ดีต่องาน ประเมินความพึงพอใจของพนักงานกลุ่มคนเก่งอยู่เป็นระยะ เพื่อสร้างค่านิยมให้คนเก่งมีความรักในองค์กร รวมถึงสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน ได้แก่ การมีภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี การมีลักษณะงานที่ดี การมีค่าตอบแทนที่ดี และสามารถมีชีวิตประจำวันที่ดีทั้งบนเรือสำราญและระหว่างการพักบนฝั่ง ตลอดจนให้คนเก่งมีส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องสวัสดิการ (Gibson & Perkins, 2015)

เมื่อสามารถสร้างแรงจูงใจให้คนเก่งพึงพอใจในความต้องการขั้นพื้นฐานต่างๆ แล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการพยายามรักษาให้คนเก่งต้องการอยู่ในบริษัทเรือสำราญต่อในระยะยาว (Collings & Mellahi, 2009) ทั้งนี้จากคุณลักษณะที่เฉพาะตัวของคนเก่ง คือ การมีวิสัยทัศน์เป็นของตนเอง และมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ ดังนั้นการกำหนดเป้าหมาย และเกณฑ์การประเมินผลต้องชัดเจน เพื่อให้คนเก่งได้แสดงศักยภาพในการทำงานผ่านการมอบหมายงานที่ท้าทายเพื่อดึงทักษะของคนเก่งออกมาอย่างเต็มที่อย่าง อีกทั้งมีการจัดสรรรางวัล และค่าตอบแทนพิเศษให้กับคนเก่งเมื่อสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้า

หมายที่กำหนด รวมไปถึงการยกย่องให้เกียรติคนเก่ง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรในบริษัทเรือสำราญ ทั้งนี้ต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมกับบุคลากรคนอื่น ๆ ด้วย อีกทั้ง Gibson and Perkins (2015) ชี้ให้เห็นว่าพนักงานคนเก่งมีมุมมองต่อเพื่อนร่วมงานเสมือนครอบครัว รู้สึกผูกพันกับเพื่อนร่วมงานบนเรือสำราญมากกว่าเพื่อนที่รู้จักบนฝั่ง และมีการสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานระหว่างการล่องเรือ แสดงถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานบนเรือสำราญที่เป็นทั้งสถานที่ทำงานและที่พัก ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาพนักงานคนเก่ง

ทั้งนี้ด้วยสถานการณ์ COVID-19 ทำให้เกิดความท้าทายในสร้างปฏิสัมพันธ์กับพนักงานคนเก่งผ่านการประชุมออนไลน์ จึงเป็นเรื่องยากที่จะควบคุมดูแลให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อบริษัทด้วยจำนวนวันทำงานที่น้อยลง (Al-Badameh et al., 2019) อีกทั้งในช่วงวิกฤต COVID-19 ที่สถานการณ์ต่างๆ ในบริษัทเรือสำราญอยู่บนความไม่แน่นอน รวมกับความไม่มั่นคงทางจิตใจของพนักงานคนเก่ง ด้วยความเครียดเรื่องสถานะทางการเงิน ความเป็นห่วงครอบครัว และรู้สึกโดดเดี่ยวในสถานที่ทำงานบนเรือสำราญ ทำให้บริษัทเรือสำราญมีความเสี่ยงสูงในการสูญเสียพนักงานคนเก่ง เนื่องจากคนเก่งมักมองหาโอกาสดีๆ ที่จะได้รับค่าตอบแทน และจะเป็นที่ต้องการของบริษัทอื่นๆ ในการขับเคลื่อนบริษัทในสถานะวิกฤต ซึ่งคนเก่งยังมีความเชี่ยวชาญพิเศษนอกเหนือจากพนักงานธรรมดา หากบริษัทใช้แรงจูงใจทางลบเพื่อให้กลุ่มคนเก่งทำงาน จะส่งผลให้คนเก่งมองหาสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีกว่าและลาออกในที่สุด หากเป็นเช่นนั้นบริษัทจะเหลือแต่พนักงานธรรมดาบนเรือสำราญ อาจทำให้บริษัทเรือสำราญดำเนินการต่อไปได้ไม่เต็มที่และสูญเสียความสามารถทางการแข่งขัน เพราะการท่องเที่ยวบนเรือสำราญเกี่ยวข้องกับการให้บริการของพนักงานบนเรือสำราญเป็นสำคัญ โดยเฉพาะจากพนักงานคนเก่งที่มีความเชี่ยวชาญ

ในขณะเดียวกัน การสร้างความผูกพันกับพนักงานคนเก่ง ไม่ได้หมายความว่าแค่เพียง ค่าตอบแทนที่ดี เงินรางวัล โบนัส เท่านั้น เพราะยังมีสิ่งที่คุณเก่งให้คุณค่า คือ ความสุขในการทำงาน การสร้าง



การยอมรับในทีม ด้วยการพูดให้กำลังใจในเชิงสร้างสรรค์ การแสดงน้ำใจไมตรี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการคนเก่งสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญในยุค New Normal

ดังนั้นบริษัทเรือสำราญควรเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนเก่งและเพื่อนร่วมงาน ร่วมกับการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กร และสื่อสารกับพนักงานคนเก่งให้เห็นความก้าวหน้าในการทำงานที่บริษัทเรือสำราญ

การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่คนเก่งรู้สึกมีคุณค่าที่จะส่งผลต่อทัศนคติด้านบวกของคนเก่ง รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นให้กับพนักงานคนเก่งในสภาวะที่ยากลำบากนี้ ด้วยการวางแผนงานและหน้าที่ที่ชัดเจนเปิดโอกาสให้พนักงานคนเก่งพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ทำให้คนเก่งมั่นใจว่าการทำงานกับบริษัทเรือสำราญจะสร้างความก้าวหน้าในชีวิตได้มากกว่าการทำงานในรูปแบบอื่น รวมถึงจัดสรรให้คนเก่งได้มีเวลาพักให้พนักงานคนเก่งได้ใช้เวลาครอบครัว เนื่องจากคนเก่งอาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานเป็นอันดับแรก แต่ต้องการค้นหาความสมดุลของชีวิต (Johnson et al., 2022) จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารบริษัทเรือสำราญที่ต้องเรียนรู้พฤติกรรมของคนเก่งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 เพื่อทำความเข้าใจในการจูงใจกลุ่มคนเก่ง และสร้างความผูกพันระหว่างคนเก่งกับบริษัทเรือสำราญที่ให้ทั้งความสุขทางกายในสถานที่พักบนเรือสำราญ และความสุขทางจิตใจที่ตรงกับความต้องการของพนักงานคนเก่ง เพื่อรักษากลุ่มคนเก่งไว้ในฐานะกำลังสำคัญของบริษัทเรือสำราญ

บทสรุป

การบริหารจัดการคนเก่งเป็นความท้าทายของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญ ตั้งแต่กระบวนการสรรหาและคัดเลือกคนเก่งที่โดดเด่นจากบุคลากรทั่วไป รวมถึงการทำความเข้าใจธรรมชาติของคนเก่งที่เฉพาะตัว เพื่อวางแผนในการดัดศักยภาพของคนเก่ง และพัฒนาทักษะให้เหมาะสม ร่วมกับการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ทั้งยังต้องสร้างทัศนคติที่ใฝ่รู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบริษัทเรือสำราญ โดยเฉพาะการรักษาคนเก่งที่ไม่สามารถทำได้เพียงการให้ค่าตอบแทนที่เป็นเงิน แต่ยังอาศัยการสร้างควมมั่นคงทางจิตใจ ทางสังคม การก้าวหน้าในอาชีพ ทั้งนี้หากบริษัทเรือสำราญ เห็นความสำคัญของคนเก่ง และสามารถจูงใจคนเก่งให้อยู่กับหน่วยงานได้ซึ่งอาศัยการเข้าใจ

ถึงทัศนคติของคนเก่ง สามารถรักษาคนเก่ง โดยจะทำให้บริษัทเรือสำราญได้รับประโยชน์สูงสุดจากคนเก่งที่มีอยู่ภายใน และสามารถดึงดูดคนเก่งจากภายนอกให้เข้ามาอยู่กับบริษัท โดยคนเก่งเหล่านั้นจะทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่จนก่อให้เกิดประโยชน์แก่บริษัทเรือสำราญ และเป็นกำลังสำคัญในการพลิกฟื้นการดำเนินงานของบริษัทเรือสำราญที่กำลังย่ำแย่ในสถานการณ์ COVID-19 ด้วยทักษะต่างๆ ที่เป็นคุณสมบัติพิเศษของคนเก่ง

ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการคนเก่งในบริษัทเรือสำราญในยุค New Normal

ด้วยการท่องเที่ยวเรือสำราญที่มีมูลค่ามหาศาลนี้เกี่ยวข้องกับบริการด้วยพนักงานที่จะสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค New Normal การบริหารจัดการคนเก่งและรักษาคนเก่งให้อยู่กับบริษัทเรือสำราญได้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะคนเก่งเป็นกำลังสำคัญในบริษัทเรือสำราญ การศึกษาในครั้งนี้พบว่า กระบวนการบริหารจัดการคนเก่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเรือสำราญ ประกอบด้วย 1. การสรรหา (Sourcing) และการคัดเลือก (Recruiting) 2. การเรียนรู้ (Learning) 3. การสร้างความผูกพันระหว่างคนเก่งกับองค์กร (Retaining) และมีข้อเสนอแนะในแต่ละกระบวนการดังนี้

การสรรหาและคัดเลือกคนเก่งในบริษัทเรือสำราญ

1. ระบุคุณสมบัติพิเศษของคนเก่งที่ต้องการอย่างชัดเจน และมีกิจกรรมให้คนเก่งได้แสดงทัศนคติหรือความสามารถที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่น เพื่อให้คัดเลือกคนเก่งได้อย่างเหมาะสม

การสร้างการเรียนรู้ให้คนเก่งในบริษัทเรือสำราญ

1. ตรวจสอบทักษะของคนเก่งในปัจจุบันและความสามารถที่จำเป็นสำหรับบริษัท และพิจารณาว่าจะออกแบบการเรียนรู้อย่างไรให้

เหมาะสม ทั้งการอบรมเพิ่มเติม และการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานบนเรือสำราญ

2. เปิดโอกาสให้คนเก้งให้แสดงความคิดเห็น ถึงเนื้อหา วิธีการเรียนรู้ในสิ่งที่คนเก้งเห็นว่าจำเป็นต่อการบริการในยุค New Normal

3. มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายให้พนักงานคนเก้งได้เลือกเรียนเพื่อพัฒนาตนเองในสายอาชีพการบริการบนเรือสำราญ และสามารถจัดการเวลาเรียนส่วนตัวได้ เช่น การอบรมออนไลน์ โปรแกรมให้คำปรึกษา การเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ผู้บริหารในบริษัทเรือสำราญ มีวิธีการติดตามข้อมูลและวัดผล การเรียนรู้ และสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มคนเก้งเกี่ยวกับคุณภาพของการเรียนรู้และทำการปรับปรุงที่สอดคล้องกับความสนใจของคนเก้ง

การสร้างความผูกพันระหว่างคนเก้งกับบริษัทเรือสำราญ

1. เนื่องจากความเครียดในสถานการณ์ COVID-19 ควรมีการเรียนรู้ข้อกังวลที่แท้จริงและเฉพาะบุคคลของกลุ่มคนเก้ง ซึ่งอาจใช้เวลานาน ดังนั้นควรใช้แบบสำรวจหรือการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อเข้าใจความต้องการของคนเก้งที่จะช่วยกำหนดกลยุทธ์การสร้างความผูกพัน และรักษาคันเก้งให้มีประสิทธิภาพ

2. จัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและคนเก้งบนเรือสำราญอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากคนเก้งให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนและความสบายใจในสภาพแวดล้อมการทำงาน

3. สนับสนุนให้คนเก้งเดินทางไปพบครอบครัวในวันหยุด และพิจารณาสวัสดิการที่สนับสนุนครอบครัวของพนักงานคนเก้ง เนื่องจากคนเก้งให้ความสำคัญกับสังคมและครอบครัวบนฝั่งที่มักไม่มีเวลาได้พบ ด้วยการทำงานเป็นระยะเวลานานบนเรือสำราญ

เอกสารอ้างอิง

- สุกัญญา รัตธีธรรมโชติ. (2554). *พัฒนาดาวเด่นเพื่อองค์กรเป็นเลิศด้วย Talent Management by Competency Based Career Development and Succession Planning*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- Alan Robertson and Graham Abby. (2003). *Managing Talented People: Getting on with and Getting the Best from Your High Performers*. Pearson Education.
- Al-Badarneh, M., Shatnawi, H., Alananzeh, O., & Al-Makhadmeh, A. (2019). Job performance management: The burnout inventory model and intention to quit their job among hospitality employees. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 5(2), 1355—1375.
- All Cruise Jobs. (2022). *Available Cruise Ship Jobs*. Retrieved From: <https://www.allcruisejobs.com/>
- Aguinis, H., & Burgi-Tian, J. (2021). *Talent management challenges during COVID-19 and beyond: Performance management to the rescue*. BRQ Business Research Quarterly.
- Bardelle, C., & Lashley, C. (2015). Pining for home: Studying crew homesickness aboard a cruise liner. *Research in Hospitality Management*, 5(2), 207-214.
- Benner, M. J. and M. L. Tushman. (2001). Exploitation, exploration, and process management: the productivity dilemma revisited. *Academy of Management Review*, 28(2), 238-256.
- Bow, S. (2002). *Working on Cruise Ships*. Oxford: Vacation Work.

- Claus, L. (2019). HR disruption—Time already to reinvent talent management. *BRQ Business Research Quarterly*, 22(3), 207-215.
- Collings, D. G., & Mellahi, K. (2009). Strategic talent management: A review and research agenda. *Human resource management review*, 19(4), 304-313.
- Cruise Lines International Association. (2019). CLIA Releases 2020 State of the Cruise Industry Outlook Report. Retrieved From: <https://cruising.org/en/news-and-research/press-room/2019/december/clia-releases-2020-state-of-the-cruise-industry-outlook-report>.
- Cruise Lines International Association. (2020). CLIA Global Passenger Report 2020. Retrieved From: <https://cruising.org/-/media/research-updates/research/clia-one-resource-passenger-reports/clia-global-passenger-report--2020.ashx>
- David Mc A, B. (2016). The cruise industry: Past, present and future. *Journal of Tourism. Research*, 141.
- Delgado, R. (2017). The cruise industry: Destinations, opportunities, innovations, and challenges. *Journal of Advanced Management Science Vol*, 5(5), 387-393.
- Denneff, A. (2018). Identity construction in transient spaces: Hospitality work on-board cruise ships. *Tourism in Marine Environments*, 13(4), 231-241.

- Dolven, T. (2020). No information. No way off. 100,000 crew members remain in cruise ship limbo for months. Retrieved From: <https://www.stuff.co.nz/travel/travel-troubles/300014772/no-information-no-way-off-100000-crew-members-remain-in-cruise-ship-limbo-for-months>
- Eagle Hill Consulting. (2020). Battling employee burnout amidst the COVID-19 pandemic. Retrieved from: <https://www.eaglehillconsulting.com/opinion/battling-employee-burnout-amidstthe-covid-19-pandemic/>
- Gibson, P. (2017). 10 Talent Management and the Cruise Industry. *Cruise ship tourism*, 161.
- Gibson, P., & Perkins, L. (2015). A question of equilibrium: cruise employees at sea. *Tourism in Marine Environments*, 10(3-4), 255-265.
- Gibson, P., Lim, W. M., & Holmes, M. (2016). Keeping the customers happy: The importance of morale on cruise ships. *Tourism in Marine Environments*, 11(2-3), 136-145.
- Gibson, P., & Walters, C. (2012). Human resource management in the cruise industry. *The business and management of ocean cruises*, 101-113.
- Gubman, E. L. (1998). *The talent solution: Aligning strategy and people to achieve extraordinary results*. McGraw Hill Professional.
- Heinen, J. S., & O'Neill, C. (2004). Managing talent to maximize performance. *Employment Relations Today*, 31(2), 67.
- KPMG. (2020). KPMG 2020 CEO Outlook: COVID-19 Special Edition.

- Lewis, R. E., & Heckman, R. J. (2006). Talent management: A critical review. *Human resource management review*, 16(2), 139-154.
- Li, H., Zhang, P., & Tong, H. (2020). The Labour Market of Chinese Cruise Seafarers: Demand, Opportunities and Challenges. *Maritime Technology and Research*, 2(4), Manuscript-Manuscript.
- Lunn, T. (1992). *The talent factor: Key strategies for recruiting, rewarding and retaining top performers*. London: Kogan Page.
- McKinsey & Company. (2021). When will the COVID-19 pandemic end?. Retrieved from: <https://www.mckinsey.com/industries/healthcare-systems-and-services/our-insights/when-will-the-covid-19-pandemic-end#>
- Matuszewski, I., & Blenkinsopp, J. (2011). 'New kids on the ship': Organisational socialisation and sensemaking of new entrants to cruise ship employment. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 18(1), 79-87.
- Michaels, E., Handfield-Jones, H., & Axelrod, B. (2001). *The war for talent*. Harvard Business Press.
- Mihalcea, A. (2017). Employer branding and talent management in the digital age. *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, 5(2), 289-306.
- Perucic, D. (2007). The Impact of Globalization on Supply and Demand in The Cruise Industry. *Tourism & Hospitality Management*, 13(3), 665-680.

- Rabbi, F., Ahad, N., Kousar, T., & Ali, T. (2015). Talent management as a source of competitive advantage. *Journal of Asian business strategy*, 5(9), 208.
- Radic, A., Lück, M., Ariza-Montes, A., & Han, H. (2020). Fear and trembling of cruise ship employees: Psychological effects of the COVID-19 pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(18), 6741.
- Stringer, H., & Rueff, R. (2014). *Talent force: A new manifesto for the human side of business*. Pearson Education.
- Schweyer, A. (2004). *Talent Management System*. Canada: Wiley.
- Sears, D. (2003). Successful talent strategies: Achieving superior business result through market-focused staffing. *New York: American Management Association*.
- Simmonds, D (2003). *Designing and Delivering Training*. London: CIPD.
- Thorne, K., & Pellant, A. (2007). *The essential guide to managing talent: How top companies recruit, train, & retain the best employees*. Kogan Page Publishers.
- Thunnissen, M. (2016). Talent management: For what, how and how well? An empirical exploration of talent management in practice. *Employee Relations*, 38(1), 57-72.
- UNWTO. (2012). Cruise Tourism - Current Situation and Trends in Asia and the Pacific Asia Pacific Newsletter, 28-31.
- UNWTO. (2016). Sustainable Cruise Tourism Development Strategies

United Nations World Tourism Organization. (2020). Global guidelines to restart tourism. Retrieved From: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-05/UNWTO-GlobalGuidelines-to-Restart-Tourism.pdf>

Wondirad, A. (2019). Retracing the past, comprehending the present and contemplating the future of cruise tourism through a meta-analysis of journal publications. *Marine Policy*, 108, 103618.

ภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งเกาหลียุคปัจจุบัน¹
Figurative Language in contemporary Korean Teuroteus

สิทธินี ธรรมชัย *

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**Corresponding Author E-mail: sitthinee@yahoo.com*

Received: February 23, 2022

Revised: May 12, 2022

Accepted: June 17, 2022

Available: June 30, 2022

Abstract

The purpose of this research is to study the types of figurative language in Contemporary Korean teuroteus. The data is 280 Korean folk songs launched from A.D. 2000-2018. The result shows that 70 song's lyrics consist of four types of figurative language Including metaphor, simile, metonymy, and hyperbole. For the metaphor, it found two types those are metaphor of animation and metaphors of non-animation. As a consequence, they could divide into seven sub-categories according to their meaning, i.e. metaphor of person, metaphor of place, metaphor of vehicle, metaphor of equipment, metaphor of food, metaphor of thing, metaphor of object and metaphor of energy. Whereas the form of metaphorical language reflects the concepts of love is a person, concerning of is a person, date is a people, youth is a people, nature is a people, mind is a place, love is a place, people is a place, man is a boat, loneliness is a food, mind is a thing, date is a thing, youth is a thing, destiny is a book, happiness is liquid, friendship is liquid, and love is energy. The simile in Korean teuroteus compare people, things and feelings with nature, animals, objects such as honey, reeds, butterflies. The word forms used as metonymy were found with two types,

THE PART FOR THE WHOLE and THE OBJECT FOR THE USER. Hyperbole refers to an act that is impossible in real life, such as running across an ocean. The occurrence of lightning strikes etc.

The patterns of figurative language used in Contemporary Korean teuroteus arise from both vocabulary and grammar. It observed that there are comparative words in the simile. In addition, comparisons can state by using verbs. From the analysis of Korean teuroteus, it revealed that contemporary Korean teuroteus still use denotative meaning words, emphasizing on the fun of the lyrics and the melodies. The lyrics also tell the daily life stories. Moreover, it also mentions about the season changes, environment, scenery, and the reinforcement for moral support to fight for life.

Keywords:

Figurative Language , Korean Language, Korean Teuroteus

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งเกาหลีในยุคปัจจุบัน โดยศึกษาจากเพลงลูกทุ่งเกาหลี ตั้งแต่ปี 2000-2018 จำนวนประมาณ 280 เพลง ผลการวิจัยพบว่า เนื้อเพลงลูกทุ่งของเกาหลีมีการใช้ภาษาภาพพจน์ทั้งสิ้น 70 เพลง และพบรูปแบบภาษาภาพพจน์ที่ใช้ในเพลงลูกทุ่งเกาหลี 4 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณ์ อุปมา นามนัย อติพจน์ โดยการใช้อุปลักษณ์ในเพลงลูกทุ่งเกาหลีพบว่ามี 2 ประเภทคือ อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต และอุปลักษณ์สิ่งไม่มีชีวิต ทั้งนี้สามารถจำแนกประเภทย่อยตามความหมายได้ 7 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณ์คน อุปลักษณ์สถานที่ อุปลักษณ์ยานพาหนะ อุปลักษณ์อาหาร อุปลักษณ์สิ่งของ อุปลักษณ์วัตถุ อุปลักษณ์พลังงาน โดยรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ ได้แก่ ความรักเป็นคน ความคิดถึงเป็นคน วันเวลาเป็นคน วัยหนุ่มสาวเป็นคน ธรรมชาติเป็นคน ใจเป็นสถานที่ ความรักเป็นสถานที่ คนเป็นสถานที่ คนเป็นเรือ ความเหงาเป็นอาหาร ใจเป็นสิ่งของ วันเวลาเป็นสิ่งของ วัยหนุ่มสาวเป็นสิ่งของ โชคชะตาเป็นหนังสือ ความสุขเป็นของเหลว มิตรภาพเป็นของเหลว และความรักเป็นพลังงาน อุปมาในเพลงลูกทุ่งเกาหลีจะมีการเปรียบคน สิ่งของ และความรู้สึกกับธรรมชาติ สัตว์ สิ่งของต่างๆ เช่น น้ำผึ้ง ต้นอ้อ ผีเสื้อ รูปภาษาที่ใช้ นามนัยในพบว่ามีแบบส่วนหนึ่งอ้างอิงถึงทั้งหมดและแบบสิ่งของอ้างอิงถึงผู้ใช้ และในส่วนของอติพจน์เป็นการกล่าวถึงการกระทำที่ไม่อาจเป็นไปได้ในชีวิต

จริง เช่น การวิ่งข้ามมหาสมุทร การเกิดฟ้าผ่า เป็นต้น
รูปแบบของการใช้ภาษาภาพพจน์ในเพลงลูกทุ่ง
เกาหลีที่พบปรากฏการใช้ที่เกิดจากคำศัพท์และไวยากรณ์
การใช้อุปมาในเพลงลูกทุ่งเกาหลี การใช้คำในการเปรียบเทียบ
และการเปรียบเทียบโดยใช้คำกริยา จากการวิเคราะห์
เนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลีทำให้ทราบว่าเนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลี
ยุคปัจจุบันยังคงใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมาเน้นความ
สนุกสนานของเนื้อเพลงและท่วงทำนองเพลงเป็นส่วนใหญ่
มีการเล่าเรื่องราวในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีเนื้อ
เพลงที่กล่าวถึงฤดูกาลต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อม
ทิวทัศน์ อีกทั้งยังมีเนื้อเพลงที่เสริมสร้างกำลังใจให้ลุกขึ้น
สู้กับชีวิตต่อไป

คำสำคัญ: ภาษาภาพพจน์ ภาษาเกาหลี
เพลงลูกทุ่งเกาหลี

บทนำ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของ “ภาพพจน์” ไว้ว่า ภาพพจน์ ความหมาย คือ (พาบพด) น. ถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหารทำให้นึกเห็นเป็นภาพ, ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิผล ต่อความคิด ความเข้าใจ ให้จินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่าง กว้างขวางลึกซึ้งกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา

ภาษาภาพพจน์หรือเรียกว่าภาษาเปรียบเทียบเป็นภาษาที่ไม่ได้แสดงความหมายตรงตามตัวอักษร เหมือนความหมายหลัก ทั้งนี้ความหมายหลัก (Literal meaning) เป็นความหมายตรงซึ่งเป็นความหมายที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา หรือความหมายตรงตามตัวอักษร ส่วนความหมายอีกชนิดหนึ่งคือ ความหมายที่ไม่ตรงตามตัวอักษรซึ่งได้ใช้คำว่า “ความหมายเปรียบเทียบ” (Figurative meaning) เป็นความหมายที่เกิดจากการเปรียบเทียบไม่มีความหมายตรงตามตัวอักษร หรือใช้ว่าเป็นการใช้ภาษาภาพพจน์ (สุริยา รัตนกุล, 2544: 120) Ungerer, F.& H.-J. Schmid (1996) อ้างถึงใน ชัชวดี ศรีลัมพ์ (2550) ได้สรุปว่าภาษาเชิงเปรียบเทียบหรือภาษาภาพพจน์เกิดจากการเปรียบเทียบเป็นภาษาเชิงวรรณกรรม วาทศาสตร์ หรือด้านวัจนลีลาศาสตร์ซึ่งมุ่งอธิบายด้านกลวิธีทางสุนทรียภาพของการสร้างสรรค์ภาษาโดยได้แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามความหมายที่เกิดจากการเปรียบเทียบและแบ่งตามโครงสร้างของภาษา ได้แก่ อุปลักษณ์ (Metaphor) หมายถึงการเปรียบเทียบโดยการนำสิ่งที่ต่างกันสองสิ่งหรือมากกว่านั้นแต่มีคุณสมบัติบางประการที่ร่วมกัน อุปมา (Simile) หมายถึงการนำเอาสิ่งที่ต่างกันสองสิ่งมาเปรียบเทียบกันโดยมีการใช้คำเชื่อม นามนัย (Metonymy) หมายถึงการใช้คำหรือวลีซึ่งแสดงลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งๆ หนึ่งมาแสดงความหมายแทนที่สิ่งทีกล่าวถึงทั้งหมด อติพจน์ (Hyperbole) หมายถึงการเปรียบเทียบซึ่งเป็นกล่าวเกินจริง โดยเป็นการกล่าวแสดงความรู้สึก

หรือเมื่อต้องการย้ำความหมาย ปฏิพจน์หรือปฏิวาทะ (Oxymoron) หมายถึงการนำคำและความหมายที่ไม่สอดคล้องกัน และดูเหมือนว่าจะขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกันเพื่อให้เกิดความหมายใหม่ขึ้น ปฏิทรรศน์หรือปฏิกาดพจน์ (Paradox) หมายถึง การใช้ภาษาประเภทข้อความที่มีความหมายขัดแย้งกันมาเพื่อเปรียบเทียบกับอีกอันเพื่อให้การเปรียบเทียบชัดเจนยิ่งขึ้น บุคลาธิษฐาน (Personification) หมายถึง การสมมุติให้สิ่งต่างๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ มีกริยาอาการแบบมนุษย์ และสมพจน์ (Synecdoche) หมายถึง การกล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงบางส่วนของทั้งหมด แต่มีความหมายคลุมทั้งหมด นอกจากนี้วิเศษ ราชะ ประโคน (2550) กล่าวว่า ภาษาภาพพจน์คือ ภาษาหรือถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพในใจเกิดจินตนาการ ภาษาภาพพจน์มีความสำคัญคือช่วยเสริมให้สำนวนโวหารดีขึ้นและเกิดภาพในใจได้ชัดเจน โดยเฉพาะในสิ่งที่เป็นามธรรมจะเกิดเป็นรูปธรรมที่แจ่มชัด โดยได้แบ่งภาษาภาพพจน์ออกเป็น 8 ประเภท คือ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อุนามนัย นามนัย อธิพจน์ ปฏิพจน์ และสัทพจน์ ทั้งนี้ในการศึกษาภาษาต่างประเทศสิ่งที่จำเป็นคือต้องมีความเข้าใจทั้งในความหมายตรงและความหมายเปรียบ หรือความหมายในเชิงภาพพจน์ ซึ่งแสดงวัฒนธรรมและสะท้อนแนวคิดของเจ้าของภาษา การศึกษาภาษาภาพพจน์จะทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจความหมายภาษาต่างประเทศนั้นๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารกับเจ้าของภาษาได้เข้าใจกันอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้สิ่งที่แสดงภาษาภาพพจน์อย่างเห็นได้ชัดเจนสิ่งหนึ่งก็คือเพลง โดยเฉพาะเพลงลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาของเพลงที่เข้าใจง่าย ภาษาในเนื้อเพลงลูกทุ่งได้ถูกกลั่นกรองมาจากสังคมและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ อีกทั้งเป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ทั้ง ความรัก ความสุข ความโศกเศร้า หรือความสนุกสนาน สร้างความผ่อนคลาย นอกจากนี้มีหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังแล้ว เพลงลูกทุ่งยังเป็นเหมือน

กระจุกสะท้อนความเป็นอยู่และสภาพของสังคมในยุคนั้น ๆ โดยเนื้อเพลงมีการบันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมยุคนั้นอีกด้วย

เพลงลูกทุ่งเกาหลี หรือชาวเกาหลีเรียกว่า “트로트” (Teuroteus) เป็นเพลงที่เกิดขึ้นมาในสังคมเกาหลีตั้งแต่ยุคอาณานิคมญี่ปุ่น ปีค.ศ. 1922 ขอนจียง (전지영, 2016) ได้แบ่งยุคสมัยของเพลงลูกทุ่งเกาหลีไว้ ได้แก่ ยุคอาณานิคม ยุคผ่านเจ็บปวดของสงคราม(ช่วงหลังได้รับเอกราชถึงปีค.ศ. 1950) ยุคเงาของสมัยใหม่ (ช่วงปี ค.ศ. 1960 ถึงปี ค.ศ. 1970) และยุคการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่เกิดขึ้นหลังปีค.ศ. 1980) โดยยุคอาณานิคมหมายถึง ยุคที่เกาหลีตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศญี่ปุ่น ยุคผ่านความเจ็บปวดของสงครามหมายถึง ยุคหลังจากที่เกาหลีได้รับเอกราช แต่ยังคงบอบช้ำต้องเยียวยาความเจ็บปวดจากสงครามทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ ในส่วนของยุคเงาของสมัยใหม่ หมายถึง ยุคที่เกาหลีเริ่มก่อร่างสร้างประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และยุคการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ หมายถึง ยุคที่เกาหลีกำลังพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและพัฒนาตนเองออกสู่สายตาชาวโลก จากการแบ่งยุคของเพลงลูกทุ่งเห็นได้ว่า เพลงลูกทุ่งเกาหลีเป็นบทเพลงที่มีความสัมพันธ์กับชาวเกาหลีตั้งแต่อดีต โดยเพลงลูกทุ่งเริ่มเป็นที่นิยมในชนบทและมักจะสะท้อนสภาพสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งเพลงลูกทุ่งเป็นเพลงชนิดหนึ่งซึ่งแสดงความเป็นพื้นบ้านและแสดงให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ ซึ่งผู้คนมักสรรค์สร้างความบันเทิงโดยการร้อง เต้น มีการแต่งเพลงเพื่อขับร้องในโอกาสต่าง ๆ ทำให้เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่สะท้อนสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนในสังคมได้ นอกจากนี้เพลงลูกทุ่งมีความโดดเด่นคือ ภาษาที่ใช้ในเพลงลูกทุ่งเป็นภาษาที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมา และในเนื้อเพลงมีนำสิ่งต่าง ๆ มาเปรียบใช้เพื่อเพิ่มอรรถรสของเพลง ปัจจุบันในประเทศเกาหลีเพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมทั้งในต่างจังหวัดและครอบคลุมไปถึงในเมืองหลวง มีการผสมผสานท่วงทำนองเพลงให้สนุกสนานและ

สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสังคมของเกาหลียุคใหม่ ผู้คนในทุกระดับชั้นชอบเห็นได้จากการที่เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมสูงสุดในการจัดอันดับเพลงฮิต ซึ่งเพลงลูกทุ่งที่ี้อีตต่างก็มีการประพันธ์โดยการใช้ภาษาที่งดงามสอดคล้องกับสังคมในยุคสมัย

การศึกษาเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งเกาหลีมีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน แต่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาของเพลงลูกทุ่งและลักษณะเฉพาะตัวของเพลงลูกทุ่งรวมทั้งนักร้องลูกทุ่งแต่ละคน ยกตัวอย่างได้แก่ ขอนจียอง (전지영, 2016) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านดนตรีและระดับความนิยมของเพลงลูกทุ่งเกาหลีในช่วงหลัง ปี 2010 เปรียบเทียบกับปี 1930- 2000 คิมฮโยวอน (김효원, 2017) ศึกษาลักษณะการร้องเพลงลูกทุ่งของนักร้องชาย ได้แก่ ฮยอนซอล ชงแดควาน แทจินอา และซอลฮุนโด ขางยูจอง (장유정, 2005) ศึกษาลักษณะพิเศษของเพลงลูกทุ่งยุคปัจจุบันในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2004 ของบอมฮี (정범희, 2015) ศึกษาทวิวิธีการร้องเพลงของลิมินจา ในส่วนของการศึกษาที่เกี่ยวกับภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งได้แก่ Sithinee Thammachai (2015) ได้ศึกษาอุปลักษณ์ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งเกาหลีช่วงปี 2014 ทั้งนี้ ขอนจียอง (전지영, 2016) ได้กล่าวว่าการศึกษาเพลงลูกทุ่งเกาหลีเป็นกระบวนการศึกษาที่สำคัญในการเรียนรู้การเติบโตของวัฒนธรรมและศิลปะต่างๆ ของชนชาตินั้น อีกทั้งการวิเคราะห์เพลงลูกทุ่งยังช่วยในการค้นหาสภาพของยุคสมัยและสังคมของชาตินั้นๆ อีกด้วย ดังนั้น เพลงลูกทุ่งเกาหลีจึงควรค่าแก่การนำมาศึกษาและวิเคราะห์ในด้านภาษาภาพพจน์เป็นอย่างมากเพื่อเป็นองค์ความรู้ในด้านวัฒนธรรมการใช้ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงลูกทุ่งเกาหลีในยุคปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในเกาหลี เช่น มีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น มีการจ้างงานเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม ลักษณะของเนื้อเพลงจึงสะท้อนออกมาจากปัจจัยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การศึกษาเพลงลูกทุ่งในยุคปัจจุบันจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาเกาหลี นอกจากนี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้ที่ทำให้ชาวไทยได้รู้จักกับสังคมและวัฒนธรรมเกาหลีผ่านเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงประเภทของภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งเกาหลี
2. เพื่อวิเคราะห์ประเภทการใช้ภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งเกาหลี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะเพลงลูกทุ่งในสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้เท่านั้น
2. เพลงลูกทุ่งเกาหลีที่ติดอันดับยอดนิยมระหว่างปี 2000-2018 จำนวน 280 เพลง จาก Mnet. 트로트 차트 - 엠넷 차트. <http://mnet.interest.me/chart/TROT/ALL/> โดยเว็บไซต์นี้เป็นเว็บไซต์ที่ได้รวบรวมเพลงลูกทุ่งเกาหลีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีผู้เข้าชมเว็บไซต์นี้เป็นจำนวนมาก

วิธีการคัดเลือกข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมเนื้อเพลงและแปลเพลงลูกทุ่งเกาหลีจำนวน 280 เพลง
2. ใส่อัตลักษณ์ลำดับของเพลงและชื่อนักร้องด้านหลังข้อมูลที่วิเคราะห์ เช่น (51, 째짜라, 장윤정) หมายถึง เพลงที่ 51 ชื่อเพลง 째짜라 ขับร้องโดย 장윤정
3. ดำเนินการวิเคราะห์ภาษาภาพพจน์ในเนื้อเพลงและแบ่งประเภทของภาษาภาพพจน์ที่พบ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งเกาหลีที่ติดอันดับยอดนิยมระหว่างปี 2000 - 2018 จำนวนประมาณ 280 เพลง ทำให้ทราบว่าในเนื้อเพลงลูกทุ่งของเกาหลีมีการใช้ภาษาภาพพจน์ทั้งสิ้น 70 เพลง และพบรูปแบบภาษาภาพพจน์ที่ใช้ในเพลงลูกทุ่งเกาหลี 4 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณ์ อุปมา นามนัย อติพจน์ ซึ่งในผลการวิจัยจำแนกได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อุปลักษณ์ (Metaphor)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อเพลงลูกทุ่งจำนวน 280 เพลง พบว่าในเพลงลูกทุ่งเกาหลีมีรูปภาพที่เป็นอุปลักษณ์ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้รวมภาษาภาพพจน์ที่เป็นบุคลาธิษฐานไว้ในประเภทของอุปลักษณ์ โดยจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต และอุปลักษณ์สิ่งไม่มีชีวิต ทั้งนี้สามารถจำแนกประเภทย่อยตามความหมายได้ 7 ประเภท ดังนี้

1.1 อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต หมายถึง รูปภาพที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ได้แก่ คน สัตว์ หรือพืช มาใช้ ในการศึกษาครั้งนี้พบอุปลักษณ์สิ่งมีชีวิตที่ใช้คือ อุปลักษณ์คน

1.1.1 อุปลักษณ์คน

อุปลักษณ์คน หมายถึง รูปภาพที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของคนมาใช้ เช่น พฤติกรรมของคน ลักษณะทางกายภาพของคน อาชีพ เป็นต้น จากการศึกษาพบรูปภาพที่เป็นอุปลักษณ์คน และแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับคนมีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ความรักเป็นคน

짜라라짜짜짜
잘가요 안녕 내사랑
반짝 반짝 반짝이는
밤하늘의 별을 보며
(51, 째짜라, 장윤정)

จาราราจาจจา
ลาก่อน โชคดีนะ ความรักของฉัน
มองดาวบนท้องฟ้ายามกลางคืน
ที่ส่องประกายวิบวับๆ

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘잘가요’ แปลว่า “โชคดีนะ” ซึ่งใช้กล่าวการทักทาย แต่หากพิจารณาถึงความหมายตรงของ ‘잘가요’ แปลว่า “ไปดีนะ” โดยคำว่า ‘가다’ มีความหมายว่า “ไป” ซึ่งคำกริยานี้ใช้ได้หลายบริบท แต่ในเนื้อเพลงใช้กับประธานที่เป็นคน แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘사랑’ ซึ่งแปลว่า “ความรัก” โดยคุณสมบัติของความรักที่สามารถทำอะไรต่างๆ ได้เหมือนคน ทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณณ์นี้ว่า ความรักเป็นคน

2) ความคิดถึงเป็นคน

한올 한올 타는 가슴 어디에 둘까
그리운 만 사랑에 졌네
(25, 사랑님, 김용임)

หนึ่งหยด หนึ่งหยดที่อยู่ในใจนั้นวางไว้ที่ไหนนะ
ใจที่คิดถึงแพ้ต่อความรักเสียแล้ว

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘지다’ แปลว่า “แพ้” ซึ่งใช้กับคนโดยบอกสภาพของการแพ้หรือชนะ แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘그리움’ ซึ่งแปลว่า “ความคิดถึง” แปลว่า “ความคิดถึงแพ้ความรัก”

โดยคุณสมบัติของความคิดถึงที่มีคุณสมบัติเหมือนคนที่สามารถแพ้หรือชนะในการแข่งขันต่าง ๆ ได้ เป็นการนำคำในวงความหมายของคนมาใช้กับความคิดถึงทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่าความคิดถึงเป็นคน

3) วันเวลาเป็นคน

세월아 가지를 말아라

묻지마세요~물어보지 마세요

(41, 묻지 마세요, 김성환)

วันเวลาเจ้าเอ๋ย ได้โปรดอย่าผ่านเลยไป

โปรดอย่าถาม อย่าถามผมเลย

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘가다’ แปลว่า “ไป” ซึ่งใช้กับคน แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘세월’ ซึ่งแปลว่า “วันเวลา” โดยคุณสมบัตินี้ของวันเวลาที่มีคุณสมบัติในการไปมาได้เหมือนคน เป็นการนำคำในวงความหมายของคนมาใช้กับวันเวลาทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า วันเวลาเป็นคน

4) วัยหนุ่มสาวเป็นคน

청춘아 너는 어찌

모른척 하고 있느냐

나를 버린 사람보다

니가 더욱 무정하더라

(104, 고장난 벽시계, 강진)

วัยหนุ่มสาวเอ๋ย เหตุใดจึงทำเหมือนกับว่าไม่รู้

เธอมันไร้หัวใจยิ่งกว่าคนที่เคยทอดทิ้งฉัน

จากเนื้อเพลงข้างต้น จากบทเพลงข้างต้นถือว่าเป็นอุปลักษณ์ เพราะมีการนำคำว่า ‘모르다’ แปลว่า “ไม่รู้จักรัก” และรูปแบบประโยค ‘(으)ㄴ척하다’ แปลว่า “แกล้งทำเป็น” ซึ่งเป็นคำและรูปแบบประโยค

ที่ใช้กับประธานที่เป็นคน ดังนั้นเมื่อนำคำและรูปแบบประโยคนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘췌춘’ ซึ่งแปลว่า “วัยหนุ่มสาว” โดยเนื้อเพลงนี้เป็นการใช้คำในวงความหมายของคนมาใช้ในวงความหมายของวัยหนุ่มสาว ทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า วัยหนุ่มสาวเป็นคน

5) ธรรมชาติเป็นคน

여기가 끝인가 봐요 추억이 남아있는데

당신과 나 사랑한건 하늘도 땅도 알아요

(179, 나쁜남자, 신유)

มันคงจบลงแล้ว ความทรงจำยังหลงเหลืออยู่

ความรักของเราสองคน ท้องฟ้ากับพื้นดินก็รู้เห็นเป็นใจ

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘알다’ แปลว่า “รู้หรือรู้จัก” ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในวงความหมายที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของคน แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘하늘’ แปลว่า “ฟ้า” และ ‘땅’ แปลว่า “ผืนดิน” โดยคุณสมบัติของฟ้าและผืนดินซึ่งเป็นธรรมชาติที่มีการกระทำเหมือนคน เนื้อเพลงนี้เป็นการใช้คำในวงความหมายของคนมาใช้ในวงความหมายของธรรมชาติ ทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า ธรรมชาติเป็นคน

1.2 อุปลักษณ์สิ่งไม่มีชีวิต รูปภาษาที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของสิ่งไม่มีชีวิตต่าง ๆ ได้แก่ สถานที่ สิ่งของ วัตถุ เป็นต้น มาใช้ในเนื้อเพลง ในการศึกษาครั้งนี้พบอุปลักษณ์สิ่งไม่มีชีวิตที่ใช้คือ อุปลักษณ์สถานที่ อุปลักษณ์อาหาร อุปลักษณ์สิ่งของ อุปลักษณ์วัตถุ อุปลักษณ์พลังงาน และอุปลักษณ์ธรรมชาติ

1.2.1 อุปลักษณ์สถานที่ รูปภาษาที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของสถานที่มาใช้ เช่น คำบ่งชี้ ‘여’, ‘여기’ ที่ใช้กับสถานที่ ลักษณะของสถานที่ เป็นต้น จากการศึกษาพบรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณ์สถานที่ และแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับสถานที่ที่มีราย

ละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ใจเป็นสถานที่

마음속에 무거운 짐 던져 버리고 오늘도 웃음으로 살아나
보세

(81, 여여, 금잔디)

โยนทิ้งภาระหนักอึ้งในใจทิ้งไป และวันนี้ก็เช่นกันลอง
ใช้ชีวิตยิ้มแย้มดู

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘무거운 짐’ แปลว่า “ภาระ
หนักอึ้ง” และใช้คำบ่งชี้ ‘에’ แปลว่า “ที่” แสดงสถานที่ แต่ในเพลงนี้
นำมาใช้กับคำว่า ‘마음속’ ซึ่งแปลว่า “ในใจ” โดยคุณสมบัติของใจที่มี
บริเวณเหมือนสถานที่ ซึ่งเป็นการนำคำในวงความหมายของสถานที่มา
ใช้กับใจทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณณ์นี้ว่า ใจเป็นสถานที่

2) ความรักเป็นสถานที่

내 인생에도 봄이 온다 내 사랑에도 꽃이 핀다
분위기 좋고 좋고 느낌이 와요 와요

(103, 분위기 좋고 (Solo), 송대관)

ในชีวิตของฉัน เมื่อฤดูใบไม้ผลิมาถึง
ดอกไม้ผลิบานในความรัก

บรรยากาศดี และดีอารมณ์ดี ฉันรู้สึกได้ถึงมัน

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘꽃이 핀다’ แปลว่า “ดอกไม้
บาน” และใช้คำบ่งชี้ ‘에’ แปลว่า “ที่” แสดงสถานที่ แต่ในเพลงนี้
นำมาใช้กับคำว่า ‘사랑’ ซึ่งแปลว่า “ความรัก” ซึ่งถ้าแปลความหมายตรง
ของ ‘내 사랑에도 꽃이 핀다’ จะแปลว่า “ดอกไม้บานที่ความรักของฉัน”
โดยคุณสมบัติของความรักที่มีบริเวณเหมือนสถานที่ เป็นการนำคำใน
วงความหมายของสถานที่มาใช้กับความรักทำให้เห็นมโนทัศน์จากการ
ใช้อุปลักษณณ์นี้ว่า ความรักเป็นสถานที่

3) คนเป็นสถานที่

남자는 배 여자는 항구
보내주는 사람은 말이 없는데
떠나가는 남자가 무슨 말을 해
뱃고동 소리도 울리지 마세요

(168, 남자는 배 여자는 항구, 심수봉)

ผู้ชายเป็นเรือ ผู้หญิงเป็นท่าเรือ
คนที่มาส่งไม่พูดอะไร
แต่ผู้ชายที่กำลังจะไปพูดขึ้นมา
อย่าส่งเสียงสัญญาณเรือเลยนะ

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้ข้อความว่า ‘여자는 항구’ แปลว่า “ผู้หญิงเป็นท่าเรือ” โดยคุณสมบัติของคนที่มีบริเวณเหมือนสถานที่ เนื้อเพลงข้างต้นนี้มีการเปรียบผู้ชายเป็นเรือและเปรียบผู้หญิงเป็นท่าเรือ กล่าวคือเมื่อผู้ชายจะจากไปก็เหมือนเรือกำลังออกจากฝั่งท่าเรือ ซึ่งผู้หญิงที่เปรียบเป็นฝ่ายท่าเรือก็ไม่ต้องส่งเสียงใดๆ เพราะไม่มีประโยชน์อีกต่อไป เป็นการนำคำในวงความหมายของสถานที่มาใช้กับคนทำให้เห็นในทัศนจากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า คนเป็นสถานที่

1.2.2 อุปลักษณ์ยานพาหนะ

รูปภาพที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของยานพาหนะมาใช้ เช่น ขับ จี๋ โดยสาร เป็นต้น จากการศึกษาพบรูปภาพที่เป็นอุปลักษณ์ยานพาหนะ และแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับยานพาหนะมีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) คนเป็นเรือ

남자는 배 여자는 항구
보내주는 사람은 말이 없는데
떠나가는 남자가 무슨 말을 해
뱃고동 소리도 울리지 마세요

(168, 남자는 배 여자는 항구, 심수봉)

ผู้ชายเป็นเรือ ผู้หญิงเป็นท่าเรือ
คนที่มาส่งไม่พูดอะไร
แต่ผู้ชายที่กำลังจะไปพูดขึ้นมา
อย่าส่งเสียงสัญญาณเรือเลยนะ

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้ข้อความว่า ‘남자는 배’ แปลว่า “ผู้ชายเป็นเรือ” โดยคุณสมบัติของคนที่เป็นยานพาหนะ คือสามารถขับเคลื่อนหรือโดยสารได้ เนื้อเพลงข้างต้นนี้มีการเปรียบผู้ชายเป็นเรือ กล่าวคือเมื่อผู้ชายจะจากไปก็เหมือนเรือกำลังออกจากฝั่งท่าเรือ เป็นการนำคำในวงความหมายของสถานที่มาใช้กับคนทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า คนเป็นเรือ

1.2.3 อุปลักษณ์อาหาร หมายถึงรูปภาพที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของอาหารมาใช้ เช่น กิน ดื่ม เป็นต้น จากการศึกษาพบรูปภาพที่เป็นอุปลักษณ์อาหาร และแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับอาหารมีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ความเหงาเป็นอาหาร

바람속으로 걸어갔어요
이른 아침에 그 찻집
마른꽃 걸린 창가에 앉아
외로움을 마셔요

(13, 그 겨울의 찻집, 조용필)

ฉันเดินผ่านสายลม
ที่ร้านน้ำชาในตอนเช้าตรู่
นั่งข้างหน้าต่างที่แขวนดอกไม้แห้งไว้
ดื่มด่ำกับความเหงา

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘마시다’ แปลว่า “ดื่ม” ซึ่งคำนี้ใช้กับของเหลว โดยเป็นประเภทของอาหาร แต่ในเนื้อเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘외로움’ ซึ่งแปลว่า “เหงา” แปลโดยตรงว่า “ดื่มความเหงา” คุณสมบัติของความเหงาที่มีคุณสมบัติเหมือนอาหารที่เราสามารถกิน

หรือดื่มได้เป็นการนำคำในวงความหมายของอาหารมาใช้กับความเหงา ทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า ความเหงาเป็นอาหาร

1.2.4 อุปลักษณ์สิ่งของ หมายถึง รูปภาษาที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของสิ่งของมาใช้ เช่น ให้ยืมสิ่งของ การบรรจสิ่งของ เป็นต้น จากการศึกษาพบรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณ์สิ่งของ และแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งของ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ใจเป็นสิ่งของ

가슴 아픈 사연을 담고
눈물 흐르고 흐르고 흘러도
나를 위로해 줄 그대라는 사람을
아 두 번 다시 아 못할 사랑
가슴 찢어지는 아픔이 와도
그대만 사랑 할래요

(47, 일편단심, 금잔디)

เก็บเรื่องราวที่เจ็บปวดรวดร้าวหัวใจ
แม่น้ำตาจะไหลออกมา ไหลเรื่อยมา ไหลเรื่อยไป
คนแบบคุณที่คอยปลอบโยนฉัน
ความรักที่มีอาจมิได้เป็นครั้งที่สอง
แม้ความเจ็บปวดร้าวรานราวกับหัวใจจะฉีกขาดจะคืบ

คลานเข้ามา

ฉันก็จะยังคงรักเพียงคุณ

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘담다’ แปลว่า “ใส่หรือบรรจุ” และคำบ่งชี้กรรม ‘을’ ซึ่งใช้กับสิ่งของ แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘가슴’ ซึ่งแปลว่า “ใจ” โดยคุณสมบัติของใจที่สามารถนำไปใส่หรือบรรจุ ได้เหมือนสิ่งของคือสามารถนำไปใส่หรือบรรจุลงในภาชนะได้ ซึ่งเป็นการนำคำในวงความหมายของสิ่งของมาใช้กับใจทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า ใจเป็นสิ่งของ

2) วันเวลาเป็นสิ่งของ

고장난 벽시계는 멈추었는데
저 세월은 고장도 없네

(104, 고장난 벽시계, 강진)

นาฬิกาแขวนที่พักหยุดเดินแต่
ช่วงเวลาของฉันไม่แม้แต่จะพังเลย

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘고장나다’ แปลว่า “พังหรือเสีย” ซึ่งใช้กับสิ่งของ ในที่นี้คือเครื่องจักร แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘세월’ ซึ่งแปลว่า “วันเวลา” โดยคุณสมบัติของวันเวลาที่มีสภาพการพังหรือเสียเหมือนเครื่องจักรซึ่งถือว่าเป็นสิ่งของ เนื้อเพลงนี้เป็นการนำคำในวงความหมายของสิ่งของมาใช้กับวันเวลาทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า วันเวลาเป็นสิ่งของ

3) วัยหนุ่มสาวเป็นสิ่งของ

들어라 한잔 술
청춘을 담고
두잔 술에 의리를 담아

(270, 항구의 남자, 박상철)

เข้ามาดื่มกันสักแก้วสิ
เติมเต็มวัยหนุ่มสาว
สองแก้วเติมเต็มความผูกพัน

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘담다’ แปลว่า “ใส่” และคำบ่งชี้กรรม ‘을’ ซึ่งใช้กับสิ่งของ แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘청춘’ ซึ่งแปลว่า “วัยหนุ่มสาว” โดยคุณสมบัติของวัยหนุ่มสาวที่มีคุณสมบัติเหมือนสิ่งของคือสามารถนำไปใส่หรือบรรจุลงในภาชนะได้เนื้อเพลงนี้เป็นการใช้คำในวงความหมายของสิ่งของมาใช้ในวงความหมายของวัยหนุ่มสาว ทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า วัยหนุ่มสาวเป็นสิ่งของ

4) โชคชะตาเป็นหนังสือ

큐핏트 화살이
가슴을 뚫고 사랑이 시작된 날
또다시 운명의 페이지는 넘어가네
나 당신 사랑해도 될까요
(79, 비나리, 심수봉)

ศรรักคิวปิด
วันที่มันปักใจและความรักได้เริ่มต้นขึ้น
เปลี่ยนหน้าแห่งโชคชะตาอีกแล้วสินะ
ฉันรักคุณได้ไหม

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘페이지’ แปลว่า “หน้า” ซึ่งใช้สำหรับหนังสือ แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘운명’ ซึ่งแปลว่า “โชคชะตา” โดยคุณสมบัติของโชคชะตาที่เหมือนหนังสือคือมีจำนวนหน้าแต่ละหน้า เนื้อเพลงนี้เป็นการใช้คำในวงความหมายของหนังสือมาใช้ในวงความหมายของโชคชะตา ทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า โชคชะตาเป็นหนังสือ

1.2.3 อุปลักษณวัตถุ หมายถึง รูปภาษาที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของวัตถุมาใช้ เช่น สภาพของวัตถุที่เป็นของแข็ง ของเหลว ก๊าซ เป็นต้น จากการศึกษาพบรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณวัตถุ และแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับวัตถุ มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ความสุขเป็นของเหลว

내가슴에 사랑이 쏟아집니다
행복이 쏟아집니다
힘내요 그댄 내 남자니까
결국 해낼거예요
(18, 쏟아집니다, 김가현)

รักพรังพรูในใจของฉัน

ความสุขเออลัน

สู้เข้านะ เพราะคุณคือผู้ชายของฉัน

สุดท้ายแล้ว คุณต้องเอาชนะได้แน่ๆ

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘쏟아지다’ แปลว่า “เออลัน” ซึ่งคำนี้ใช้กับของที่มีสถานะเป็นของเหลว โดยบอกสภาพการล้นออกมา แต่ในเนื้อเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘행복’ ซึ่งแปลว่า “ความสุข” แปลโดยตรงว่า “ความสุขเออลัน” โดยคุณสมบัติของความสุขที่มีคุณสมบัติในการเออลันได้เหมือนอาของเหลว เป็นการนำคำในวงความหมายของของเหลวมาใช้กับความสุขทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า ความสุขเป็นของเหลว

2) มิตรภาพเป็นของเหลว

친구야 우리 우정의 잔을

높이들어 건배를 하자

(23, 천년지기, 유진표)

เพื่อนรัก แก้วเหล้าแห่งมิตรภาพของเรา

ยกมันขึ้นสูงและชนแก้วกันเถาะ

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘잔’ แปลว่า “แก้ว” ซึ่งเป็นภาชนะใช้ใส่ของเหลว แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘우정’ ซึ่งแปลว่า “มิตรภาพ” แปลว่า “แก้วแห่งมิตรภาพ” โดยคุณสมบัติของมิตรภาพที่มีคุณสมบัติในเหมือนของเหลวที่อยู่ในแก้วได้ เนื้อเพลงนี้เป็นการใช้คำในวงความหมายของของเหลวมาใช้ในวงความหมายของมิตรภาพทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า มิตรภาพเป็นของเหลว

1.2.6 อุปลักษณ์พลังงาน หมายถึง รูปภาษาที่มีการนำคำหรือข้อความที่ใช้ในวงความหมายของพลังงาน มาใช้ เช่น การเสื่อมของพลังงาน การชาร์ตพลังงาน เป็นต้น จากการศึกษาพบรูปภาษาที่เป็น

อุปลักษณ์พลังงาน และแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับพลังงาน มีรายละเอียดดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ความรักเป็นพลังงาน

나를 사랑으로 채워줘요
사랑의 배터리가 다 됐나봐요

(202, 이태원 배터리, 유세윤)

ช่วยเติมฉันด้วยความรัก
แบตเตอรี่ของความรักทำจะหมดแล้ว

จากเนื้อเพลงข้างต้น มีการใช้คำว่า ‘채워준다’ แปลว่า “เติมให้” และใช้คำปัจจัย ‘으로’ แปลว่า “โดย” แต่ในเพลงนี้นำมาใช้กับคำว่า ‘사랑’ ซึ่งแปลว่า “ความรัก” โดยคุณสมบัติของความรักที่มีสามารถเติมเต็มเพิ่มพลังได้ ซึ่งเป็นการนำคำในวงความหมายของพลังงานมาใช้กับความรักทำให้เห็นมโนทัศน์จากการใช้อุปลักษณ์นี้ว่า ความรักเป็นพลังงาน

2. อุปมา (Simile)

การอุปมาซึ่งหมายถึงการนำเอาสิ่งที่ต่างกันสองสิ่งมาเปรียบเทียบกันโดยมีการใช้คำเชื่อม เช่น เหมือน รวกับ ดัง เป็นต้น อุปมา กับอุปลักษณ์มีรูปแบบที่แตกต่างกัน ถึงแม้เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเช่นกัน แต่อุปมาจะมีการใช้คำแสดงการเปรียบเทียบ เช่น as, like ในภาษาอังกฤษ ดัง คล้าย ปาน รวในภาษาไทย ตัวอย่างเช่น เร็วปานจรวด (นันทนา วงษ์ไทย, 2562 : 107) ซึ่งในภาษาเกาหลีมีการใช้คำเปรียบเทียบ ได้แก่ ‘처럼’ แปลว่า “เหมือน”, ‘같이’ แปลว่า “เหมือน” , ‘듯이’ แปลว่า “ราวกับ” , ‘같은’ แปลว่า “เหมือน” จาก การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อเพลงลูกทุ่งพบว่าในเพลงลูกทุ่งเกาหลีมีรูปภาพาษา ที่เป็นการอุปมาในเนื้อเพลงดังตัวอย่างต่อไปนี้

아 꿀맛같은 그대 사랑에
내 인생을 걸었잖아
비가 와도 좋아 눈이 와도 좋아 바람 불어도 좋아
좋아 좋아 당신이 좋아

(26, 당신이 좋아, 남진, 장윤정)

อา ความรักของคุณที่รสชาติเหมือนน้ำผึ้ง
เดินเข้ามาในชีวิตของฉัน
แม้ฝนจะตก แม้หิมะจะตกหรือลมจะพัดแรงก็ไม่เป็นไร
ไม่เป็นไรเลย เพราะฉันชอบเธอ

จากเนื้อเพลงข้างต้นมีการเปรียบรสชาติของความรักที่มีทั้ง
ความหวานและหอม เมื่อได้ลองกิน จะรู้สึกมีความสุขกับรสชาติดังกล่าว
ซึ่งในที่นี้เปรียบเป็นความสุขเป็นรสชาติของน้ำผึ้ง

어머나 어머니 이러지 마세요
여자의 마음은 갈대랍니다.

(43, 어머니, 장윤정)

อ๊วยตาย อ๊วยตาย อย่าทำแบบนี้เลย
เขาว่าใจหญิงโหลเหมือนต้นอ้อนะ

จากเนื้อเพลงข้างต้นมีการเปรียบเทียบใจของผู้หญิงที่โหลเปลี่ยนใจ
ได้ไปมาโดยง่ายตามสถานการณ์ต่างๆ เหมือนต้นอ้อที่มีลำต้นบางเบา
มีคุณสมบัติที่พริ้วไปตามสายลมได้โดยง่าย

3. นามนัย (Metonymy)

การใช้นามนัยคือการใช้คำหรือวลีซึ่งแสดงลักษณะหรือ
คุณสมบัติของสิ่งๆ หนึ่งมาแสดงความหมายแทนที่สิ่งที่กล่าวถึงทั้งหมด
โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลีพบว่าในเพลงลูกทุ่ง
เกาหลีมีการใช้นามนัยในเนื้อเพลงดังตัวอย่างต่อไปนี้

불도저 대통령
어느누가 막을 수 있나
우리가카의 꼼꼼한 스킬을
(99, 나는 꼼수다 로고송 (트롯트) 버전, DJ IT)

ประธานาธิบดีแห่งเศรษฐกิจ
ประธานาธิบดีผู้ทำงานโดยไม่หยุด
ไม่ว่าใครที่ไหนคงหยุดยังไม่ได้สินะ
สกิลที่รอบคอบของกาค่า* ของเรา

*กาค่า เป็นคำเรียกอดีตประธานาธิบดีอิมยงบั๊ก

เนื้อเพลงข้างต้นนี้มีการใช้คำว่า “가카” เป็นนามนัยในแบบ THE PART FOR THE WHOLE (ส่วนหนึ่งอ้างถึงทั้งหมด) โดยคำว่า “가카” เป็นชื่อเล่นเรียกง่ายๆ ของอดีตประธานาธิบดีอิมยงบั๊ก ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี เป็นคำที่เขียนตามการออกเสียงมาจากคำว่า “각하” เป็นชื่อเล่นง่ายๆ ที่ส่วนใหญ่ ใช้เพื่อเพิ่มความเป็นมิตรกับประธานาธิบดี และยังใช้เพื่อประชดประชันอีกด้วย ในที่นี้เป็นการนำคำว่า “각하” มาใช้หมายถึงตัวของประธานาธิบดีอิมยงบั๊ก

한춘상 일미 간장게장
내 맘속 뜨신 밥을 아아가네
당신은 내 맘 송두리째
내 맘 다 가져간 사람
밥도둑 맘 도둑

(108, 한춘상 일미 간장게장, 켄)

ฮันชุนซัง ปุดองชีอีวรสเด็ด
เธอฉกข้าวไปจากใจฉัน
เธอคือคนที่เอาใจของฉันไป
หัวใจทั้งหมดของฉัน
โจรขโมยข้าว โจรขโมยใจ

당신은 나의 간장게장
 내 맘속 뜨신 밥을 앗아가네
 당신은 내 맘 송두리째
 내 맘 다 가져간 사람
 밥도둑 맘 도둑
 나만을 사랑해 준다면
 밥도둑 맘 도둑 내 사랑 간장게장
 밥도둑 맘 도둑 내 사랑 간장게장
 간장게장

(111, 내 사랑 간장게장, 캔)

เธอคือปูตองชีอิ้วของฉัน
 เธอฉกข้าวไปจากใจฉัน
 คนที่เอาใจทั้งหมดของฉันไป
 โจรขโมยข้าว โจรขโมยใจ
 ถ้าขอให้เธอรักแค่ฉัน
 โจรขโมยข้าว โจรขโมยใจ ปูตองชีอิ้วที่รักของฉัน
 โจรขโมยข้าว โจรขโมยใจ ปูตองชีอิ้วที่รักของฉัน

ปูตองชีอิ้ว

เนื้อเพลงข้างต้นนี้มีการใช้คำว่า “간장게장” แปลว่า “ปูตองชีอิ้ว” เป็นนามนัยในแบบ THE OBJECT USED FOR THE USER (สิ่งของอ้างถึงผู้ใช้) โดยคำว่า “간장게장” อ้างถึงปูตองชีอิ้ว ซึ่งคนรักชอบกิน จึงนำมาอ้างกล่าวถึงคนรัก จากเนื้อเพลงนี้เนื่องมาจากหากรับประทานปูตองชีอิ้วซึ่งมีรสชาติออกเค็ม ๆ จะทำให้ทานข้าวได้ในปริมาณมาก นอกจากนี้ยังมีรสชาติอร่อยทำให้ไม่สามารถหยุดทานได้โดยง่าย

빈강통이 나가신다
 돈없으면 어때서 모자라면 어때서
 나를 나를 놀리지마
 세상에 태어나서 한번쯤은
 땡땡거리며 살고싶었다

(208, 빈강통, 박상철)

กระป๋องเปล่าออกเดินทางไป
 ไม่มีเงินแล้วมันทำไม ขาดแคลนแล้วมันทำไม
 อย่ามา อย่ามาล้อเล่นกับฉัน
 เกิดมาในโลกนี้ทั้งที
 ก็อยากใช้ชีวิตอย่างหรูหราสักครั้ง

เนื้อเพลงข้างต้นนี้มีการใช้คำว่า “빈깡통” แปลว่า “กระป๋องเปล่า” เป็นนามนัยในแบบ THE OBJECT USED FOR THE USER (สิ่งของอ้างถึงผู้ใช้) โดยคำว่า “빈깡통” ใช้อ้างถึงคนยากจน ทั้งนี้คนยากจนของเกาหลีในสมัยก่อนจะนำกระป๋องเปล่าที่คนอื่นทิ้งแล้วมาเป็นภาชนะใส่อาหารแทนถ้วยชาม อีกทั้งเมื่อเงินหมดก็นำกระป๋องเปล่าไปขอยานอาหารหรือเงิน กระป๋องที่ว่างเปล่าจึงเป็นคำที่เรียกคนยากจน

4. อติพจน์ (Hyperbole)

อติพจน์เป็นการเปรียบเทียบที่กล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นการกล่าวแสดงความรู้สึกหรือเมื่อต้องการย้ำความหมาย จากการวิเคราะห์เนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลีพบว่ามีการใช้ภาษาภาพพจน์ประเภทอติพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

수백만송이 백만송이 백만송이 꽃은 피고
 그림고 아름다운 내 별나라로 갈 수 있だね
 (29, 백만송이 장미, 심수봉)

ดอกไม้หลายช่อ ดอกไม้ล้านช่อ ดอกไม้ล้านช่อนั้น

เป่งบาน

แถมยังสามารถไปยังดวงดาวที่แสนจะคิดถึงและ
 สบายงามของฉันได้ด้วย

เนื้อเพลงข้างต้นนี้กล่าวถึงดอกไม้ล้านช่อที่สามารถส่งไปยังดวงดาวได้ ซึ่งเป็นการกล่าวที่เกินจริงโดย ไม่สามารถส่งดอกไม้ล้านช่อไปยังดวงดาวได้

태평양을 건너 대서양을 건너 인도양을 건너서라도
당신이 부르면 달려갈 거야 무조건 달려갈 거야

(67무조건, 박상철)

ต่อให้ต้องข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก ข้ามมหาสมุทร
แอตแลนติก ข้ามมหาสมุทรอินเดีย

ถ้าคุณเรียกหาผมจะวิ่งไป จะวิ่งไปโดยไม่มีเงื่อนไข
เนื้อเพลงข้างต้นนี้กล่าวถึงการวิ่งไปหาคนรักโดยข้ามมหาสมุทร
แปซิฟิก มหาสมุทรแอตแลนติก และมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งการกระทำ
แบบนี้เป็นการกล่าวเกินจริงโดยไม่สามารถทำได้จริง

สรุปผล

การวิจัยเรื่องภาษาภาพพจน์ในบทเพลงลูกทุ่งเกาหลีครั้งนี้
เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นวิจัยเอกสาร
(Documentary Research) เก็บรวบรวมเพลงลูกทุ่งเกาหลีจากหนังสือ
และเว็บไซต์ต่างๆ โดยดูจากเพลงที่ได้รับความนิยมในแต่ละปี ตั้งแต่
ปี 2000-2018 จำนวนประมาณ 280 เพลง ผู้วิจัยได้แปลความหมาย
ของเนื้อเพลงทั้งหมดแล้ววิเคราะห์ความหมายในแต่ละเพลงและจำแนก
ประเภทของภาษาภาพพจน์ที่พบในบทเพลง ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าใน
เนื้อเพลงลูกทุ่งของเกาหลีมีการใช้ภาษาภาพพจน์ทั้งสิ้น 70 เพลง และ
พบรูปแบบภาษาภาพพจน์ที่ใช้ในเพลงลูกทุ่งเกาหลี 4 ประเภท ได้แก่
อุปลักษณ์ อุปมา นามนัย และอติพจน์ ที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้มี
จินตนาการในใจได้อย่างเด่นชัดมากขึ้น

การใช้อุปลักษณ์ในเพลงลูกทุ่งเกาหลีพบว่า 2 ประเภทคือ
อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต และอุปลักษณ์สิ่งไม่มีชีวิต ทั้งนี้สามารถจำแนก
ประเภทย่อยตามความหมายได้ 7 ประเภท อุปลักษณ์คน อุปลักษณ์
สถานที่ อุปลักษณ์ยานพาหนะ อุปลักษณ์อาหาร อุปลักษณ์สิ่งของ

อุปลักษณวัตถุ อุปลักษณพลังงาน โดยรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาเกาหลี ได้แก่ ความรักเป็นคน ความคิดถึงเป็นคน ช่วงหนุ่มสาวเป็นคน วันเวลาเป็นคน ธรรมชาติเป็นคน ใจเป็นสถานที่ ความรักเป็นสถานที่ คนเป็นสถานที่ คนเป็นเรือ ความเหงาเป็นอาหาร ใจเป็นสิ่งของ วันเวลาเป็นสิ่งของ ช่วงหนุ่มสาวเป็นสิ่งของ โชคชะตาเป็นหนังสือ ความสุขเป็นของเหลว มิตรภาพเป็นของเหลว และความรักเป็นพลังงาน

รูปภาษาที่เป็นอุปมาในเพลงลูกทุ่งเกาหลีจะมีการเปรียบกับธรรมชาติ สัตว์ สิ่งของต่างๆ เช่น น้ำผึ้ง ต้นอ้อ ผีเสื้อ รูปภาษาที่ใช้นามนัยในพบว่ามีแบบ THE PART FOR THE WHOLE (ส่วนหนึ่งอ้างถึงทั้งหมด) และแบบ THE OBJECT USED FOR THE USER (สิ่งของอ้างถึงผู้ใช้) และในส่วนของอติพจน์จะนำการกระทำที่ไม่อาจเป็นไปได้ในชีวิตจริง เช่น การวิ่งข้ามมหาสมุทร การเกิดฟ้าถล่ม เป็นต้น ในส่วนรูปแบบของการใช้ภาษาภาพพจน์ในเพลงลูกทุ่งเกาหลีที่พบมีรูปแบบการใช้ที่เกิดจากคำศัพท์ และไวยากรณ์ การใช้อุปมาในเพลงลูกทุ่งเกาหลี จะมีการใช้คำในการเปรียบเทียบ ได้แก่ ‘처럼’ แปลว่า “เหมือน” , ‘같이’ แปลว่า “เหมือน” , ‘듯이’ แปลว่า “ราวกับ” , ‘같은’ แปลว่า “เหมือน” เป็นต้น นอกจากนี้จะมีการเปรียบเทียบใช้คำกริยา เช่น 같다 แปลว่า “เหมือน” , 라고 하다 แปลว่า “เรียกว่า, กล่าวหา” เป็นต้น และการใช้อุปลักษณก็ย่อมต้องดูการใช้คำศัพท์และคำกริยาโดยวิเคราะห์การใช้ในวงความหมายโดยตรงและเมื่อนำมาใช้กับคำอื่นๆ ที่ใช้ความหมายโดยตรงจะถือว่าเป็นอุปลักษณ

จากการวิเคราะห์ภาษาภาพพจน์ในเพลงลูกทุ่งเกาหลีพบว่าในเนื้อเพลงลูกทุ่งยังคงต้องการแสดงความชัดเจนทางความหมาย ความรู้สึก และอรรถรสของเพลง เพื่อให้ผู้ฟังได้เข้าใจและคล้อยตามความรู้สึกของผู้พูดหรือผู้ร้อง

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลีทำให้ทราบว่าเนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลียุคปัจจุบันยังคงใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมาเน้นความสนุกสนานของเนื้อเพลงและท่วงทำนองเพลงเป็นส่วนใหญ่ มีการเล่าเรื่องราวชีวิตประจำวัน การนั่งรถเมล์เดินทางข้ามจังหวัดไปเมืองหลวง การดื่มเหล้า การรวมกลุ่มสังสรรค์และเฮฮา นอกจากนี้ยังมีเนื้อเพลงที่กล่าวถึงฤดูกาลต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อม ทิวทัศน์ต่าง ๆ อีกทั้งยังมีเนื้อเพลงที่เสริมสร้างกำลังใจให้ลุกขึ้นสู้กับชีวิตต่อไป

ภาษาภาพพจน์ที่พบไม่ว่าจะเป็นอุปมาอุปไมย นามนัย และอติพจน์ทำให้เห็นว่าคนเกาหลีมีการนำเสนอสิ่งต่าง มาเปรียบในเนื้อเพลงโดยแสดงมโนทัศน์ของคนเกาหลีเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้ เช่น มองความรัก ความคิดถึง ช่วงหนุ่มสาว วันเวลา และธรรมชาติ มีความรู้สึกและการกระทำเหมือนคน ความสุขและมีตรรกภาพเป็นของเหลวที่มีคุณสมบัติไม่แน่นอนไหลลื่นตลอดเวลา มองความรักเป็นพลังงานที่มีคุณสมบัติต้องเติมพลังให้อยู่ตลอดเวลา ในส่วนของภาษาภาพพจน์ที่เป็นอุปมาเห็นได้ว่าคนเกาหลีนำธรรมชาติ สัตว์ สิ่งของต่างๆ ที่มีคุณสมบัติบางอย่างเหมือนกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบมาเปรียบเทียบใช้ในการอุปมา รูปภาษาที่ใช้นามนัยเห็นได้ว่าการนำประเด็นทางสังคมปัจจุบันมาใช้ในเนื้อเพลง เช่น ฉายาของประธานาธิบดี ความยากจน และในส่วนของอติพจน์เห็นได้ว่าการนำสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น มหาสมุทร หรือสิ่งที่จินตนาการมาเปรียบเทียบ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ วิเศษ ชาญประโคน (2550) ที่กล่าวไว้ว่า ภาษาภาพพจน์คือ ภาษาหรือถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพในใจเกิดจินตนาการ ภาษาภาพพจน์มีความสำคัญคือช่วยเสริมให้สำนวนโวหารดีขึ้นและเกิดภาพในใจได้ชัดเจน โดยเฉพาะในสิ่งที่เป็นามธรรมจะเกิดเป็นรูปธรรมที่แจ่มชัด เห็นได้จากการอุปมา การใช้อุปมาอุปไมย หรือแม้แต่การใช้อติพจน์ ล้วนแต่เป็นการเสริมสร้างภาพในจินตนาการให้แก่ผู้อ่านหรือผู้ฟังทั้งสิ้น แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่ตรงกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ที่สามารถพบรูปแบบของภาษาภาพพจน์ทุกประเภทในเนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลี เนื่องจากพบว่ามีการใช้ภาษาภาพพจน์ 4 แบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะของเนื้อเพลงลูกทุ่งเกาหลีที่ยังคงใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมาอยู่เป็นส่วนใหญ่ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะเพลงลูกทุ่งเกาหลีในยุคปัจจุบัน ในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพลงลูกทุ่งเกาหลีในยุคก่อนหน้านี้เพื่อศึกษาเพิ่มเติม
2. ควรมีการศึกษาภาษาภาพพจน์จากเพลง K-pop เพื่อให้เห็นความแตกต่างของสังคมและวัฒนธรรมเกาหลีเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2550). *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในนาฏภาษา* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2562). *อรรถศาสตร์ปริชานเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : บริษัท เวิร์ค ออล พรินท์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ : บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สุริยา รัตนกุล. (2544). *อรรถศาสตร์เบื้องต้น*. นครปฐม : สำนักวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิเศษ ชาญประโคน. (2550). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ : ทริปปี้ล กรุ๊ป.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

- John I. Saeed. (1997). *Semantics*. Blackwell Publishing.
- Lakoff, G. and M. Johnson. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Sitthinee Thammachai. (2014). *Metaphorical expressions in Korean Teuroteus*. International Joint Conference on Korean Studies-Thai Studies: Beyond the Horizon and Frontier of Knowledge. Faculty of Humanities Kasetsart University, Bangkhaen Campus. August 28, 2014; 152-163
- Ungerer, F. & Schmid H. — J. (1996). *An introduction to Cognitive Linguistics*. London & New York : Longman.
- Mnet. (2019). trot chart - Mnet chart. <http://mnet.interest.me/chart/TROT/ALL/>, April 19, 2019.
- National Institute of Korean Language.(2020). Standard Korean Dictionary (Online). <https://stdict.korean.go.kr/main/main.do>, April 24, 2020.
- Kim Jin Sik. (2007). *Modern Korean Semantic Study*. Seoul : Park Ijung.
- Kim Hyang Suk. (2003). *A study on idioms for expression of emotions in Korean*. Seoul : Hankukmunhaksa.
- Kim Hyo Won.(2017). A study on the singing method of male trot singers: Hyun Cheoul, Song Tae Kwan, Tae Jin-a Focusing on Seolundo, Dankuk University : Department of Performing Arts Major in Pop Music Production and Management Master's thesis.

- Kim Hee Sun.(2016). A Study on the Musical Changes of Korean Trots after 2010 and the Factors of Increase in Demand: Through Comparative Analysis with Previous (1930-2000s) Trots. Kyounghee University : Art Fusion Design Graduate School, Performing Arts Department Master's thesis.
- Park Young Soon. (2000). *Korean metaphor study*. Seoul : Korea University Press.
- Oh Myoung Kyu .(2017). *The effect of trot singing on the improvement of stress and depression in the elderly*. Daegu Haany University Graduate School of Health Sciences Master's thesis.
- Lee Ki Moon. (2003). *New Korean Dictionary*. Seoul: Doosandu-a.
- Lee Hee Seung. (1997). *Essence Korean Dictionary*. Seoul: Minjungseolim.
- Lim Hye Won. (2013). *Language and Cognition-Cognitive linguistic study of body and language meaning*. Seoul: Hankukmunhaksa.
- Cheon Ji Young. (2016). *The Explanation about Trot and Korean music*. Seoul : Book Korea
- Chang Yu Jung. (2005). A Study on the Characteristics of Contemporary Trot - Focusing on Popular Songs in the Second Half of 2004 - Oral Literature Research Vol.20 No.- [2005] 507-539(33Pages) Korean Oral Literature Society
- Jung Beom Hee . (2015). *A study on singer I Mi Ja's trot singing method*. Pai Chai University Graduate School, Department of Music Master's thesis,

รูปแบบและวิธีการดำเนินงานการประกันภัยอิสลาม (ตะกาฟูล)
ในประเทศไทย
Model and Operations of Islamic Insurance (Takaful)
in Thailand

อับบาส หลับด้วง *

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ธวัช นุ่มพอม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

***Corresponding Author E-mail:** 6120430004@psu.ac.th

Received: December 2, 2021

Revised: March 8, 2022

Accepted: June 17, 2022

Available: June 30, 2022

A b s t r a c t

The Islamic Insurance (Takaful) industry has grown steadily over the past several decades. Takaful products are in demand in Muslim countries and countries with Muslim minority. The demand for products in the market tends to be quite high. However, there is little understanding of Takaful industry. The purpose of this research was to study the pattern and implementation of Takaful used in Thailand. The research uses qualitative research methodology, using tools from academic document sources. Related research Documentary and in-depth interviews from 6 key informants.

The results of the study found that There are several forms of Takaful operations, namely Mudarabah, Wakalah, and a mix of Mudarbah and Wakalah. But the one that is used in Thailand is the Mutarabah style. Implementing Takaful Fundamentally, the project participants are primarily for investment purposes. The Wakalah operation model is Management contracts where participants who require the fund manager to operate on their behalf are (Wakil) and follow the established guidelines. Takaful is based on the principle of voluntary contributions (Ta'awun) and voluntary donations (Tabarru), with four basic elements: (1) sincerity, (2) integration of conditions. Shariah (3) Morality and ethics in conducting business (4) No elements that are contrary to Shariah.

Keywords:

Islamic Insurance, Model and Operations
of Takaful, Thailand

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมการประกันภัยอิสลาม (ตะกาฟูล) มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ผลิตรหัสตะกาฟูลเป็นผลิตรหัสที่มีความต้องการในประเทศมุสลิมและประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งความต้องการผลิตรหัสในตลาดมีแนวโน้มที่ค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามความเข้าใจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมตะกาฟูลยังมีความเข้าใจที่ยังน้อย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและการดำเนินการของตะกาฟูลในประเทศไทย โดยการวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เครื่องมือจากแหล่งข้อมูลเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 6 ราย

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการดำเนินงานตะกาฟูลมีหลายรูปแบบ ได้แก่ มุฆอรอบะฮ์ วากาละฮ์ และผสมระหว่างมุฆอรอบะฮ์และวากาละฮ์ แต่ที่นิยมใช้ในประเทศไทยคือ รูปแบบมุฆอรอบะฮ์ การดำเนินงานตะกาฟูล โดยพื้นฐานผู้เข้าร่วมโครงการจะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการลงทุน ส่วนรูปแบบการดำเนินงานวากาละฮ์คือ สัญญาการจัดการที่ผู้เข้าร่วมที่ต้องการให้ผู้จัดการกองทุนดำเนินงานแทนพวกเขาเป็น (Wakil) และทำตามแนวทางที่ตั้งไว้ ตะกาฟูลตั้งอยู่บนหลักการของความสมัครใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Ta'awun) และการบริจาคโดยสมัครใจ (Tabarru) โดยมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการคือ (1) ความจริงใจ (2) การบูรณาการเงื่อนไข

ชารีอะฮ์ (3) การมีศีลธรรมและจริยธรรมดำเนินธุรกิจ (4)
ไม่มีองค์ประกอบที่ขัดต่อชารีอะฮ์

คำสำคัญ:

การประกันภัยอิสลาม, รูปแบบและการ
ดำเนินงานของตะกาฟูล, ประเทศไทย

ความเป็นมาของการวิจัย

อิสลามเป็นศาสนาแห่งทางนำของชีวิต ปรัชญา ความเชื่อ ที่ฝังแน่นในวัฒนธรรม ศาสนาเป็นความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเยาว์ และผู้คนค่อย ๆ เข้าใจมากขึ้นจากคำสอน (Mokhlis, 2009; Khraim, 2010; Alam and Sayuti, 2011; Wilson, 2012) ศาสนาเป็นองค์ประกอบ ของวัฒนธรรมที่แพร่อยู่ในสังคมและแทรกซึมอยู่ในชีวิตของแต่ละคน (Khraim, 2010) ศาสนาเป็นหนึ่งในปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของ ผู้ที่มีความศรัทธา อิสลามเป็นศาสนาที่กำหนดหลักการเกี่ยวกับระบบ เศรษฐกิจ สังคม วิธีการทำธุรกิจ และหลักการศาสนาที่บ่งชี้บทบาทสำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อิสลามปฏิเสธแนวคิดที่สนับสนุนกิจกรรมทาง ธุรกิจที่มีองค์ประกอบ ดอกเบี้ย (Riba) การพนัน (Maisir) และความ ไม่แน่นอน (Gharar) ซึ่งถือเป็นสิ่งต้องห้าม (Amin et al, 2011)

ประกันภัยอิสลามเป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของการปฏิบัติตามหลักชารีอะฮ์ ตะกาฟูลเป็นแนวคิดที่แตกต่าง จากการประกันแบบสากล มีรูปแบบที่ขัดกับหลักชารีอะฮ์เนื่องจากมี ดอกเบี้ย (Riba) การพนัน (Maisir) และความไม่แน่นอน (Gharar) ซึ่งถือเป็นสิ่งต้องห้าม ประกันภัยอิสลามเป็นประกันภัยทางเลือกหนึ่ง ซึ่งนำเสนอรูปแบบของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการเสริมสร้าง ความดีและคุณธรรม โดยการช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มเมื่อประสบกับ ความยากลำบาก ในทัศนะ Billah (2000) คำว่า Takaful มาจากคำ ภาษาอาหรับ " kafala " ซึ่งหมายถึงการรับประกันดูแล หรือไว้วางใจ ส่วน Tabarru' มาจากคำนามภาษาอาหรับที่หมายถึงการบริจาค ในความสัมพันธ์กับเรื่องนี้โดยผู้เข้าร่วมตกลงที่จะมีส่วนร่วมในฐานะ tabarru' จึงทำให้เขาสามารถปฏิบัติตามภาระหน้าที่ของเขาในการช่วย เหลือซึ่งกันและกันและการรับประกันร่วมกันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

มณฆา อูรุษ (2559) ศึกษาประวัติความเป็นมาของตะกา ฟูล พบว่า แนวคิดการประกันภัยถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนอิสลาม

ตะกาฟูลได้รับความสนใจอีกครั้งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จากการขยายตัวของการเงินอิสลามไปยังภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยตะกาฟูลนั้นตั้งอยู่บนฐานของการช่วยเหลือและร่วมมือระหว่างผู้รับประกันและผู้ทำประกัน ตะกาฟูลสมัยใหม่ถือกำเนิดขึ้นเป็นทางการครั้งแรกในประเทศซูดาน ในปี พ.ศ.2522 โดยบริษัทตะกาฟูลแห่งแรกคือ Sudanese Islamic Insurance Company อย่างไรก็ดีในช่วงแรกบริษัทยังไม่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจาก The Organization of the Islamic Cooperation OIC) สามารถออกผลิตภัณฑ์ประกันภัยที่ถูกต้องตามหลักชารีอะฮ์ในรูปแบบตะกาฟูล อย่างไรก็ดีสำหรับประเทศไทย ซึ่งมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามน้อยกว่าร้อยละ 5 ซึ่งประชากรชาวไทยมุสลิมนั้นมีกฎข้อปฏิบัติตามหลักชารีอะฮ์ในการใช้บริการทางการเงินที่แตกต่างออกไป ศาสนาอิสลามห้ามมิให้มีการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย การพนัน และความไม่แน่นอน เพราะขัดต่อศีลธรรม (พงศธรพีพร อสภาร และคณะ, 2553)

สำหรับการประกันภัยอิสลามในประเทศไทยเริ่มมีตะกาฟูลครั้งแรก เปิดให้บริการกับประชาชนเมื่อปี 2549 โดยสภาพปัญหาของประชากรชาวไทยมุสลิมยังขาดวัฒนธรรมการออมและการลงทุน การลงทุนของมุสลิมที่ผ่านมาเป็นรูปแบบจำกัดทางด้านหลักการชารีอะฮ์ (ชฎิล โรจนานนท์ และคณะ, 2553) ซึ่งทำให้จุดประกายและความสนใจของชาวมุสลิมในการศึกษาหลักการของตะกาฟูล และเริ่มใช้บริการเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ มาเป็นทางเลือกใหม่ที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการอิสลามในเรื่องประกันภัย ด้วยเหตุนี้เองบริษัทประกันภัยทั่วไปในประเทศไทยจึงเล็งเห็นความสำคัญและเข้าใจหลักการอิสลามที่ชาวมุสลิมจำเป็นต้องปฏิบัติเพื่อรักษารฐานลูกค้าเดิมที่เป็นมุสลิมเอาไว้เพื่อแสวงหาลูกค้าใหม่ชาวมุสลิมที่ต้องการปฏิบัติตามหลักศาสนา บริษัทประกันในประเทศไทยเปิดบริการผลิตภัณฑ์ตะกาฟูลขึ้นมา โดยใช้หลักการ 1 บริษัท 2 ระบบ เป็นการแยกการบริหารส่วนต่างๆ จึงทำให้

ผลิตภัณฑ์ตะกาฟูลออกมาอย่างชัดเจน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเคราะห์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน ตะกาฟูล เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับรูปแบบและ วิธีการดำเนินงานตะกาฟูลในอุตสาหกรรมตะกาฟูลของประเทศไทย สามารถใช้แหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำประยุกต์ใช้ สามารถ นำบทความนี้มีมาสร้างกลยุทธ์และนโยบายเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ตะกาฟูลในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานของ ธุรกิจตะกาฟูลในประเทศไทย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยสาระ สำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เอกสารแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยรวบรวมและทบทวนบทความจากแหล่งข้อมูลเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยผู้วิจัยเลือกในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตะกาฟูล โดย ผู้วิจัยเลือกตะกาฟูลทั้งในบริบทของรูปแบบแนวคิดและการดำเนินงาน

ตะกาฟูล ด้วยการวิเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาสังเคราะห์เพื่อหารูปแบบและวิธีการดำเนินงานในอุตสาหกรรมตะกาฟูล

1.2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

1.2.1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมี 2 กลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง คือ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารซึ่งเกี่ยวข้องในการจัดการด้านตะกาฟูล จำนวน 4 ราย ระดับผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการทางด้านกลุ่มงานประกันภัยอิสลาม กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านการเงินอิสลาม ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการวิจัยและสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับหลักการตะกาฟูลในระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ราย รวม 6 ราย

1.2.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยจะทำการจัดระเบียบข้อมูลเพื่อให้เกิดความสะดวกและถูกต้องในการใช้ข้อมูล โดยดำเนินการถอดเทปจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และบรรณาธิกรข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยการเขียนบันทึกพร้อมสรุปและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ แยกประเภทตามแหล่งที่มาของข้อมูล ทั้งจากกลุ่มผู้บริหารและนักวิชาการด้านการเงินอิสลาม พร้อมจำแนกแยกตามกลุ่มบริษัทตะกาฟูล ลำดับต่อมาดำเนินการจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูลผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกประเภทข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และดำเนินการให้รหัสข้อมูล (Coding) ผู้วิจัยขั้นตอนสุดท้ายในการดำเนินการคือ การหาข้อสรุปตีความ ตรวจสอบข้อสรุป และตีความว่ามีความถูกต้องเพียงใด

2. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยมีการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล เช่น ชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล โดยก่อนการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ รวมถึงแจ้งการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบสิ่งที่ผู้วิจัยบันทึกทุกครั้งโดยกระบวนการพิทักษ์สิทธิ

ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ผู้วิจัยทำหน้าที่ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 ราย โดยเป็นเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัย และให้ผู้ให้ข้อมูลหลักลงชื่อยอมรับ รวมทั้งเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย

ผลการวิจัย

การประกันภัยเป็นแนวคิดที่มีการโอนความเสี่ยงของการสูญเสียให้กับผู้ประกันตน (บริษัท ประกันภัย) การประกันภัยถูกออกแบบมาเพื่อปกป้องทางการเงินบุคคล บริษัท และหน่วยงานอื่นๆ จากความสูญเสียที่ไม่คาดคิด ซึ่งการดำเนินงานของการประกันแบบสากลมีองค์ประกอบของดอกเบี้ย (Riba) ความคลุมเครือ (Gharar) และการพนัน (Maisir) (Maizaitulaidawati, M.H. & Asmak A.R, 2016) รูปแบบของการประกันภัยแบบสากลจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเจตนารมณ์ของชารีอะฮ์ ดังนั้นตะกาฟูลเป็นจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพยายามที่จะให้ทางเลือกที่มีรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับหลักการชารีอะฮ์ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือซึ่งกันและกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.แนวคิดตะกาฟูล

Zainuddin and Noh (2013) ได้กล่าวว่าการเกิดขึ้นของระบบประกันภัยอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการประกันภัยอิสลาม ซึ่งชาวมุสลิมมีข้อจำกัดในการใช้บริการผลิตภัณฑ์ประกันภัยแบบสากลเพราะหลักการประกันภัยแบบสากลมีการดำเนินงานที่ขัดต่อหลักการอิสลาม Billah (2000) โดยแนวคิดตะกาฟูลนั้นต้องมีการดำเนินงานที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลพื้นฐานของกฎหมายอิสลาม ได้แก่ อัลกุรอาน และซุนนะฮ์ และแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ อิจมา อิจติฮาดตามลำดับ นอกจากนี้ยังระบุว่ายานโยบายการประกันภัยอิสลามต้องมีความสอดคล้องกับหลักการชารีอะฮ์

ระบบการตะกาฟูลเป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิถีชีวิตอิสลาม มีพื้นฐานลักษณะของความจริงใจ และการปฏิบัติตามหลักชารีอะฮ์ ทั้งคุณลักษณะทางศีลธรรมการดำเนินงานและองค์ประกอบของสัญญา ประกันภัย เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากการทำธุรกรรมทางการเงิน อิสลาม ซึ่งตะกาฟูลเป็นธุรกรรมทางการเงินที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ระหว่างสองฝ่ายเพื่อปกป้องผู้ถือ กรรมธรรม์จากความเสี่ยงด้านวัตถุและการเงินในอนาคตที่ไม่คาดคิด ผู้ให้สัมภาษณ์แนวคิดตะกาฟูล โดยกล่าวว่า

“ระบบตะกาฟูลเป็นแนวคิดของการร่วมมือการปกป้อง
ความรับผิดชอบและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”
ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1
ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความหมายแนวคิดตะกาฟูลที่
คล้ายกัน

“การทำตะกาฟูลยังมีส่วนในการช่วยเหลือสมาชิกทำ
งานอื่นๆ ที่อยู่ในโครงการตะกาฟูล เมื่อพวกเขาประสบ
ความเดือดร้อน หรือการสูญเสีย เพราะหัวใจของตะ
กาฟูล คือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก”
ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 2

หลักการตะกาฟูลมีแนวคิดของสัญญาคือ ความร่วมมือซึ่งกัน
และกันในการดำเนินการ ซึ่งแนวคิดของความร่วมมือซึ่งกันและกัน ถูก
นำมาใช้สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการตะกาฟูล โดยตกลงที่จะมีส่วนร่วม
ร่วมกันเพื่อตะบรูลู (บริจาค) กองทุนเพื่อรับประกันซึ่งกันและกัน และ
ป้องกันเพื่อการสูญเสียที่กำหนดหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นใดๆ ของ
พวกเขา ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“ธุรกิจตะกาฟูลมีส่วนสำคัญอย่างมากในการช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในสังคม นอกจากประโยชน์ในโลกนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการทำตะกาฟูลจะยังประโยชน์กับสมาชิกตะกาฟูลและทุก คนที่ช่วยผลักดันในวันอาคิเราะห์”
ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 3

ในทำนองเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนกล่าวว่า
“การสร้างหลักประกันตะกาฟูลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวของมุสลิมทุกระดับชั้น โดยมุสลิมทุกคนสร้างหลักประกันตะกาฟูลตามความสามารถของตน มีน้อยทำน้อย มีมากทำมาก เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ตนเองและครอบครัว เมื่อความสูญเสียมาประสบกับตัวเรา เราสามารถมั่นใจได้ว่า ครอบครัวของเรามีทุนทรัพย์ช่วยเหลือ ประคับประคอง และใช้อย่างชีพต่อไปในอนาคต” ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 4

ผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนกล่าวว่า
“ผลิตภัณฑ์ของตะกาฟูลมีความตระหนักในแนวคิดศอตะเกาะฮ์ และตะบรूरุฮ์ สมาชิกมีเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงความคลุมเครือ การพนัน และดอกเบี้ย ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามในหลักการอิสลาม” ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 5

ผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับเป็นเอกฉันท์ว่าในฐานะมุสลิมพวกเขา มีหน้าที่สนับสนุนและพยายามปกป้องหน้าที่ทางศาสนา สิ่งนี้ดูเหมือนจะชี้ให้เห็นว่าการรับภาระหน้าที่ในการหาช่องทางในการปกป้องศาสนาและชีวิต ถือได้ว่าเป็นการเคารพกตัตออัลลอฮ์ (อิบาดะห์) ซึ่งจุดยืนของศาสนาอิสลามที่ห้ามองค์ประกอบ ได้แก่ (1) ดอกเบี้ยคือ ดอกผลที่เกิดจากการให้กู้ (สัญญาเงินกู้) ซึ่งมีความแตกต่างจากกำไร

ส่วนกำไรคือ ผลตอบแทนจากต้นทุนในการทำการค้า (สัญญาซื้อขาย) และการลงทุน (สัญญาร่วมลงทุน) (2) ความคลุมเครือคือ ความไม่แน่นอนในสัญญาเป็นการแลกเปลี่ยนที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือหลายฝ่ายล่อลวง ความไม่รู้ขององค์ประกอบสำคัญของการแลกเปลี่ยน (3) การพนันคือ การละเล่นหรือกิจกรรมทุกชนิดที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้เงิน หรือสิ่งอื่นใดมาด้วยวิธีการเสี่ยงโชค การทำนายหรือการคาดเดาผลที่เกิดขึ้นในอนาคต ปัจจัยเหล่านี้ฝังอยู่ในการประกันภัยแบบสากล การโกงและการเอารัดเอาเปรียบในการทำธุรกรรมทางการเงินเป็นสิ่งต้องห้าม การใช้เล่ห์เหลี่ยม การใช้ความฉลาดของตนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบถือว่าเป็นความอธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งตะกาฟูลเป็นระบบประกันที่มีความสอดคล้องกับกฏาฮารีอะฮ์ และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากที่นักวิชาการด้านการเงินอิสลามควรกำหนดนโยบายการประกันภัยที่สามารถดึงดูดชาวมุสลิมและเป็นประกันภัยทางเลือกสำหรับทุกคน โดยอาศัยแนวคิดตะกาฟูลภายใต้หลักการหลักสามประการที่แสดงถึงคุณธรรมของศาสนาอิสลาม (1) ความร่วมมือ เป็นหนึ่งในคุณธรรมที่สำคัญที่สุดของศาสนาอิสลามที่ได้รับการกล่าวถึงในอัลกุรอานและคำพูดของศาสดามุฮัมมัดที่กระตุ้นให้ชาวมุสลิมนำไปใช้กับพฤติกรรมและธุรกรรมของพวกเขาในทุกช่วงชีวิต (2) ความรับผิดชอบเป็นภาระผูกพันจากผู้รับประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัยในการสูญเสียทางการเงินและสาระสำคัญนอกเหนือไปจากความเห็นอกเห็นใจแสดงให้คนอื่นเห็นซึ่งเป็นคุณธรรมอีกประการหนึ่งของศาสนาอิสลาม (3) การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ทั้งหมดเหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานและมีความจำเป็นต่อระบบตะกาฟูล

2. ประเภทการดำเนินงานของตะกาฟูล

อุตสาหกรรมตะกาฟูลในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2549 โดยบริษัท ฟินันซ่าประกันชีวิต (ปัจจุบันคือบริษัทฟิลลิปประกันชีวิต) ได้เป็นผู้บุกเบิกและพัฒนากรมธรรม์ประกันชีวิตฉบับแรกที่สอดคล้องกับหลักชาฮารีอะฮ์ ตะกาฟูลได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากนั้นเป็นต้นมาทั้งทางด้าน

ปริมาณและอัตราการเติบโต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากวิกฤติของการเงินและเศรษฐกิจโลกในช่วงปี พ.ศ.2551 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของชาวไทยมุสลิมที่มีการประกันภัยที่ถูกต้องตามหลักการชารีอะฮ์ ในช่วงปีแรกของอุตสาหกรรมตะกาฟูลในประเทศไทยคือการสร้างความเข้าใจ ความตระหนักรู้ของประชาชนในการดำเนินงานของตะกาฟูลซึ่งประเภทการดำเนินงานของตะกาฟูลในประเทศไทยได้นำรูปแบบการดำเนินงานธุรกิจมาจากประเทศมาเลเซีย โดยรูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจตะกาฟูลมีระบบการรับประกันร่วมกันระหว่างผู้ซื้อประกัน จึงไม่มีการถ่ายโอนความเสี่ยงระหว่างผู้เอาประกันและผู้รับประกันแต่จะมีการแบ่งปันความเสี่ยงร่วมกันระหว่างผู้ซื้อประกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากระบบประกันภัยทั่วไปคือ ระบบการถ่ายโอนความเสี่ยงจากผู้เอาประกันมายังผู้รับประกัน โดยผู้รับประกันเรียกเก็บค่าเบี้ยประกันเป็นการตอบแทนส่วนความสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันและบริษัทซึ่งตะกาฟูลผู้ซื้อประกันบริจาคเงินเข้ากองทุนร่วมกันเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ซื้อประกันคนอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาในอนาคต ค่าสินไหมทดแทนจะถูกแบ่งปันกันระหว่างผู้ซื้อประกัน ซึ่งบริษัทตะกาฟูลจะไม่ใช่ว่าผู้เล่นพนันแต่เป็นเพียงผู้บริหารจัดการเงินทุนประกัน บริษัทตะกาฟูลจะนำเงินบริจาคของผู้ซื้อประกันไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่อ้างอิงดอกเบี้ยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

“การดำเนินงานธุรกิจในประเทศไทยได้นำรูปแบบการดำเนินงานธุรกิจมาจากประเทศมาเลเซีย ซึ่งรูปแบบที่นำมาที่มีความสอดคล้องกับบริบทของไทยมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบมูออรอบะฮ์ และรูปแบบวากาละฮ์”
ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 2

สรุปได้ว่ารูปแบบการดำเนินงานของอุตสาหกรรมตะกาฟูลในประเทศไทยนั้นมีสองรูปแบบ คือ รูปแบบมูฆอรอบะฮ์ และรูปแบบวาการละฮ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 รูปแบบมูฆอรอบะฮ์

การดำเนินงานตะกาฟูลในประเทศไทยได้นำหลักมูฆอรอบะฮ์เป็นรูปแบบแรกในการดำเนินงานอุตสาหกรรมตะกาฟูล ซึ่งรูปแบบมูฆอรอบะฮ์เป็นสัญญาหุ้นส่วนโดยฝ่ายหนึ่งให้ทุน (Rabbal-mal) ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมีทักษะในการดำเนินงาน (Mudharib) หากมีกำไรจะใช้ร่วมกันตามอัตราส่วนที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้า หากเกิดความสูญเสียทางการเงินใดๆ ผู้ที่จะแบกรับภาระการขาดทุนคือ ผู้ให้ทุน ในขณะที่ผู้จัดการกองทุนจะแบกรับการขาดทุนของความพยายามและแรงงาน

รูปแบบมูฆอรอบะฮ์ การดำเนินงานตะกาฟูลโดยพื้นฐานผู้เข้าร่วมโครงการจะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการลงทุน ผู้จัดการกองทุนจะต้องดำเนินการลงทุนที่สอดคล้องกับชารีอะฮ์ซึ่งกำไรจากกิจกรรมการลงทุนจะถูกแบ่งปันระหว่างทั้งสองฝ่ายตามอัตราส่วนที่ได้กำหนดไว้สำหรับการใช้รูปแบบมูฆอรอบะฮ์จะมีข้อบกพร่องในการบริหารจัดการกองทุนบริจาค เนื่องจากบริษัทสามารถรับผลประโยชน์จากการแบ่งกำไรในการลงทุนเท่านั้น ซึ่งบางครั้งอาจมีปริมาณไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่มีการจ่ายออกไป ซึ่งรูปแบบมูฆอรอบะฮ์จะมีจุดด้อยที่กองทุนบริจาค ซึ่งการจ่ายค่าสินไหมทดแทนใช้หลักการบริจาคเงินช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก หากสมาชิกคนหนึ่งคนใดประสบปัญหาและต้องการเงินสินไหมทดแทนจะได้รับเงินบริจาคจากสมาชิกคนอื่นๆ ซึ่งไม่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามในด้านความคุ้มครอง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

“สำหรับการใช้ฎูรออบะฮ์เพียงอย่างเดียว จะมีข้อบกพร่องในการบริหารจัดการกองทุนบริจาค เนื่องจากบริษัทจะสามารถรับผลประโยชน์จากการแบ่งกำไรในการลงทุนเท่านั้น ซึ่งบางครั้งอาจมีปริมาณไม่เพียงพอกับการจ่ายออกไป” ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 2

2.2 รูปแบบวากาละฮ์

วากาละฮ์เป็นคำภาษาอาหรับหมายถึง การอนุมัติและการเพิ่มขีดความสามารถ โดยแนวคิดดังกล่าวจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้แต่งตั้งบุคคลอื่นที่จะทำงาน ในฐานะผู้จัดการกองทุน (Mudharib) ซึ่งการลงทุนจะต้องมีความสอดคล้องกับขาริอะฮ์ การตอบแทนการให้บริการบริษัทตะกาฟูลมีสิทธิคิดค่าธรรมเนียม ซึ่งการคิดผลตอบแทนนั้นได้มีการคิดไว้ล่วงหน้าและคำนวณเป็นเปอร์เซ็นต์ของเงินสมทบที่จ่ายโดยผู้เข้าร่วม เงินจาก ค่าธรรมเนียมวากาละฮ์ใช้เพื่อจ่ายค่าบริการดำเนินการของตะกาฟูล ค่าธรรมเนียม จะถูกหักไปยังกองทุนผู้จัดการกองทุนเพื่อเป็นรายได้ให้กับบริษัทตะกาฟูล อีกส่วนหนึ่งของค่าธรรมเนียมจะถูกโอนไปยังกองทุนตะกาฟูลเพื่อจ่ายค่าสินไหมทดแทน รูปแบบวากาละฮ์ โดยบริษัทประกันทำหน้าที่เป็นเหมือนนายหน้า (Agency) เพื่อเป็นตัวแทนในการทำธุรกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนที่ผู้ซื้อประกันได้บริจาคร่วมกัน บริษัทประกันสามารถบริหารจัดการกองทุน โดยแยกระหว่างเงินบริจาคที่ได้รับจากค่าเบี้ยประกันและเงินสะสมของผู้ซื้อประกันเพื่อนำไปลงทุน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

“รูปแบบการบริการผลิตภัณฑ์ตะกาฟูลของประเทศไทย จะใช้หลักการ 1.อัลวะกาละฮ์ บิลอัญญะริ (การมอบหมายให้ดำเนินการพร้อยจ่ายค่าตอบแทน 2. อัตตะบ์รฺรุวะฮ์ (การบริจาคทำบุญ) 3.การฮิบะห์ (การยกให้) ทั้งสามหลักการนี้มีความ

เหมาะสมนำมาประยุกต์ใช้ กับบริบทของประเทศไทย”

ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 1

ในการทำงานเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนกล่าวว่า

“สิ่งจุดเด่นของรูปแบบการดำเนินงานวากาละฮ์คือ
ความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งเน้นกลุ่มตลาด
มุสลิมโดยตรง” ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 6

ผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนกล่าวว่า

“จุดเด่นของบริษัทคือการมีเงินปันผล กองทุนเพื่อการ
บริจาครวมเป็นกองกลาง ส่วนหนึ่งเก็บไว้เพื่อเมื่อลูกค้า
เรียกร้องค่าเสียหาย อีกส่วนนำเงินไปลงทุน เมื่อได้รับ
กำไรก็จะนำมาเก็บไว้ในกองทุนเรียกร้องค่าเสียหาย
ส่วนนี้คือประกันแบบออมทรัพย์ เหมือนกองกลางที่
ลงทุนให้กับลูกค้า ซึ่งมีความคล้ายกับการทำประกัน
ควบการลงทุน” ผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับที่ 5

อภิปรายผล

ตะกาฟูล เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศชูดานเมื่อ ค.ศ.1979 (Husin and Rahman, 2013) ตะกาฟูลตั้งอยู่บนหลักการของความ
สมัครใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Ta’awun) และการบริจาค
โดยสมัครใจ (Tabarru) (Hussain and Pasha, 2011) การช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกันในที่นี้หมายความว่าผู้บริโศคที่เข้าร่วมในตะกาฟูลเป็น
ทั้งผู้ประกันตนและผู้เอาประกันภัย (ผู้รับผลประโยชน์ในกรณีที่มีการ
เรียกร้อง) ค่านิยมทางสังคมเช่น ศาสนา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตมีผล
ต่อการตัดสินใจของบุคคลในด้านการตลาดและกิจกรรมส่งเสริมการ
ขายต่างๆ ในอุตสาหกรรมประกันภัยค่านิยมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญ
อย่างมากเนื่องจากเป็นตัวกำหนดพัฒนาการของอุตสาหกรรมประกันภัย
ตะกาฟูล ปัจจัยทางวัฒนธรรมอาจมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อ

ความต้องการความคุ้มครองการประกันภัย นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับว่าธุรกิจประกันภัยดำเนินงานอย่างไรเนื่องจากความเชื่อทางศาสนาอาจส่งผลกระทบต่อยอดขายและผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมธุรกิจประกันภัย การเติบโตในอุตสาหกรรมประกันภัยอิสลามชะลอตัวลงเล็กน้อยเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก แต่ยังคงแข่งขันภาคการเงินอิสลามอื่นๆ สภาพปัญหาของธุรกิจตะกาฟูลในประเทศไทย ได้แก่ 1) การสร้างความพร้อมของคน โดยการปรับทัศนคติ เพิ่มพูนความรู้ และให้ประชาชนมีความเข้าใจด้านเงินอิสลามโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านตะกาฟูล โดยธุรกิจตะกาฟูลต้องมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาธุรกิจตะกาฟูลที่มีความชัดเจน และการสร้างบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการเงินอิสลาม การจัดตั้งสำนักงานสาขาในแต่ละพื้นที่ในแต่ละภาคของประเทศไทยเพื่อการส่งเสริมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกี่ยวกับการเงินอิสลามและตะกาฟูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานในแต่ละพื้นที่ที่สามารถเสนอผลิตภัณฑ์ตะกาฟูลที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละภาคส่วนของสังคม 2) การสร้างนวัตกรรม การให้บริการและผลิตภัณฑ์ตะกาฟูล เพื่อรับการพัฒนารูปแบบอย่างเต็มรูปแบบ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมการลงทุนตามหลักการอิสลาม เป็นต้น 3) การออกกฎหมายตะกาฟูลเป็นการเฉพาะเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยมุสลิมและประชาชนทุกกลุ่มในประเทศไทยสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ตะกาฟูลได้มากขึ้น ธุรกิจตะกาฟูลในประเทศไทยอยู่ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินงาน ประกอบกับมีปัญหาอุปสรรคที่อาจไม่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาธุรกิจตะกาฟูลเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามธุรกิจตะกาฟูลของไทยยังมีโอกาสในการพัฒนาได้ในอนาคต เนื่องจากมีปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการ ได้แก่ ภาคเอกชนมีบทบาทนำภาครัฐในการขับเคลื่อนธุรกิจตะกาฟูล การผ่อนปรนในการกำกับดูแลของ สบง.คปภ. และชาวมุสลิมในประเทศไทยที่มีขนาดใหญ่

พงศ์ระพีพร อสภาร และคณะ (2553) พบว่า อุตสาหกรรม ตะกาฟูลในประเทศไทยได้เริ่มต้นในปี พ.ศ.2549 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองความต้องการของชาวไทยมุสลิม ที่จะมีประกันภัยที่ ถูกต้องตามหลักการชารีอะฮ์ ในช่วงปีแรกของอุตสาหกรรมตะกาฟูลในประเทศไทยคือ การสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก โดยอุตสาหกรรม ตะกาฟูลในประเทศไทยช่วงแรกจะเป็นผลิตภัณฑ์ประกันภัยทางเลือก ให้กับชาวไทยมุสลิม ซึ่งระบบตะกาฟูลได้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการให้บริการทางการเงินอิสลามในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งอุตสาหกรรม ตะกาฟูลได้มีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ

การดำเนินงานตะกาฟูลที่มีความเก่าแก่ คือ รูปแบบ มูฆอรอบะฮ์ (Macey, 2008; Laldin, 2008) สำหรับตะกาฟูลมี องค์ประกอบพื้นฐานสี่ประการคือ (1) ความจริงใจยึดมั่นตามแนวทาง ของตะกาฟูล (2) การบูรณาการเงื่อนไขชารีอะฮ์ ได้แก่ การแบ่งปัน การป้องกันความเสี่ยงในอนาคต การเป็นเจ้าของโดยการบริหารต้องหลีกเลี่ยงดกเบียดและการลงทุนที่ต้องห้าม (3) การมีศีลธรรมและจริยธรรม ในการดำเนินธุรกิจโดยเป็นไปตามหลักการและมีความซื่อสัตย์สุจริต ที่สามารถเปิดเผยความจริงได้ทั้งหมด (4) ไม่มีองค์ประกอบที่ขัดต่อ ชารีอะฮ์และสัญญาตะกาฟูลจะต้องปฏิบัติตามกฎของอิสลามอย่าง เคร่งครัด (Hamid, 2009; Billah, 1998) ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีเป้าหมายที่จะทำให้ธุรกิจประกันภัยอยู่ในการปฏิบัติตามศาสนาอิสลาม การดำเนินงานตะกาฟูลโดยพื้นฐานผู้เข้าร่วมตะกาฟูลจะมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการลงทุน ผู้จัดการกองทุนจะต้องดำเนินการลงทุนที่สอดคล้องกับ ชารีอะฮ์ซึ่งทำไรจากกิจกรรมการลงทุนจะถูกแบ่งปันระหว่างทั้งสองฝ่าย ตามอัตราส่วนที่ได้ตกลงกัน รูปแบบมูฆอรอบะฮ์ธุรกิจตะกาฟูลจะไม่ระบุ รายละเอียดในตัวสัญญาแก่สมาชิกตะกาฟูลว่านำเงินสมทบของสมาชิก ไปใช้ในการบริหารจัดการและการลงทุนตามหลักศาสนาอิสลามอย่างไร ดังนั้นเพื่อการดำเนินงานให้มีความโปร่งใสและสมาชิกสามารถตรวจสอบ

ได้ ธุรกิจตะกาฟูลจะต้องมีการประกาศผลของการบริหารจัดการและการลงทุนทุกระยะเวลา 3 เดือน เพื่อให้สมาชิกทราบผลการดำเนินงานได้

สำหรับรูปแบบการwakalahคือ สัญญาการจัดการที่ผู้เข้าร่วมที่ต้องการให้ผู้จัดการกองทุนดำเนินงานแทนพวกเขาในฐานะwakil (Wakil) และทำตามแนวทางที่ตั้งไว้ ในรูปแบบนี้บริษัทตะกาฟูลจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมล่วงหน้าสำหรับการจัดการกองทุน ส่วนผู้จัดการกองทุนไม่มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งรายได้จากการลงทุน ในทางตรงกันข้ามผู้เข้าร่วมจะต้องรับความเสี่ยงจากการจัดการ (Mohd, 2009; Nu Htay & Zaharin, 2011; Maryam, 2014; Frenz & Soudhi, 2010; Archer & Nienhaus, 2009; Frenz, 2009; Abdul Rahman & Redzuan, 2009; Ali. et.al, 2008) ผลิตรภัณฑ์ตะกาฟูลได้ถูกออกแบบมาเพื่อสำหรับประชาชนในทุกภาคส่วนของประเทศไทย แต่พบว่าผลิตรภัณฑ์ตะกาฟูลยังแพร่หลายในเฉพาะชาวไทยมุสลิมที่มีรายได้ระดับปานกลางขึ้นไป ขณะที่ประชาชนที่มีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงการบริการของธุรกิจตะกาฟูลได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นธุรกิจตะกาฟูลจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผลิตรภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและสอดคล้องกับทุกภาคส่วนของประชาชน รูปแบบการดำเนินงานwakalahจะมีจุดด้อยที่เงินสมทบและประโยชน์ที่ได้รับจากตะกาฟูลจะไม่ถือเป็นมรดกเนื่องจากเงินสมทบตะกาฟูลส่วนหนึ่งเป็นค่าบริหารจัดการตามหลักวะกalah์และอีกส่วนหนึ่งเป็นเงินบริจาค ส่วนเงินที่ได้จากสัญญาตะกาฟูลทั้งหมดเป็นเงินฮิบะฮ์ ดังนั้นกรรมการชาอ์ริอะฮ์จะต้องมีการประชุมเพื่อหาทางออกทางหลักการอิสลามในเรื่องเงินสมทบและประโยชน์ที่จะได้รับ

รูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจตะกาฟูลที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทยคือ รูปแบบผสมระหว่างmuworabahกับwakalah์ ธุรกิจตะกาฟูลสามารถดำเนินงานที่ทำให้เกิดสภาพความคล่องตัว ความโปร่งใสในการดำเนินงานของธุรกิจ โดยระบุถึงรายละเอียดของการนำเงินสมทบหรือบริจาคไปใช้ในการดำเนินงานประเภทใด

การให้การช่วยเหลือแก่สมาชิกที่ประสบภัย สำหรับสภาพคล่องในการบริหารความเสี่ยง ตะกาฟูลจะมีเครื่องมือเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินซึ่งการลงทุนของธุรกิจตะกาฟูลจะต้องมีการลงทุนที่สอดคล้องกับหลักการศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเบื้องต้น ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นที่ควรจะศึกษาครั้งต่อไปในอนาคตเพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการและการบริหารจัดการสำหรับอุตสาหกรรมตะกาฟูลในประเทศไทย เพื่อให้ได้ความรู้ ความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานของตะกาฟูลของต่างประเทศ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับประเทศไทย
2. รัฐบาลควรมีนโยบายที่มีส่วนในการผลักดันให้มีความสำคัญกับธุรกิจประกันภัยตะกาฟูล เนื่องจากเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อ และส่งเสริมพัฒนาบุคลากรของรัฐให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการเงินอิสลาม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

มนขยา อรุณศ. (2559). *การเปรียบเทียบความมีประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมประกันภัยระกว้างประกันภัยทั่วไปกับตะกาฟูล*. ชุดโครงการวิจัย การเงินอิสลามกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ. ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม คณะเศรษฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงศ์ระพีพร อสภากร, ปิยวัลย์ ศรีจำ, พิมพัชรา กุศลวิติกุล, และนนุช ตันติสันติวงศ์. 2553. *แนวทางการพัฒนาระบบการเงินฐานรากตามหลักการศาสนาอิสลามในประเทศไทย*. ชุดโครงการ “ไทย-โลกมุสลิม”. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

ขภูิล วจนานนท์, อรรถพล อรรถวรเดช, นรินทร์ กลันทกพันธุ์, และรินทร์ธยา เขียวธิตกุล 2553. *การศึกษาแนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคาชาอิสลามแห่งประเทศไทย*. ชุดโครงการ “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง”. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

ภาษาอังกฤษ

Rahman, Z. A., & Redzuan, H. (2009). *Takaful: The 21st century insurance innovation*. McGraw-Hill (M).

Alam, S. S., & Sayuti, N. M. (2011). Applying the Theory of Planned Behavior (TPB) in halal food purchasing. *International journal of Commerce and Management*, 21(1), 8-20.

Ali, E. Odierno, HSP. & Ismail, A. (2008). *Essential guide to takaful: (Islamic insurance)*. CERT Publications Sdn. Bhd. Kuala Lumpur.

- Amin, H. Abdul Rahman, A.R. Sondoh, S.L. & Chooi Hwa, A. M. (2011). Determinants of customers' intention to use Islamic personal financing: The case of Malaysian Islamic banks. *Journal of Islamic Accounting & Business Research*, 2(1), 22-42.
- Archer, S. Abdel Karim, R.A. & Nienhaus, V. (2009). *Takaful, Islamic insurance, concepts and regulatory issues*, John Wiley & Sons (Asia) Ltd. Singapore.
- Billah, M. M. (1998). Islamic Insurance: Its Origins and Development. *Arab Law Quarterly*, 13(4), 386-422.
- Billah, M. M. (2000). Sources of Law Affecting 'Takaful' (Islamic Insurance). *International Journal of Islamic Financial Services*, 2(4), 1-9.
- Frenz, T. & Soualhi, Y. (2010). Takaful and retakaful: principles and practices, *Munich Re Retakaful*. Kuala Lumpur.
- Frenz, T. (2009). Takaful and retakaful: principles and practices, *Munich Re Retakaful*, Kuala Lumpur.
- Hamid, M. Abdul, Jamil Osman, and BA Nordin. (2009). Determinants of Corporate Demand for Islamic Insurance in Malaysia. *International Journal of Economics and Management*, 3(2). 278-96.
- Husin, M.M. and Rahman, A.A. (2013), "What drives consumers to participate into family Takaful schemes? A literature review", *Journal of Islamic Marketing*, 4(3). 264-280.

- Hussain, M. and Pasha, A. (2011), "Conceptual and operational differences between general Takaful and conventional insurance", *Australian Journal of Business and Management Research*, 1(8). 23-28.
- Khraim, H. (2010). Measuring religiosity in consumer research from Islamic perspective. *International Journal of Marketing Studies*, 2(2). 166-179.
- Laldin, MA. (2008) 'Islamic financial system: the Malaysian experience and the way forward', *Emerald Group Publishing Limited*, 24(3). 217-238.
- Macey, CS. (2008). *An overview of Islamic insurance*. London. The International Cooperative and Mutual Insurance Federation (ICMIF).
- Maizaitulaidawati, Md.H. & Asmak, Ab.R. (2016). Predicting intention to participate in family takaful scheme using decomposed theory of planned behaviour. *International Journal of Social Economics*, 43(12), 1351 — 1366.
- Maryam Dikko. (2014). An Analysis of Issues in Takaful (Islamic Insurance). *European Journal of Business and Management*, 6(15). 2014.
- Mehree Iqbal, Nabila Nisha. (2016). The Role of Religion on Purchase Behavior of Muslim Consumers: The Context of Bangladesh. *In Advances in Islamic Finance, Marketing, and Management*. Published online: 16 Jan 2017; 245-270.

- Mohd, B. (2009) Shari'ah Principles Governing Takaful Models. In: Archer, Simon et al., *Takaful Islamic Insurance: Concepts and Regulatory*, 43.
- Mokhlis, S. (2009). Relevancy and Measurement of Religiosity in Consumer Behavior Research. *International Business Research*, 2(3). 75—84.
- NuHtay, S. and Zaharin, H. R. (2011). Critical Analysis on the Choice of Takaful (Islamic Insurance) Operating Models in Malaysia.
- Qasaymeh, Khaled. (2011). "Islamic Banking in South Africa: Between the Accumulation of Wealth and the Promotion of Social Prosperity." *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa*, 44(2). 275-92.
- Wilson, Jonathan Liu, (2012) "The challenges of Islamic branding: navigating emotions and halal", *Journal of Islamic Marketing*, 2(1). 28-42.
- Zainuddin, S., & Noh, I. N. M. (2013). An overview of the emergence of Takaful: An Islamic type of insurance policy. *International Journal of Business and Economics Research*, 2(5). 112-115.